

**UCHWAŁA NR XXVIII/198/2017
RADY MIEJSKIEJ W KAŁUSZYNIE**

z dnia 29 marca 2017 r.

w sprawie uchwalenia i przyjęcia do realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz. 446 z późn. zm.) oraz na podstawie „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 r. (MiiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015), Rada Miejska w Kałuszyńie uchwala co następuje:

§ 1.

Uchwala się i przyjmuje do realizacji Program Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016 – 2022, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Kałuszyna.

§ 3.

Traci moc uchwała Nr XXVII/192/2017 Rady Miejskiej w Kałuszyńie z dnia 17 lutego 2017 r. w sprawie uchwalenia i przyjęcia do realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej

Janusz Kazimierz Pełka

Program Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022

Niniejszy dokument sporządzono zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji w ścisłym porozumieniu i przy współpracy z samorządem gminnym i przedstawicielami społeczności lokalnej.

Zamawiający:

Gmina Kałuszyn
Ul. Pocztowa 1
05-310 Kałuszyn

Wykonawca:

EU-Consult Sp. z o.o.
Ul. Toruńska 18c/d
80-747 Gdańsk

Kałuszyn, 2016

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy.....	8
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych	13
3.1. Metodologia.....	14
3.2. Delimitacja obszarów zdegradowanych	19
Sytuacja demograficzna – osoby powyżej 65 roku życia.....	19
Opieka społeczna	23
Bezrobocie	32
Podmioty gospodarcze.....	40
Budynki użyteczności publicznej w złym stanie technicznym.....	43
Wyroby azbestowe	44
3.3. Podsumowanie obszarów zdegradowanych.....	48
4. Obszar rewitalizacji – zasięg przestrzenny i charakterystyka.....	58
4.1. Zasięg rewitalizacyjny	58
4.2. Charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	61
4.3. Podsumowanie.....	66
5. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji).....	71
6. Cele rewitalizacji i kierunki działań	73
6.1. Rekomendowane kierunki interwencji	74
6.2. Opis kierunków interwencji i celów rewitalizacyjnych	75
7. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	77
7.1. Projekty główne.....	77
7.2. Pozostałe projekty	88
7.3. Podsumowanie zbiorcze projektów rewitalizacyjnych	91

8.	Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji	94
9.	Indykatywne ramy finansowe w odniesieniu do przedsięwzięć	107
10.	Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji	109
10.1.	Wywiady kwestionariuszowe.....	112
10.2.	Konsultacje społeczne.....	113
10.3.	Podsumowanie partycypacji	119
11.	System wdrażania (realizacji) Programu Rewitalizacji.....	121
12.	System monitoringu i ewaluacji PR.....	124
12.1.	Monitoring.....	124
12.2.	Ewaluacja.....	130
13.	Spis tabel i rysunków	133
14.	Załączniki	138
14.1.	Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy	138
	Przestrzeń i środowisko.....	138
	Sfera społeczna	142
	Sfera gospodarcza.....	145
	Infrastruktura techniczna.....	151
	Infrastruktura społeczna	156
14.2.	Analiza SWOT	164
14.3.	Analiza wywiadów ankietowych	167
14.4.	Mapa ewidencyjna.....	181

1. Wprowadzenie

Powołując się na Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020, **rewitalizacja** stanowi wieloletni, kompleksowy proces, którego celem jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Cel osiąga się poprzez działania całościowe (interwencje na rzecz wszystkich sfer - społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), spójne oraz skoncentrowane terytorialnie.

Interesariusze to osoby lub instytucje, które pozostają w strefie bezpośredniego lub pośredniego oddziaływania Programu oraz podmioty, które mogą uczestniczyć w realizacji Programu i wpływać, pozytywnie lub negatywnie, na jego rezultaty. Interesariuszami rewitalizacji mogą być więc lokalne społeczności, ich formalni i nieformalni przedstawiciele, władze samorządowe i krajowe, politycy, przywódcy religijni, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, grupy specjalnych interesów, społeczności akademickie oraz przedstawiciele biznesu¹.

Obszar zdegradowany to teren, na którym zidentyfikowany został stan kryzysowy (tj. stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych). Obszar ten może być podzielony na podobszary, w tym podobszary, które nie posiadają wspólnych granic (warunek – występowanie sytuacji kryzysowej na każdym podobszarze).

Obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym zamierza się prowadzić rewitalizację. Taki obszar charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk oraz znaczeniem dla rozwoju lokalnego. Obszar rewitalizacji nie zawsze pokrywa się z całością obszaru zdegradowanego, ponieważ nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Wdrażając Program Rewitalizacji zakłada się optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów.

Procedura tworzenia Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 zakłada:

¹ International Finance Corporation (2007). *Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets*, World Bank Group.

- Uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy;
- Szczegółową diagnozę, tj. z uwzględnieniem wyników badań nad czynnikami i zjawiskami kryzysowymi w Gminie Kałuszyn w oparciu o analizę danych ilościowych;
- Komplementarność, tj. rozwiązywanie kwestii społecznych z uwzględnieniem innych sfer, takich jak zagospodarowanie przestrzeni publicznej, poprawa jakości infrastruktury technicznej, poprawa stanu środowiska naturalnego, wzmocnienie potencjału gospodarczego;
- Kompleksowość i koncentrację, tj. realizowanie działań na obszarze najbardziej dotkniętym zidentyfikowanymi problemami i negatywnymi zjawiskami, przy równoczesnym zaangażowaniu w realizację tych działań zarówno środków własnych, prywatnych jak i zewnętrznych, w tym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego;
- Otwartość programu, tj. konieczność okresowej aktualizacji dokumentu z uwagi na jego długi horyzont czasowy;
- Koordynację prowadzonych działań, przejrzysty systemu monitoringu i ewaluacji skuteczności rewitalizacji;
- Partycypację społeczną, tj. udział interesariuszy (partnerów społecznych, instytucjonalnych oraz mieszkańców) w poszczególnych etapach tworzenia samego dokumentu PR oraz jego przyszłej ewaluacji. Ważny jest również udział społeczności lokalnej na etapie realizacji i wdrażania poszczególnych działań zaproponowanych w PR².

Choć każda z wymienionych wyżej zasad jest niezbędna w procesie tworzenia dokumentu, to z uwagi na społeczny charakter rewitalizacji, za fundamentalną zasadę należy uznać kwestię udziału społeczności lokalnej w identyfikacji problemów oraz tworzeniu mapy wsparcia. Z tego powodu na każdym z etapów opracowywania niniejszego dokumentu, zapewnione były różnorakie mechanizmy partycypacyjno-konsultacyjne. Do informowania społeczności lokalnej użyto głównie strony internetowej Urzędu Miejskiego w Kałuszynie, gdzie umieszczane były terminy spotkań

² Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r.

oraz informacje na temat postępów prac w powstawaniu dokumentu. W lokalnej prasie ukazały się dwa artykuły, które także informowały o postępie prac i zbliżających się kolejnych spotkaniach z mieszkańcami. W konsultacjach społecznych aktywnie uczestniczyć mogły wszystkie zainteresowane strony. Pozwoliło to na wspólne sformułowanie wizji obszaru zdegradowanego oraz wyznaczenie kierunków dalszych działań.

Dokument przedstawia aktualną sytuację w gminie w obszarach zagospodarowania przestrzennego, sytuacji gospodarczej i społecznej. Zebrane i opracowane dane zweryfikowano i uzupełniono o informacje i wnioski wypracowane podczas badania ankietowego oraz konsultacji społecznych w gminie.

Procedura tworzenia Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 była zgodna z **Ustawą o Samorządzie Gminnym** z dnia 8 marca 1990 oraz **Wytocznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020**, z dnia 2 sierpnia 2016 r.

W Programie Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016 – 2022 **nie przewiduje się** ustanowienia Specjalnego Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku.

2. Powiązanie z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy

W poniższej tabeli przedstawione zostały szczegółowe powiązania z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy:

Tabela 1 Powiązanie Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy

Powiązanie z Programem Rewitalizacji
<p style="text-align: center;">Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn do roku 2020</p> <p>Projekty znajdujące się w Programie Rewitalizacji wpisują się w misję określoną w Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn do 2020 roku, która brzmi:</p> <p style="text-align: center;"><i>„Kształtowanie nowoczesnej, usługowo-rolniczej gminy o ponadlokalnym znaczeniu i aktywności, z rozwiniętym centrum miejskim, gminy oferującej przyjeźdnym i przedsiębiorcom dobre warunki zamieszkania, inwestowania, pracy i wypoczynku, a młodzieży znakomitą bazę oświatową i atrakcyjne miejsca pracy, gminy rozwijającej się w oparciu o zasady ekorozwoju i społeczeństwa obywatelskiego”.</i></p> <p>Program Rewitalizacji zawiera projekty zadań, które nawiązują do poszczególnych celów strategicznych Gminy Kałuszyn, a skutkiem ich realizacji ma być rozwój.</p> <p>Cele szczegółowe <i>Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn do roku 2020</i> spójne z celami i projektami Programu Rewitalizacji:</p> <p>Cel strategiczny I: Odtworzenie roli Kałuszyna, jako ponadlokalnego ośrodka gospodarczego i administracyjnego:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rozwój systemów opieki nad ludźmi starszymi i ubogimi;• Rozszerzenie zakresu usług służby zdrowia;• Estetyzacja miejsc publicznych. <p>Cel strategiczny III: Zachowanie i wdrożenie norm ekorozwoju na terenie gminy:</p> <ul style="list-style-type: none">• Modernizacja systemu ogrzewania na terenie gminy. <p>Cel strategiczny IV: Tworzenie konkurencyjnych warunków dla zamieszkania i inwestowania:</p> <ul style="list-style-type: none">• Rozwój infrastruktury technicznej;• Aktywowanie samodzielności gospodarczej;• Rozwój oferty edukacyjnej;• Rozwój oferty kulturalnej;• Poprawa stanu bezpieczeństwa;• Wzbogacenie ofert zagospodarowania czasu wolnego młodzieży.

Cel strategiczny V: Kreowanie społeczeństwa obywatelskiego i odbudowa więzi społecznych mieszkańców gminy:

- Aktywizacja społeczeństwa i lokalnych grup społecznych;
- Doskonalenie zawodowe i przekwalifikowanie mieszkańców;
- Przeciwdziałanie patologiom społecznym.

Założenia projektów rewitalizacyjnych *Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022* zawierają się w celach *Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn do roku 2020*.

Realizacja zaproponowanych działań przyczyni się m.in. do minimalizacji wykluczenia społecznego oraz do rozwoju gospodarczego gminy.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Kałuszyn na lata 2016-2019 z perspektywą na lata 2020-2023

Urzeczywistnienie działań ustalonych w ramach *Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Kałuszyn na lata 2016-2019 z perspektywą na lata 2020-2023*, przyczyni się do poprawy i uporządkowania zarządzania środowiskiem, poprawy jakości życia mieszkańców, poprawy jakości środowiska naturalnego gminy oraz jej zrównoważonego rozwoju.

Cel I: Poprawa jakości powietrza na terenie Gminy Kałuszyn:

- Budowa instalacji fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej w Gminie Kałuszyn (mikroinstalacje);
- Budowa i modernizacja oświetlenia dróg gminnych;
- Ograniczenie niskiej emisji w Gminie Kałuszyn;
- Zrównoważone wykorzystywanie materiałów, wody i energii oraz rozwój proekologicznych form działalności.

Cel II: Podejmowanie działań z zakresu ochrony przyrody:

- Bieżące i zrównoważone utrzymanie zieleni na terenie Gminy Kałuszyn.

Spełnienie zadań *Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022* wspomogą uzyskać efekty zamierzeń *Programu Ochrony Środowiska Gminy Kałuszyn na lata 2016-2019 z perspektywą na lata 2020-2023*.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Kałuszyn na lata 2015-2020 z perspektywą do 2025 r.

Plan gospodarki niskoemisyjnej jest dokumentem o znaczeniu strategicznym. Podstawowe założenia Planu zmierzają do usprawnienia wszystkich sektorów gospodarki gminy w zakresie redukcji zużycia energii i emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych i redukcji zużycia energii finalnej poprzez podniesienie efektywności energetycznej.

Cel strategiczny:

- Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji dwutlenku węgla oraz podniesienie efektywności energetycznej w Gminie i wkład w osiągnięcia celów określonych w pakiecie energetyczno-klimatycznym do roku 2020.

Cele ogólne:

- Zmniejszenie o 650 MWh (1,0%) zapotrzebowania na energię finalną;
- Zwiększenie o 915 MWh (5,8%) udziału energii pochodzącej z źródeł odnawialnych;
- Zmniejszenie o 860 t (5,1%) emisji CO².

Założenia projektów rewitalizacyjnych *Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022* zawierają się w celach Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Kałuszyn. Realizacja zaproponowanych działań przyczyni się m.in. do poprawy stanu środowiska i jakości życia mieszkańców na terenie gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Kałuszyn

Studium uwarunkowań Gminy Kałuszyn zawiera opis uwarunkowań oraz wyznacza kierunki rozwoju polityki przestrzennej jednostki miejsko-wiejskiej. Nadrzędnym zamierzeniem niniejszej polityki jest ożywienie społeczno-gospodarcze i infrastrukturalne gminy zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Zasadniczymi celami określone w Studium, są:

Cele główne:

- Ochrona środowiska;
- Poprawa infrastruktury technicznej;
- Poprawa warunków i poziomu życia mieszkańców poprzez:
 - Poprawę stanu zdrowotności mieszkańców;
 - Wzrost ilości turystów w Gminie.
- Kształtowanie ładu przestrzennego poprzez:
 - Modernizowanie przestrzeni publicznej;
 - Doskonalenie struktury przestrzennej gminy pod kątem jej funkcjonalności oraz racjonalne jej przekształcenie w dostosowaniu do

potrzeb dalszego rozwoju.

W nawiązaniu do określonych zadań *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Kałuszyn* cele projektowe *Programu Rewitalizacji*, przyczynią się m.in. do zwiększenia świadomości stanu własnego zdrowia oraz modernizacji budynków użyteczności publicznej.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Kałuszynie na rok 2016

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Kałuszynie na rok 2016 wyznacza kierunki działań mających zapobiegać i zmniejszać patologie społeczne związane ze spożywaniem alkoholu oraz narkotyków. Zasadniczymi celami określonymi w Programie są:

Cele główne:

- Dalsza aktywizacja instytucji i społeczności gminy do działań na rzecz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z używania alkoholu i narkotyków oraz wspomaganie działań służących rozwiązywaniu tych problemów;
- Stałe podnoszenie poziomu wiedzy na temat uzależnień poprzez rozwijanie działań edukacyjnych skierowanych do społeczności gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży;
- Promowanie zdrowego, wolnego od alkoholu i narkotyków stylu życia.

W nawiązaniu do określonych zadań *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Kałuszynie na rok 2016*, cele projektowe *Programu Rewitalizacji*, przyczynią się m.in. do promowania zdrowego stylu życia, aktywizacji młodzieży (tym samym odciążenia jej od używek) oraz edukacji na temat szkodliwości alkoholu oraz narkotyków.

Program Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Gminy Kałuszyn na lata 2012-2023

Program Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Gminy Kałuszyn na lata 2012-2032 powstał w odpowiedzi na Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, którego głównym zadaniem jest oczyszczenie kraju z azbestu w okresie 24 lat.

Celem Programu jest:

- Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy do 2023 roku,
- Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu na terenie gminy,
- Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko w gminie.

W ramach Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Gminy Kałuszyn na lata 2012-2023 przewidziano realizację zadań, które podzielono na pięć grup tematycznych, w ramach których przewidziano m.in. działania edukacyjno-informacyjne obejmujące: działania skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych, ocenę i promocję technologii unicestwiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, organizację krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji, kongresów i udział w nich.

Program Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 jest spójny z działaniami zaplanowanymi w ramach Programu Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Gminy Kałuszyn na lata 2012-2023.

Źródło: Opracowanie własne.

3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych na podstawie badań własnych

Zgodnie z *Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji* wyznaczenie obszaru zdegradowanego następuje z powodu koncentracji na nim negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz jednoczesnego występowania na nim co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1. Gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
2. Środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska;
3. Przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszarów, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

Zgodnie z wytycznymi w zakresie rewitalizacji, dane do Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 pozyskane były z takich instytucji jak: Urząd Miejski w Kałuszynie, Powiatowy Urząd Pracy w Mińsku Mazowieckim oraz Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie.

Dzięki współpracy z poszczególnymi instytucjami zebrane zostały szczegółowe dane dotyczące następujących aspektów (dane za rok 2015, stan na 31 XII):

- Liczba osób powyżej 65 roku życia;
- Liczba osób bezrobotnych;
- Liczba bezrobotnych kobiet;
- Liczba osób długotrwale bezrobotnych;

- Liczba osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia;
- Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia;
- Liczba osób korzystających z pomocy OPS powyżej 65 roku życia;
- Liczba osób objętych pomocą OPS z powodu ubóstwa;
- Liczba osób objętych pomocą OPS z powodu alkoholizmu;
- Liczba osób objętych pomocą OPS z powodu niepełnosprawności;
- Liczba podmiotów gospodarczych;
- Ilość materiałów azbestowych

3.1. Metodologia

W celu diagnozy czynników kryzysowych zastosowano **metodę analizy wskaźnikowej**. Polega ona na zebraniu i analizie danych statystycznych z zakresu demografii, pomocy społecznej, bezrobocia, podmiotów gospodarczych, stanu obiektów użyteczności publicznej oraz wyrobów azbestowych. Do przeprowadzenia analizy wskaźnikowej wykorzystano administracyjny podział Gminy Kałuszyn na sołectwa: Abramy, Budy Przytockie, Chrościce, Falbogi, Garczyn Duży, Garczyn Mały, Gołębiówka, Kałuszyn, Kazimierzów, Kluki, Leonów, Marianka, Marysin, Milew, Mrocзки, Nowe Groszki, Olszewice, Patok, Piotrowina, Przytoka, Ryczołek, Sinołęka, Stare Groszki, Szembory, Szymony, Wąsy, Wity, Wólka Kałuska, Zimnowoda i Żebrówka.

Tabela 2 Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych jednostek urbanistycznych

Jednostka urbanistyczna	Liczba mieszkańców [os]	Powierzchnia [ha]
Abramy	39	134,56
Budy Przytockie	119	256,28
Chrościce	101	337,18
Falbogi	94	200,49
Garczyn Duży	78	228,03
Garczyn Mały	35	63,97
Gołębiówka	183	456,9

Kałużyn	2920	1230
Kazimierzów	27	98,99
Kluki	73	115,47
Leonów	206	113,73
Marianka	27	111,75
Marysin	15	255
Milew	135	369,96
Mroczi	142	430,56
Nowe Groszki	110	396,35
Olszewice	197	558,66
Patok	155	113,15
Piotrowina	83	300
Przytoka	126	282,76
Ryczołek	119	330,81
Sinołęka	301	889,48
Stare Groszki	132	260,02
Szembory	28	73,85
Szymony	45	309,74
Wąsy	136	259,27
Wity	99	217,38
Wólka Kałuska	40	266,28
Zimnowoda	115	440,35

Żebrówka	90	338,49
----------	----	--------

Źródło: Opracowanie własne.

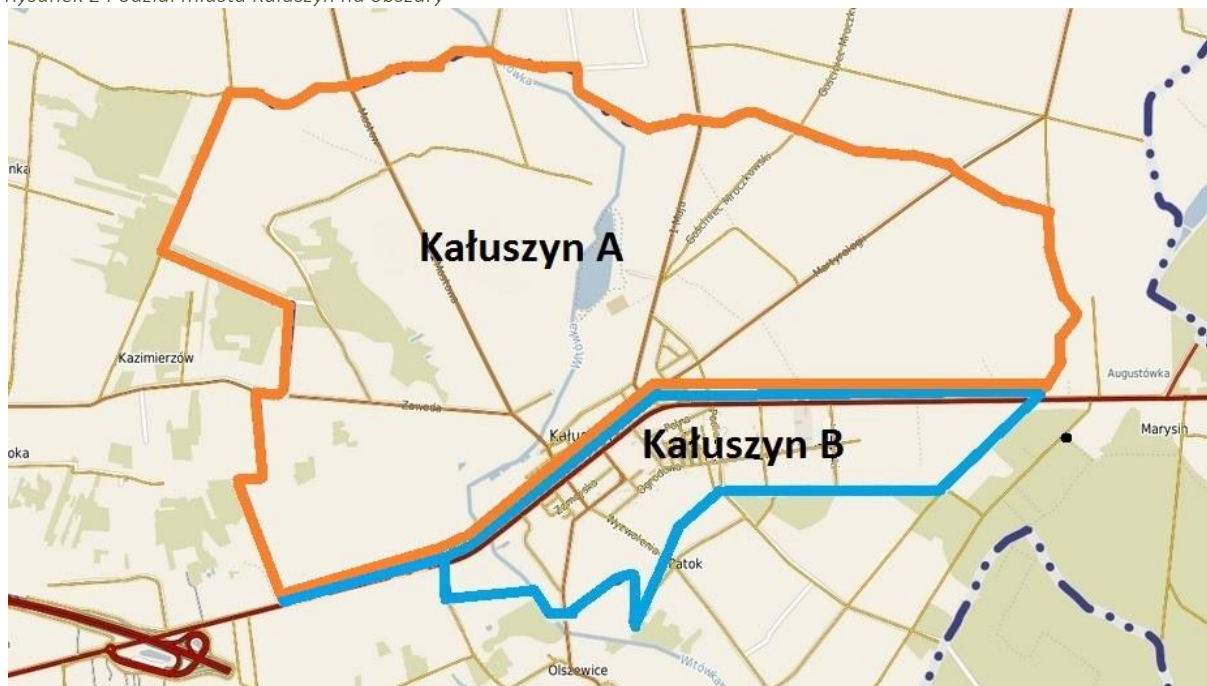
Rysunek 1 Mapa gminy Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Miasto Kałuszyn, z uwagi na dużą liczbę mieszkańców, zostało podzielone na mniejsze obszary. Ponieważ w Kałuszynie nie występuje podział administracyjny na dzielnice lub inne jednostki pomocnicze (wykluczono również podział wg okręgów wyborczych z uwagi na fakt, że dane statystyczne na tym poziomie nie są zbierane), należało oprzeć się na innej systematyce. Na potrzeby analizy danych statystycznych, miasto zostało podzielone wzdłuż drogi krajowej nr 2, czyli wzdłuż ulicy Warszawskiej. Dzięki takiemu podziałowi udało się uniknąć włączenia jednej ulicy do więcej niż jednego obszaru.

Rysunek 2 Podział miasta Kałuszyn na obszary

Źródło: Opracowanie własne.

Obszary, na które dzieli się w ten sposób miasto, choć występuje między nimi znaczna różnica powierzchniowa, posiadają bardzo zbliżoną liczbę ludności.

	Kałuszyn A (północna część miasta)	Kałuszyn B (południowa część miasta)
Powierzchnia	1037 ha	193 ha
Liczba ludności	1274 osób (43,3% ludności miasta)	1666 osób (56,6% ludności miasta)

Z uzyskanych danych stworzono następujące wskaźniki:

W1 – Liczba osób w wieku powyżej 65 lat w przeliczeniu na wszystkich mieszkańców gminy;

W2 - Wskaźnik dynamiki zmian osób w wieku poprodukcyjnym (lata 2011-2015);

W3 – Liczba osób objętych pomocą społeczną, które ukończyły 65 rok życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W4 - Liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na ubóstwo w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W5 – Liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na alkoholizm w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W6 - Liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na niepełnosprawność w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W7 - Liczba bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W8 - Liczba bezrobotnych kobiet w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W9 - Liczba długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W10 - Liczba bezrobotnych poniżej 25 roku życia przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W11 - Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców;

W12 – Liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 1000 mieszkańców;

W12 – Ilość materiałów azbestowych [m²] przypadająca na powierzchnię jednostki analitycznej.

Metoda analityczna wyliczania obszarów zjawisk kryzysowych oparta była na standaryzacji wskaźników. W celu wyznaczenia obszarów rewitalizacji wykonano następujące działania:

Krok 1 – Zebranie bezwzględnych danych liczbowych dla wszystkich wskaźników (podział na sołectwa oraz ulice w mieście);

Krok 2 – Zliczenie danych w podziale na ulice i przyporządkowanie ich do jednostek analitycznych Kałuszyn A oraz Kałuszyn B;

Krok 3 – Przyporządkowanie jednostkom analitycznym liczby mieszkańców;

Krok 4 – Przeliczenie wartości nominalnych na 1000 mieszkańców, odniesienie do liczby mieszkańców gminy lub przeliczenie na powierzchnię jednostki (w zależności od wskaźnika);

Krok 5 – Obliczenie średniej arytmetycznej dla ujednoliconych wskaźników;

Krok 6 – Obliczenie odchylenia standardowego dla poszczególnych wskaźników;

Krok 7 – Standaryzacja wskaźników w celu sumowania danych (metoda: odjęcie od wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla całej gminy i podzielenie przez odchylenie standardowe dla całej gminy);

Krok 8 - Obliczenie sumarycznego wskaźnika degradacji – zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników dla poszczególnych obszarów;

Krok 9 – Interpretacja wyników, wyznaczenie obszarów zdegradowanych oraz wybór jednostki przeznaczonej do rewitalizacji.

Wystandaryzowane wskaźniki wskazują odchylenie od normy, którą jest wartość średnia dla gminy. Zsumowane wskaźniki mogą przyjmować wartości dodatnie i ujemne – wartości ujemne świadczą o niższym niż średnia dla gminy wskaźniku degradacji, zaś **wartości dodatnie wskazują na obszary zdegradowane** o dużym natężeniu zjawisk kryzysowych.

3.2. Delimitacja obszarów zdegradowanych

Poniżej znajdują się wskaźniki badające poszczególne aspekty życia – społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny i środowiskowy. Dla każdego ze wskaźników stworzono kartogramy, na których za pomocą wskaźnika sumarycznego zaznaczono zjawiska kryzysowe oraz ich natężenie. **Kolorem brązowym** oznaczono tereny o wartościach najwyższych, tj. o **największym natężeniu problemu**, zaś **kolorem beżowym obszary**, na których **problem nie występuje**. Mapy pozwalają na określenie obszarów zdegradowanych.

Sytuacja demograficzna – osoby powyżej 65 roku życia

W skali gminy obserwuje się ujemny przyrost naturalny (w latach 2011-2015 był on dodatni jedynie w roku 2014, gdy wyniósł 3,0, zaś najniższy przyrost zaobserwowano w roku 2011, gdy wyniósł -4,0). Saldo migracji gminy waha się – najniższy wskaźnik

osiągnęło ono w roku 2011, gdy z terenu gminy wyjechało 47 osób, zaś najwyższe w 2012, gdy w gminie zamieszkało 10 nowych osób.

Jednym z podstawowych czynników wpływających na kondycję społeczno-gospodarczą wspólnoty mieszkańców jest liczba i udział poszczególnych grup wiekowych na tle ogólnej liczby mieszkańców. Zjawisko „starzenia się” ma wpływ na spowolnienie procesu aktywizacji kulturowej społeczności lokalnej oraz może wpływać na wizerunek, a zatem atrakcyjność obszaru w oczach potencjalnych inwestorów i właścicieli firm. Negatywne zjawisko w postaci tendencji wzrostowej dla współczynnika udziału grupy osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców rzutuje na czynniki gospodarcze związane z potencjałem zasobów ludzkich na rynku pracy oraz określonym profilem zapotrzebowania na usługi publiczne. Dane na lata 2011-2015 wskazują, że odsetek osób znajdujących się w wieku poprodukcyjnym powoli, ale systematycznie, rośnie (z 17,2% w roku 2011 wzrósł do 19,4% w roku 2015). Jednocześnie maleje odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym – w roku 2011 takie osoby stanowiły 20,3% społeczeństwa, zaś w roku 2015 19,2%.

Tabela 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

Rok	Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym
2011	20,3%	17,2%
2012	19,8%	18,0%
2013	19,6%	18,5%
2014	19,4%	19,1%
2015	19,2%	19,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na potrzeby Programu Rewitalizacji obliczono wskaźnik dynamiki zmian dla osób w wieku poprodukcyjnym, który ilustruje tendencję zmiany określonego parametru w danym przedziale czasowym. Wskaźnik dynamiki zmian obliczony został na podstawie danych za rok 2011 i 2015. Wynika z niego, że najwyższy wzrost odsetka osób starszych występuje na obszarze sołectwa Abramy (najwyższy wzrost w gminie - o 80,0%), a także w Klukach (50,0%), Starych Groszkach (44,4%), Chrościcach (33,3%), Gołębiówce (29,8%) i Kałuszynie B (23,1%), przy czym dodać należy, że największy przyrost liczby

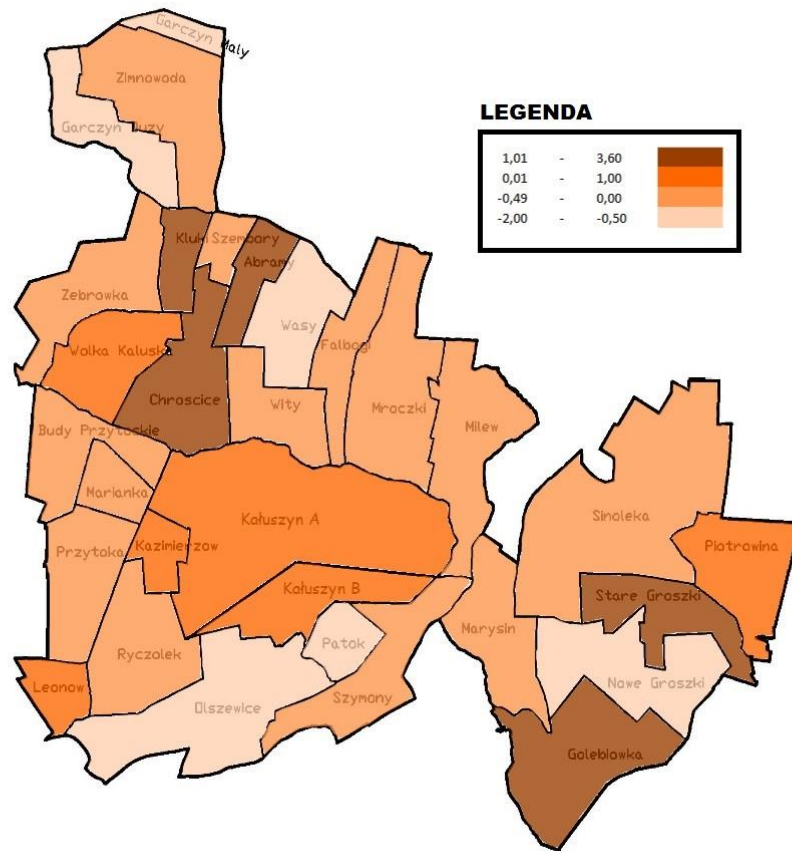
osób starszych odnotowano na terenie Kałuszyna B, gdzie liczba osób starszych wzrosła o 67 osób. Głównym powodem wzrostu liczby seniorów, oprócz spadku liczby urodzeń, są migracje ludzi młodych do większych ośrodków miejskich, najczęściej do Warszawy. Wzrost liczby osób starszych wymaga podjęcia działań przez władze gminy, mających na celu aktywizację i integrację mieszkańców zagrożonych samotnością, w konsekwencji skutkującej wykluczeniem ze społeczeństwa.

Tabela 4 Wiek poprodukcyjny w latach 2011-2015

Lp.	Nazwa	WIEK POPRODUKCYJNY					Wskaźnik dynamiki zmian
		2011	2012	2013	2014	2015	
1	Abramy	5	7	8	9	9	180,00
2	Budy Przytockie	26	24	23	24	26	100,00
3	Chrościce	18	20	21	23	24	133,33
4	Falbogi	16	17	16	17	17	106,25
5	Garczyn Duży	28	28	28	28	26	92,86
6	Garczyn Mały	12	12	13	13	10	83,33
7	Gołębiówka	47	52	53	58	61	129,79
8	Kałuszyn A	246	190	250	268	270	109,76
9	Kałuszyn B	253	283	304	316	320	123,08
10	Kazimierzów	7	6	7	7	8	114,29
11	Kluki	10	9	12	13	15	150,00
12	Leonów	37	38	39	41	43	116,22
13	Marianka	8	9	8	9	8	100,00
14	Marysin	4	4	5	5	4	100,00
15	Milew	33	32	32	34	33	100,00
16	Mrocзки	33	31	31	32	33	100,00
17	Nowe Groszki	28	28	25	25	27	96,43
18	Olszewice	51	50	48	51	47	92,16
19	Patok	21	20	17	16	17	80,95
20	Piotrowina	15	16	16	17	17	113,33
21	Przytoka	24	26	23	22	24	100,00
22	Ryczołek	31	34	32	33	32	103,23
23	Sinołęka	75	77	71	76	81	108,00
24	Stare Groszki	27	30	34	38	39	144,44
25	Szembory	8	8	8	9	8	100,00
26	Szymony	11	12	11	13	12	109,09
27	Wąsy	38	35	34	34	36	94,74
28	Wity	21	21	61	19	21	100,00
29	Wólka Kałuska	8	8	8	9	9	112,50
30	Zimnowoda	33	33	32	33	33	100,00
31	Żebrówka	32	33	32	34	33	103,13

Źródło: Opracowanie własne.

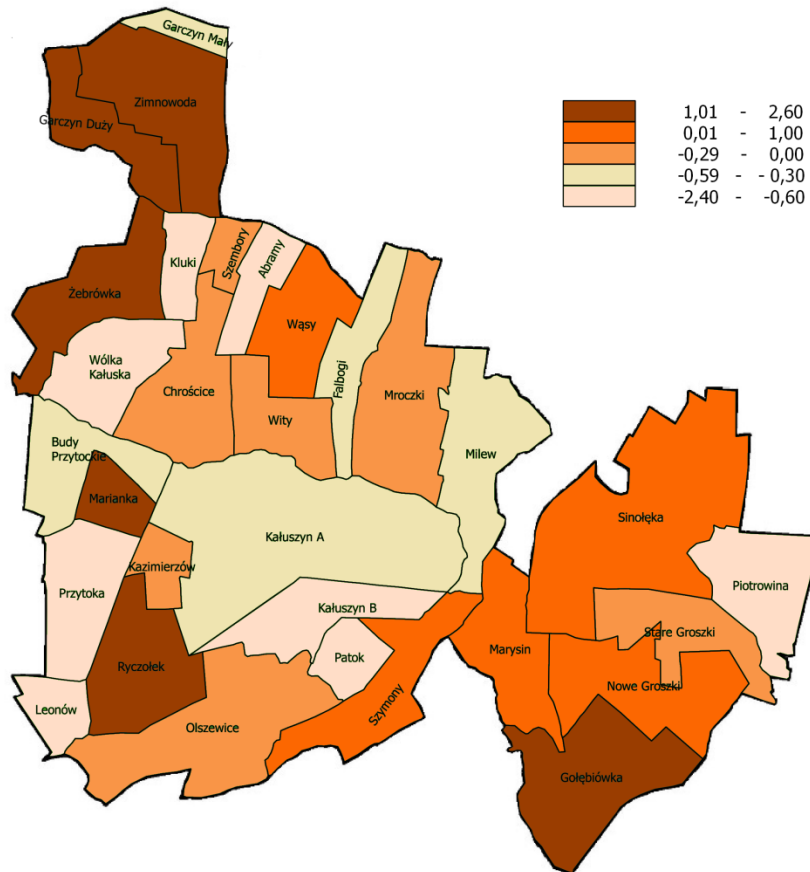
Rysunek 3 Wskaźnik sumaryczny dla wskaźnika dynamiki zmian

Źródło: Opracowanie własne

Kryterium pozwalającym zdiagnozować skalę niekorzystnych trendów na poziomie poszczególnych obszarów jest także liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 1000 mieszkańców danej jednostki analitycznej.

Rysunek 4 Wskaźnik sumaryczny osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Opieka społeczna

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu należy do zakresu polityki społecznej realizowanej w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej. Realizacja zadań opieki społecznej w Kałuszynie należy głównie do obowiązków Ośrodka Pomocy Społecznej. W wykonywaniu zadań z zakresu pomocy społecznej OPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi i innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

Alkoholizm należy do najpoważniejszych problemów społecznych, mających istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa, relacje rodzinne i międzyludzkie oraz zdolność do konkurencji na lokalnym rynku pracy. Przeciwdziałanie uzależnieniom oraz minimalizacja niekorzystnego wpływu na społeczność lokalną wymaga działań

prewencyjnych jak i profilaktycznych ze strony gminy Kałuszyn, w imieniu której działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. GKRPA prowadzi działania mające na celu pomoc terapeutyczną, profilaktykę prozdrowotną kierowaną do różnych grup wiekowych oraz rehabilitację społeczną osób uzależnionych i współuzależnionych.

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu. Osoby niepełnosprawne na terenie gminy Kałuszyn mają utrudniony dostęp do budynków i obiektów użyteczności publicznej. Nie wszystkie placówki posiadają podjazdy dla wózków inwalidzkich, szerokie przejścia, barierki umożliwiające podtrzymanie, przez co osoby niepełnosprawne są wykluczone z korzystania z niektórych dóbr i usług (m.in. działań kulturalnych).

Z usług Ośrodka Pomocy Społecznej korzysta także znaczna liczba osób starszych. Powodów korzystania ze świadczeń społecznych przez osoby po 65 roku życia jest kilka. Do najczęstszych zaliczyć należy długotrwałą lub ciężką chorobę oraz niskie świadczenia emerytalne lub pielęgnacyjne. Z powodu trudnej sytuacji życiowej, będącej wynikiem różnorodnych problemów, osoby starsze wycofują się z życia społecznego i publicznego. Wraz z tym procesem postępuje zjawisko osamotnienia i wykluczenia, objawiającego się poczuciem bezsilności i braku chęci do życia.

Informacje, które w pewnym stopniu umożliwiają obserwację zachodzących w kolejnych latach zmian w zakresie zjawisk społecznych, zawierają dane dotyczące liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Z danych wynika, że pomimo rosnącego odsetka osób starszych, liczba osób po 65 roku życia objętych pomocą OPS na przestrzeni lat 2010-2015 zmalała. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w roku 2010 ze świadczeń społecznych korzystało średnio 55,72 osób starszych, natomiast w roku 2015 – 12,52. Znacznego wzrostu w średniej liczbie osób objętych wsparciem odnotowano w: Kałuszynie B, Kałuszynie A, Gołębiówce i Mroczkach.

Średnia liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu ubóstwa w latach 2010-2014 zmalała – w przeliczeniu na 1000 w roku 2010 wyniosła 55,72, zaś w roku 2014 – 31,95. W roku 2015 nastąpił ponowny wzrost udzielanych świadczeń – średnio 36,18

osób na 1000 mieszkańców skorzystało z pomocy z powodu ubóstwa. Na przestrzeni analizowanych lat sołectwami, które objęto największym wsparciem był Garczyn Mały oraz Szymony. W roku 2010 z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu skorzystało średnio 11,91 osób (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców), zaś w roku 2015 już tylko 9,11. W analizowanych latach sytuacja bardzo się wahała. Każda z jednostek w pewnych latach uzyskiwała wartości zerowe. Najmniej takich wartości ma obszar Kałuszyn B, który jedynie w roku 2013 nie odnotował osób uzyskujących pomoc z powodu alkoholizmu.

Liczba osób niepełnosprawnych w latach 2010-2015 wahała się – w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w roku 2010 z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności skorzystało średnio 11,87 osób, natomiast w roku 2013 liczba ta zmalała do 7,07. W roku 2015 nastąpił blisko dwukrotny wzrost średniej liczby osób (13,27 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) w porównaniu do roku 2013. Największa liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców) występowała w jednostkach: Wólka Kałuska, Garczyn Duży, Kazimierzów, Kluki oraz Kałuszyn A. Przez cały omawiany okres z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności nie korzystał żaden mieszkaniec Marianki, Marysina, Piotrowiny ani Przytoki.

Szczegółowe dane przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 5 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej powyżej 65 roku życia i z powodu ubóstwa

Jednostka analityczna	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej, które ukończyły 65 r. ż.						Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Abramy	0	0	25,64	0	0	0	153,85	0	0	0	0	0
Budy Przytockie	0	0	0	0	0	0	0	25,21	25,21	42,02	33,61	16,81
Chrościce	0	0	9,90	0	0	0	49,50	49,50	29,70	39,60	39,60	29,70
Falbogi	0	0	0	0	0	0	74,47	42,55	53,19	53,19	42,55	31,91
Garczyn Duży	0	0	0	0	0	12,82	64,10	25,64	25,64	51,28	25,64	38,46
Garczyn Mały	0	0	0	0	0	0	85,71	85,71	85,71	57,14	57,14	57,14
Gołębiówka	10,93	10,93	16,39	5,46	16,39	16,39	27,32	27,32	32,79	16,39	21,86	43,72
Katuszyn A	1,57	3,14	4,71	2,35	3,92	6,28	51,02	41,60	49,45	47,10	41,60	36,11
Katuszyn B	1,82	1,82	2,43	2,43	5,47	6,08	46,17	30,38	36,45	35,84	32,20	32,20
Kazimierzów	0	0	0	0	0	0	37,04	3,70	74,07	37,04	37,04	37,04
Kluki	0	0	0	0	0	0	27,40	0	13,70	13,70	13,70	13,70
Leonów	4,85	0	0	4,85	0	0	24,27	14,56	24,27	9,71	19,42	33,98
Marianka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Marysin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Milew	0	7,41	0	7,41	0	0	37,04	51,85	44,44	22,22	37,04	44,44
Mroczi	7,04	7,04	0	0	7,04	14,08	28,17	35,21	21,13	14,08	21,13	35,21
Nowe Groszki	9,09	9,09	9,09	0	0	9,09	63,64	45,45	45,45	36,36	36,36	72,73
Olszewice	5,08	5,08	5,08	5,08	5,08	10,15	50,76	30,46	40,61	30,46	30,46	40,61
Patok	0	0	0	6,45	0	0	45,16	45,16	45,16	32,26	38,71	6,45
Piotrowina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przytoka	0	7,94	7,94	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ryczołek	0	0	0	0	0	16,81	58,82	33,61	8,40	25,21	16,81	25,21
Sinołęka	06,64	3,32	3,32	3,32	0	0	26,58	19,93	29,90	16,61	16,61	29,90
Stare Groszki	0	0	0	0	0	15,15	37,88	15,15	22,73	22,73	15,15	37,88
Szembory	0	0	0	0	0	0	71,43	35,71	35,71	0	35,71	0

Szymony	0	0	0	22,22	0	0	88,89	44,44	22,22	22,22	66,67	66,67
Wąsy	0	7,35	0	0	7,35	7,35	36,76	29,41	29,41	7,35	22,06	66,18
Wity	0	10,10	0	0	10,10	0	30,30	30,30	30,30	20,20	20,20	30,30
Wólka Kałuska	0	0	0	0	0	25,00	75,00	50,00	50,00	25,00	50,00	25,00
Zimnowoda	8,70	8,70	0	0	0	0	34,78	17,39	26,09	8,70	26,09	8,70
Żebrówka	0	0	11,11	11,11	22,22	11,11	44,44	33,33	33,33	1,11	33,33	44,44

Tabela 6 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu u niepełnosprawności

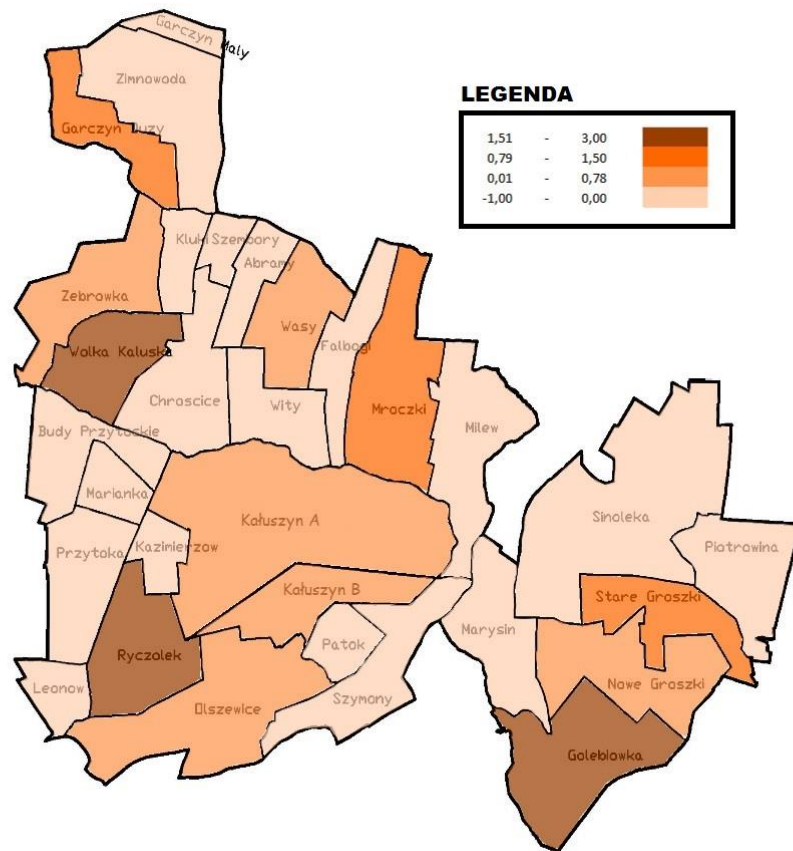
Jednostka analityczna	Korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu						Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Abramy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Budy Przytockie	0	0	8,40	0	0	8,40	0	0	0	8,40	8,40	0
Chrościce	9,90	0	0	0	0	0	9,90	9,90	0	9,90	9,90	0
Falbogi	10,64	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10,64	10,64
Garczyn Duży	12,82	12,82	0	0	0	12,82	12,82	0	0	0	12,82	12,82
Garczyn Mały	0	28,57	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gołębiówka	0	0	0	0	0	5,46	10,93	5,46	10,93	5,46	5,46	16,39
Kałuszyn A	8,63	11,77	0	1,57	0	4,71	9,42	8,63	3,14	9,42	12,56	11,77
Kałuszyn B	4,86	4,86	1,22	0	0,61	4,25	5,47	0	5,47	7,29	7,29	7,29
Kazimierzów	37,04	0	0	37,04	0	0	37,04	0	0	0	37,04	37,04
Kłuki	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13,70
Leonów	4,85	0	0	0	0	9,71	4,85	4,85	0	4,85	4,85	9,71

Marianka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Marysin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Milew	0	0	0	0	0	7,41	0	7,41	7,41	7,41	7,41	7,41
Mroczi	14,08	0	0	0	0	7,04	7,04	7,04	0	0	7,04	14,08
Nowe Groszki	18,18	0	0	0	0	9,09	9,09	0	0	0	9,09	18,18
Olszewice	5,08	5,08	0	0	0	5,08	0	0	10,15	0	5,08	10,15
Patok	0	0	0	0	0	6,45	0	0	0	0	6,45	12,90
Piotrowina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przytoka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ryczołek	0	0	0	0	0	8,40	0	0	0	0	0	8,40
Sinołęka	0	3,32	3,32	0	0	3,32	3,32	3,32	0	3,32	3,32	3,32
Stare Groszki	7,58	0	0	0	0	7,58	7,58	0	0	7,58	7,58	15,15
Szembory	0	0	0	0	0	35,71	0	0	0	0	0	0
Szymony	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0	0
Wąsy	0	0	0	0	0	7,35	0	0	7,35	0	0	14,71
Wity	10,10	0	0	0	0	10,10	0	0	0	0	10,10	10,10
Wólka Kałuska	0	0	0	0	0	0	25,00	0	25,00	0	25,00	25,00
Zimnowoda	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8,70
Żebrówka	11,11	0	0	0	0	11,11	0	0	0	0	0	11,11

Opieka społeczna – osoby starsze

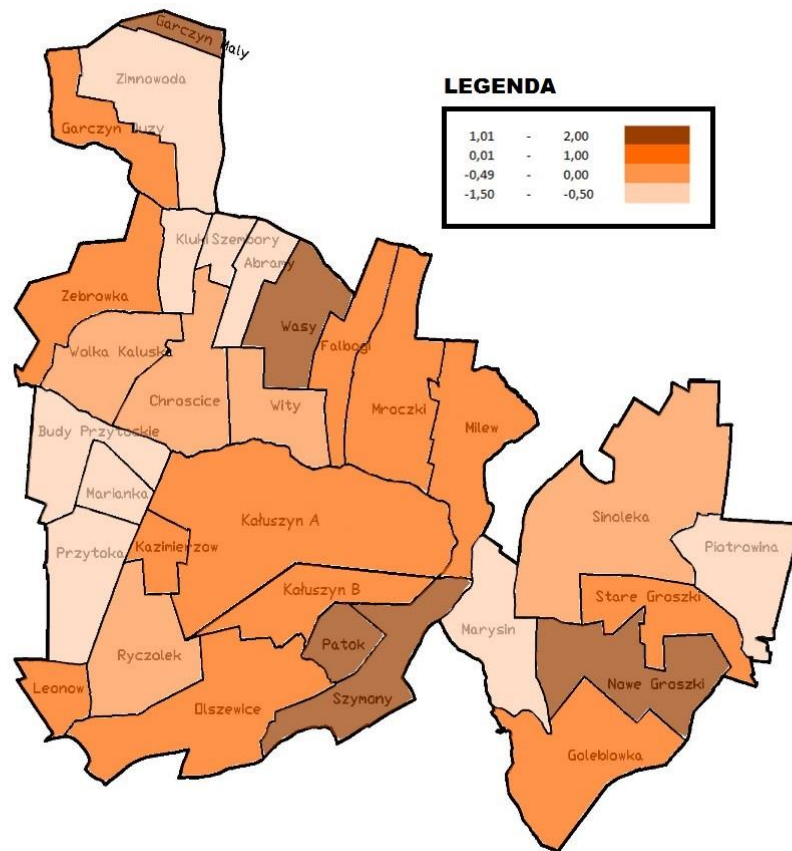
Rysunek 5 Wskaźnik sumaryczny osób starszych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Opieka społeczna – ubóstwo

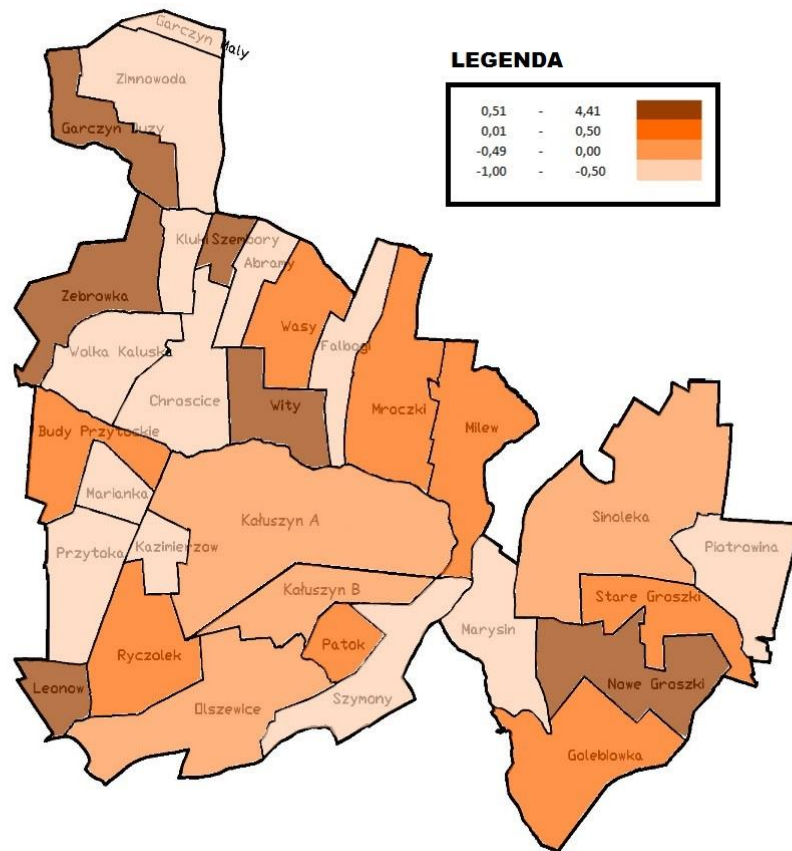
Rysunek 6 Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Opieka społeczna – alkoholizm

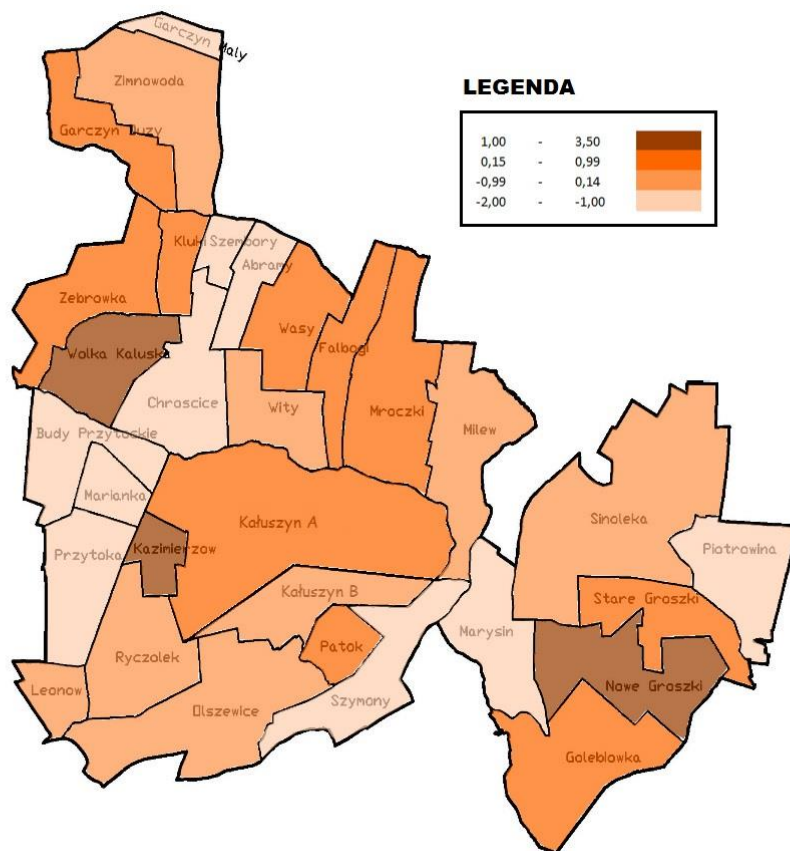
Rysunek 7 Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Opieka społeczna – niepełnosprawność

Rysunek 8 Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Bezrobocie

Bezrobocie zawsze jest odczuwalnym problemem nie tylko dla poszczególnych jednostek, ale całych rodzin, których to zjawisko dotyka, jednakże istotne są również warunki zatrudnienia panujące na rynku pracy, które pozwalają na godne życie, umożliwiając zaspokojenie przynajmniej podstawowych potrzeb poszczególnych członków rodziny. Wpływ na koncentrację zjawiska bezrobocia ma przede wszystkim stopień rozwoju gospodarczego danego obszaru oraz potencjał zasobów ludzkich uwarunkowanych stopniem wykształcenia, posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi oraz zdolnością adaptacji do zmieniającej się sytuacji na lokalnym rynku pracy, wreszcie otwartość na samozatrudnienie. Należy zaznaczyć, że bezrobocie jest bezpośrednio

powiązane z innymi negatywnymi zjawiskami, takimi jak przemoc w rodzinie, ubóstwo, a w skrajnych przypadkach konflikt z prawem.

Bezrobocie jest także wskaźnikiem poziomu gospodarczego. Jego stopa wskazuje na zasoby materialne społeczności, świadczy również o rozwoju gospodarczym, liczbie miejsc pracy i podmiotów gospodarczych na terenie gminy.

Według Banku Danych Lokalnych, liczba osób bezrobotnych w Gminie Kałuszyn waha się. W 2010 roku teren gminy zamieszkiwało 209 osób bezrobotnych. Liczba ta rosła do roku 2013, gdy wyniosła aż 299 osób, a następnie zaczęła maleć, wynosząc w roku 2015 242 osoby.

Tabela 7 Liczb osób bezrobotnych w latach 2010-2015.

Rok	Liczba osób bezrobotnych
2010	209
2011	224
2012	243
2013	299
2014	263
2015	242

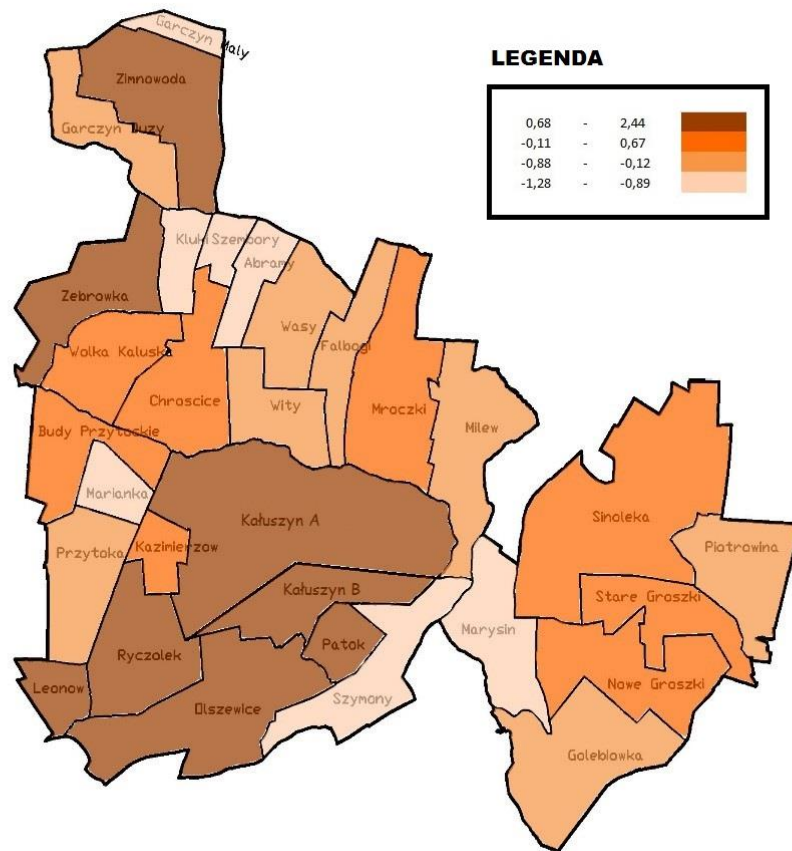
Źródło: Opracowanie własne.

By określić zjawisko bezrobocia w Gminie Kałuszyn, zanalizowano:

- Liczbę osób bezrobotnych;
- Liczbę bezrobotnych kobiet;
- Liczbę osób długotrwale bezrobotnych;
- Liczbę osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia;
- Liczbę osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia.

Bezrobocie ogółem

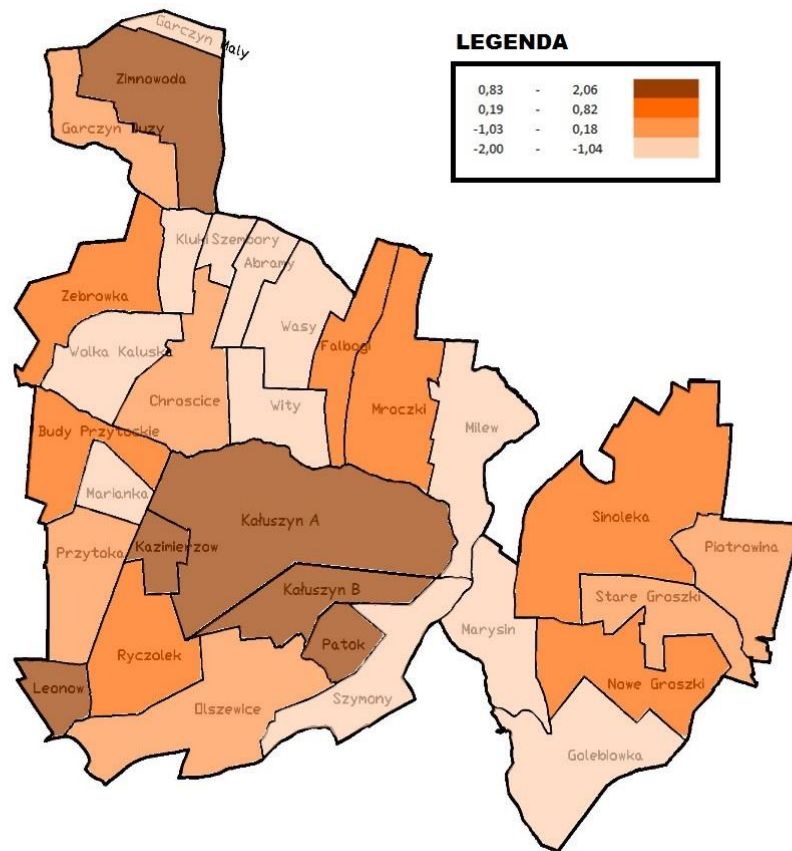
Rysunek 9 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia ogółem w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Bezrobocie wśród kobiet

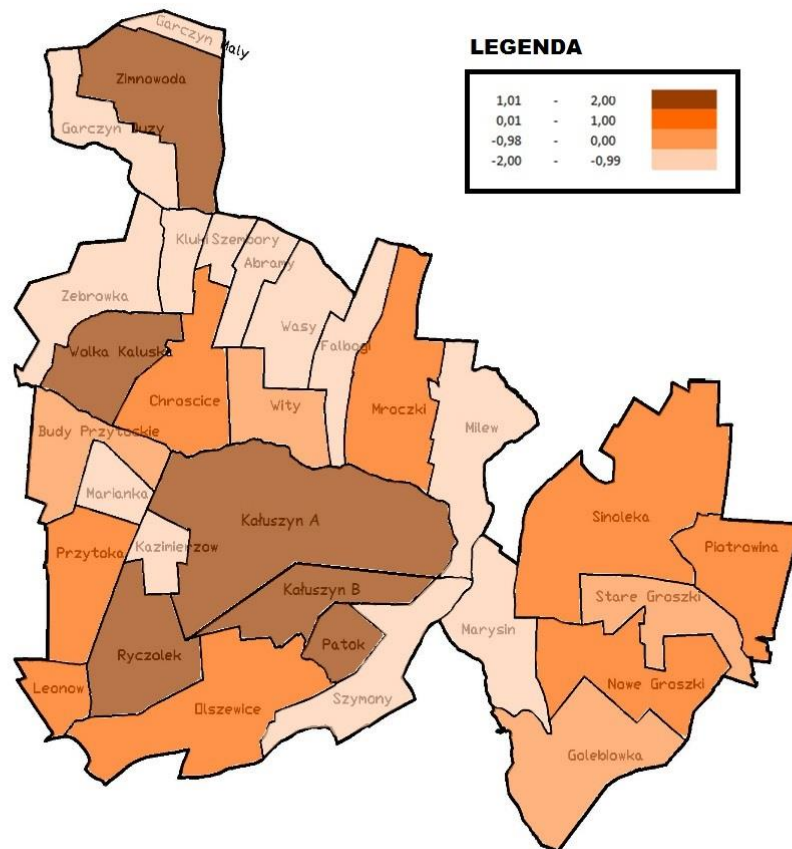
Rysunek 10 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia wśród kobiet w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Długotrwanie bezrobotni

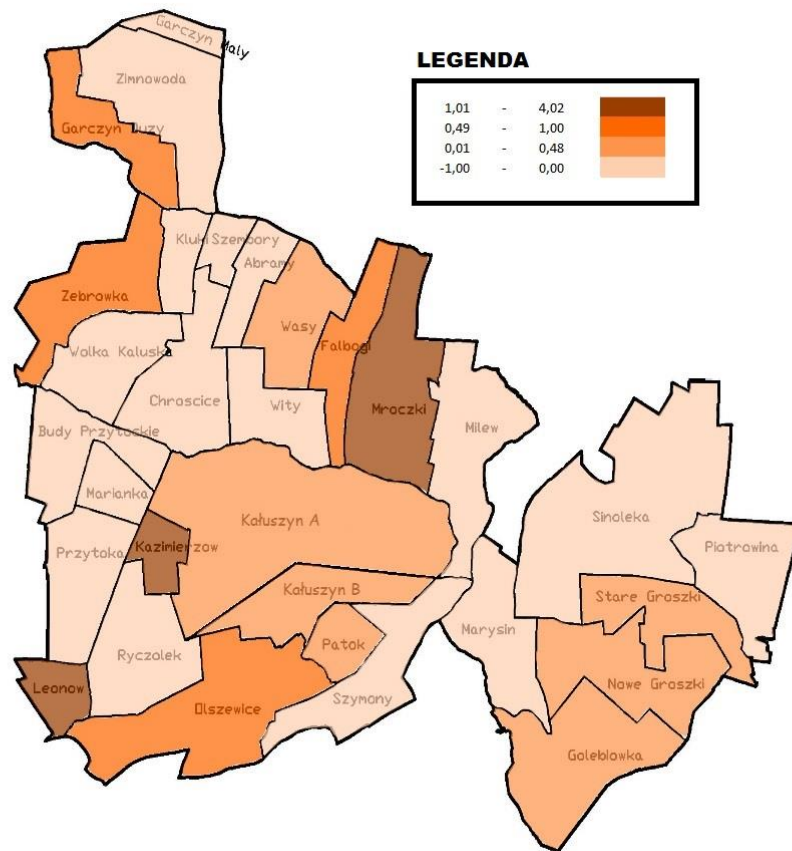
Rysunek 11 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia długotrwałego w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Bezrobotni poniżej 25 roku życia

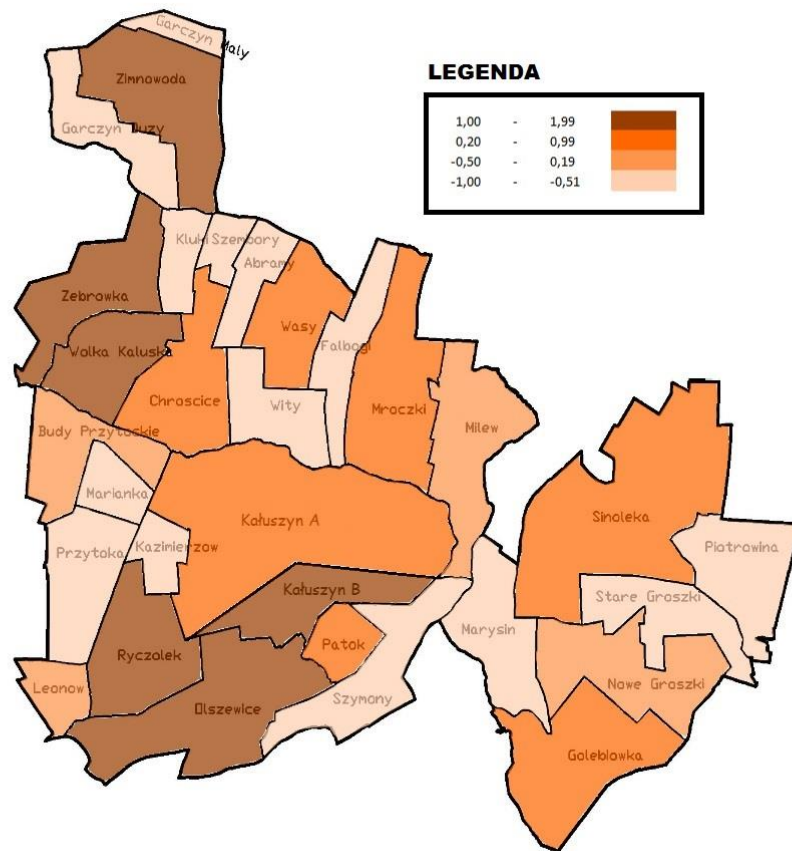
Rysunek 12 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia osób poniżej 25 roku życia w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Bezrobotni powyżej 50 roku życia

Rysunek 13 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia osób powyżej 50 roku życia w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 8 Liczba osób bezrobotnych w podziale na jednostki analityczne

Jednostka analityczna	Liczba osób bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba bezrobotnych kobiet w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Abramy	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Budy Przytockie	25,21	16,81	8,40	0,00	8,40
Chrościce	29,70	9,90	19,80	0,00	9,90
Falbogi	21,28	21,28	0,00	10,64	0,00
Garczyn Duży	12,82	12,82	0,00	12,82	0,00

Garczyn Mały	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gołębiówka	21,86	0,00	10,93	5,46	10,93
Kałużyn A	50,24	28,26	29,83	6,28	14,91
Kałużyn B	55,29	29,77	27,34	8,51	18,83
Kazimierzów	37,04	37,04	0,00	37,04	0,00
Kluki	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Leonów	38,83	33,98	19,42	19,42	4,85
Marianka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Marysin	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Milew	7,41	0,00	0,00	0,00	7,41
Mrocзки	35,21	21,13	21,13	14,08	14,08
Nowe Groszki	36,36	18,18	18,18	9,09	9,09
Olszewice	50,76	15,23	20,30	10,15	20,30
Patok	70,97	38,71	32,26	6,45	12,90
Piotrowina	12,05	12,05	12,05	0,00	0,00
Przytoka	15,87	7,94	15,87	0,00	0,00
Ryczołek	42,02	16,81	33,61	0,00	25,21
Sinołęka	29,90	23,26	16,61	0,00	16,61
Stare Groszki	22,73	15,15	7,58	7,58	0,00
Szembory	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Szymony	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Wąsy	22,06	0,00	0,00	7,35	14,71
Wity	10,10	0,00	10,10	0,00	0,00
Wólka Kałuska	25,00	0,00	25,00	0,00	25,00
Zimnowoda	43,48	26,09	26,09	0,00	17,39
Żebrówka	44,44	22,22	0,00	11,11	22,22

Podmioty gospodarcze

Liczba przedsiębiorstw na terenie gminy jest wskaźnikiem poziomu rozwoju gospodarczego. Im większa liczba przedsiębiorstw, tym większa aktywność ekonomiczna ludności i lepsze warunki na prowadzenie działalności gospodarczej.

Należy podkreślić, że bezpośredni związek ze zjawiskiem bezrobocia i wykluczenia społecznego, a więc problemami społecznymi, ma kwestia potencjału firm, zarówno tych dużych jak i mikroprzedsiębiorstw, mocno związanych z lokalnym środowiskiem. Zgodnie z występującą zależnością, im wyższy jest poziom przedsiębiorczości, tym większy jest stopień aktywizacji zawodowej mieszkańców, co wpływa na ograniczenia problemów społecznych, takich jak bezrobocie, ubóstwo, przemoc w rodzinie i alkoholizm czy zła kondycja zdrowotna (problem z dostępem do płatnych usług medycznych).

W ostatnich latach w Kałuszynie przestały funkcjonować trzy znaczące przedsiębiorstwa zatrudniające lokalną społeczność – POSTI, Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” oraz Garbarnia. Na ich miejsce nie powstały przedsiębiorstwa, które dorównałyby ich wielkości zatrudnienia. Należy jednak wspomnieć, że w roku 2017 na terenie Kałuszyna B swoje Centrum Logistyczne otworzy jedna z czołowych firm działających na terenie całej Polski, która może spowodować ożywienie gospodarcze gminy.

Jak wskazuje poniższa tabela, na terenie gminy istnieją miejsca szczególnie kryzysowe, na których swojej działalności nie prowadzi żaden podmiot gospodarczy. Są to sołectwa Marianka, Marysin oraz Szymony.

Tabela 9 Liczba podmiotów gospodarczych w podziale na jednostki analityczne

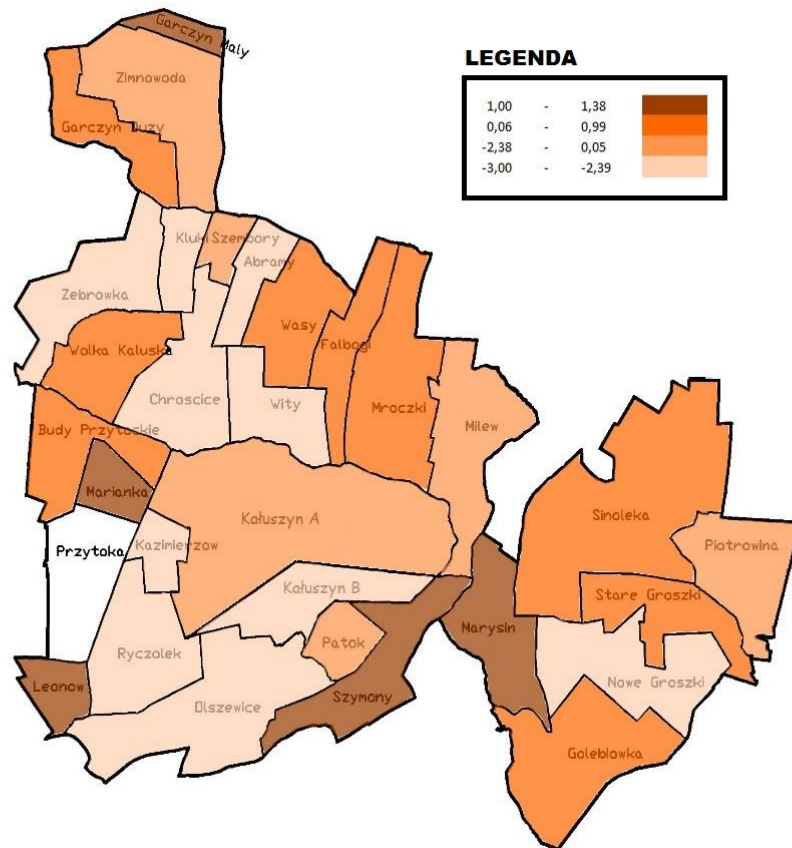
Jednostka analityczna	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców
Abramy	102,6
Budy Przytockie	25,2
Chrościce	59,4
Falbogi	10,6
Garczyn Duży	12,8

Garczyn Mały	0,0
Gołębiówka	16,4
Kałużyn A	47,1
Kałużyn B	66,2
Kazimierzów	74,1
Kluki	54,8
Leonów	9,7
Marianka	0,0
Marysin	0,0
Milew	44,4
Mrocзки	14,1
Nowe Groszki	54,5
Olszewice	71,1
Patok	32,3
Piotrowina	36,1
Przytoka	39,7
Ryczołek	92,4
Sinołęka	23,3
Stare Groszki	15,2
Szembory	35,7
Szymony	0,0
Wąsy	29,4
Wity	60,6
Wólka Kałuska	25,0
Zimnowoda	34,8
Żebrówka	66,7

Źródło: Urząd Miejski w Kałuszynie.

Rysunek 14 Wskaźnik sumaryczny podmiotów gospodarczych w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

Budynki użyteczności publicznej w złym stanie technicznym

Przez budynki użyteczności publicznej rozumie się tu budynki należące do gminy przeznaczone na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, oświaty, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej. Na terenie gminy funkcjonuje 15 takich budynków:

- Urząd Miejski w Kałuszynie – ul. Pocztowa 1;
- Biblioteka Publiczna – ul. Warszawska 39;
- Dom Kultury – ul. Warszawska 45;
- Budynek po dawnej aptece (mieści się tam m.in. Ośrodek Pomocy Społecznej) – ul. Wojska Polskiego 20;
- Przedszkole Miejskie – ul. Pocztowa 2;
- Szkoła Podstawowa i Gimnazjum – ul. Pocztowa 4;
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – ul. Wojska Polskiego 24;
- Dworzec PKS – ul. Warszawska (dworzec nie posiada budynku, a jedynie wiatę przystankową);
- Gminny Żłobek – ul. Zamojska 13;
- Świetlica wiejska w Olszewicach;
- Świetlica wiejska w Patoku;
- Świetlica wiejska w Zimnowodzie;
- Świetlica wiejska w Gołębiówce;
- Świetlica wiejska w Sinołęce;
- Świetlica wiejska w Falbogach.

Pewną trudność stanowi stwierdzenie, które spośród budynków znajdują się w złym stanie technicznym, bowiem Urząd nie prowadzi oficjalnej dokumentacji o stanie budynków użyteczności publicznej. Gmina Kałuszyn przeprowadziła więc analizę budynków użyteczności publicznej na terenie miasta i sołectw, biorąc pod uwagę określone kryteria:

- Wysokie straty ciepła (wysoka przepuszczalność energetyczna);
- Bariery architektoniczne dla osób starszych, chorych i niepełnosprawnych (m.in. wąskie przejścia, brak podjazdów, dostosowane toalety);
- Stan ocieplenia fundamentów;

- Przestrzeń wokół budynku (stan nawierzchni, zakrzaczenia, występowanie i jakość oświetlenia, obiekty małej infrastruktury);
- Potrzeba lub brak wymiany okien i drzwi;
- Stan ocieplenia stropodachu.

Po przeprowadzeniu analizy stwierdzono, iż w złym stanie technicznym znajduje się 5 obiektów:

1. Urząd Miejski w Kałuszynie;
2. Dom Kultury w Kałuszynie;
3. Budynek po dawnej aptece;
4. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej;
5. Dworzec PKS.

Wszystkie wymienione budynki są bardzo ważnymi obiektami, służą wszystkim mieszkańcom gminy. Urząd Miejski to budynek, w którym zapadają najważniejsze dla gminy decyzje, mieszkańcy udają się tam w celu załatwienia kwestii formalnych, tam też czasowo swoją siedzibę ma posterunek policji. Dom Kultury to kulturalne centrum gminy, w którym odbywają się zajęcia aktywizujące i integrujące społeczność lokalną. Budynek po dawnej aptece to jeden z najważniejszych obiektów, w tej chwili mieści się w nim Ośrodek Pomocy Społecznej oraz pomieszczenia biurowe, planowane jest jednak przeniesienie w to miejsce posterunku policji, Zakładu Opieki Zdrowotnej oraz utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla seniorów. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki zdrowotnej stanowi miejsce, z którego usług korzystają osoby chore, niepełnosprawne i starsze. Dworzec jest jedynym miejscem przesiadkowym w gminie (gmina nie posiada dworca kolejowego), pozostałe przystanki zlokalizowane w mieście i sołectwach są znacznie mniejsze i obsługują jedynie część przewoźników.

Budynki te wymagają rozbudowy, termomodernizacji, wymiany okien, drzwi, ocieplenia ścian, piwnic i poddaszy oraz dostosowania ich do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.

Wyroby azbestowe

W sferze środowiskowej istotnym problemem są wyroby azbestowe. Budynki pokryte tym materiałem wywierają negatywny wpływ na zdrowie i życie ludzkie. W wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu, azbest ma działanie chorobotwórcze.

Osoby, żyjące w środowisku o wysokim stężeniu włókien azbestu w powietrzu, narażone są na raka płuc i międzybłonnika opłucnej lub otrzewnej.

Jak wynika z poniższej tabeli, najwięcej materiałów azbestowych w m² występuje na terenie miasta Kałuszyn. Odsetek niebezpiecznych wyrobów na terenie miasta równy jest 16,0%. Zdecydowanie mniej niebezpiecznych pokryć jest na terenie sołectw. Powyżej 9000 m² materiałów azbestowych istnieje nadal w Chrościcach, Gołębiówce, Milewie, Olszewicach, Starych Groszkach i Żebrówce.

Najwięcej wyrobów azbestowych, w przeliczeniu na powierzchnie sołectw, występuje na terenie Kałuszyna B, a następnie w Leonowie, Klukach i Witach.

Tabela 10 Ilość materiałów azbestowych w podziale na jednostki analityczne

Nazwa	Ilość materiałów azbestowych [m ²]	Ilość materiałów azbestowych [m ²] na powierzchni sołectwa
Abramy	4095	30,43
Budy Przytockie	7488	29,22
Chrościce	9415	27,92
Falbogi	5455	27,21
Garczyn Duży	5877	25,77
Garczyn Mały	1284	20,07
Gołębiówka	8640	18,91
Kałuszyn A	22330	21,53
Kałuszyn B	13081	67,78
Kazimierzów	1600	16,16
Kluki	6322	54,75
Leonów	6472	56,91
Marianka	2731	24,44
Marysin	864	3,39
Milew	9394	25,39

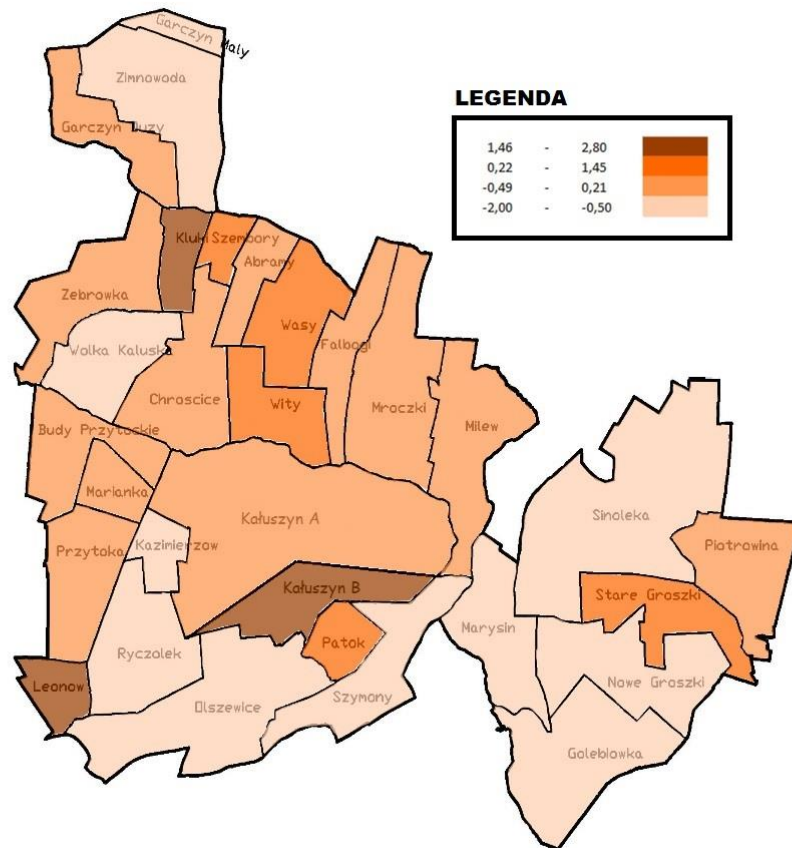

Mroczyki	9625	22,35
Nowe Groszki	7506	18,94
Olszewice	9240	16,54
Patok	4964	43,87
Piotrowina	7354	24,51
Przytoka	7706	27,25
Ryczołek	4241	12,82
Sinołęka	8833,5	9,93
Stare Groszki	9353	35,97
Szembory	2345	31,75
Szymony	1691	5,46
Wąsy	10682	41,20
Wity	10552	48,54
Wólka Kałuska	4235	15,90
Zimnowoda	7913	17,97
Żebrówka	9800	28,95

Źródło: Dane Urząd Gminy Kałuszyn.

Rysunek 12 Wskaźnik sumaryczny wyrobów azbestowych w Gminie Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne.

3.3.Podsumowanie obszarów zdegradowanych

W poniższej tabeli przedstawiono zbiorcze wyniki analizy wskaźnikowej dla poszczególnych jednostek analitycznych. W ramach delimitacji użyto 11 wskaźników społecznych, jednego wskaźnika gospodarczego oraz jednego wskaźnika środowiskowego. Dane przedstawione zostały za pomocą wskaźnika sumarycznego, by ułatwić porównanie i sumowanie wyników.

Tabela 11 Wyniki analizy wskaźnikowej dla poszczególnych jednostek analitycznych.

Jednostka analityczna	Liczba mieszkańców	Wskaźnik sumaryczny osób powyżej 65 roku życia	Wskaźnik dynamiki zmian osób w wieku poprodukcyjnym	Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy OPS, które ukończyły 65 r.ż.	Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy OPS z powodu ubóstwa	Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy OPS z powodu alkoholizmu	Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy OPS z powodu niepełnosprawności	Wskaźnik sumaryczny liczby osób bezrobotnych	Wskaźnik sumaryczny liczby osób długotrwale bezrobotnych	Wskaźnik sumaryczny bezrobotnych kobiet	Wskaźnik sumaryczny bezrobotnych poniżej 25 roku życia	Wskaźnik sumaryczny bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Wskaźnik sumaryczny liczby podmiotów gospodarczych	Wskaźnik sumaryczny ilości azbestu	SUMA
Abramy	39	-0,73	3,51	-0,70	-1,48	-0,77	-1,07	-1,28	-1,00	-1,05	-0,68	-0,95	-2,40	0,20	-8,17
Budy Przytockie	119	-0,45	-0,48	-0,70	-0,68	0,45	-1,07	0,04	-0,26	0,30	-0,68	0,03	0,44	0,12	-2,75
Chrościce	101	-0,25	1,19	-0,70	-0,06	-0,77	-1,07	0,27	0,73	-0,26	-0,68	0,20	-0,81	0,03	-2,22
Falbogi	94	-0,40	-0,17	-0,70	0,04	-0,77	0,20	-0,17	-1,00	0,66	0,67	-0,95	0,98	-0,02	-1,56
Garczyn Duży	78	1,80	-0,83	1,15	0,35	1,09	0,46	-0,61	-1,00	-0,02	0,94	-0,95	0,90	-0,12	1,14

<i>Garczyn Mały</i>	35	-0,38	-1,31	-0,70	1,24	-0,77	-1,07	-1,28	-1,00	-1,05	-0,68	-0,95	1,37	-0,51	-7,22
<i>Gołębiówka</i>	183	1,41	1,01	1,67	0,60	0,03	0,88	-0,14	-0,04	-1,05	0,01	0,32	0,77	-0,59	3,73
<i>Kałuszyn A</i>	1274	-0,52	0,01	0,21	0,24	-0,08	0,33	1,35	1,61	1,22	0,12	0,79	-0,36	-0,41	8,24
<i>Kałuszyn B</i>	1646	-0,68	0,67	0,18	0,06	-0,15	-0,20	1,61	1,39	1,34	0,40	1,24	-1,06	2,76	12,35
<i>Kazimierzów</i>	27	-0,11	0,23	-0,70	0,29	-0,77	3,33	0,66	-1,00	1,92	4,01	-0,95	-1,35	-0,78	4,35
<i>Kluki</i>	73	-1,33	2,02	-0,70	-0,82	-0,77	0,56	-1,28	-1,00	-1,05	-0,68	-0,95	-0,65	1,87	-3,91
<i>Leonów</i>	206	-0,70	0,33	-0,70	0,14	0,64	0,09	0,75	0,70	1,67	1,77	-0,38	1,01	2,02	8,01
<i>Marianka</i>	27	2,08	-0,48	-0,70	-1,48	-0,77	-1,07	-1,28	-1,00	-1,05	-0,68	-0,95	1,37	-0,21	-8,77
<i>Marysin</i>	15	0,18	-0,48	-0,70	-1,48	-0,77	-1,07	-1,28	-1,00	-1,05	-0,68	-0,95	1,37	-1,65	-10,31
<i>Milew</i>	135	-0,40	-0,48	-0,70	0,64	0,31	-0,19	-0,90	-1,00	-1,05	-0,68	-0,09	-0,26	-0,14	-4,75
<i>Mroczyki</i>	142	-0,15	-0,48	1,34	0,20	0,25	0,61	0,56	0,85	0,64	1,10	0,69	0,85	-0,35	6,12
<i>Nowe Groszki</i>	110	0,18	-0,66	0,61	1,98	0,55	1,09	0,62	0,59	0,41	0,47	0,11	-0,64	-0,59	4,34

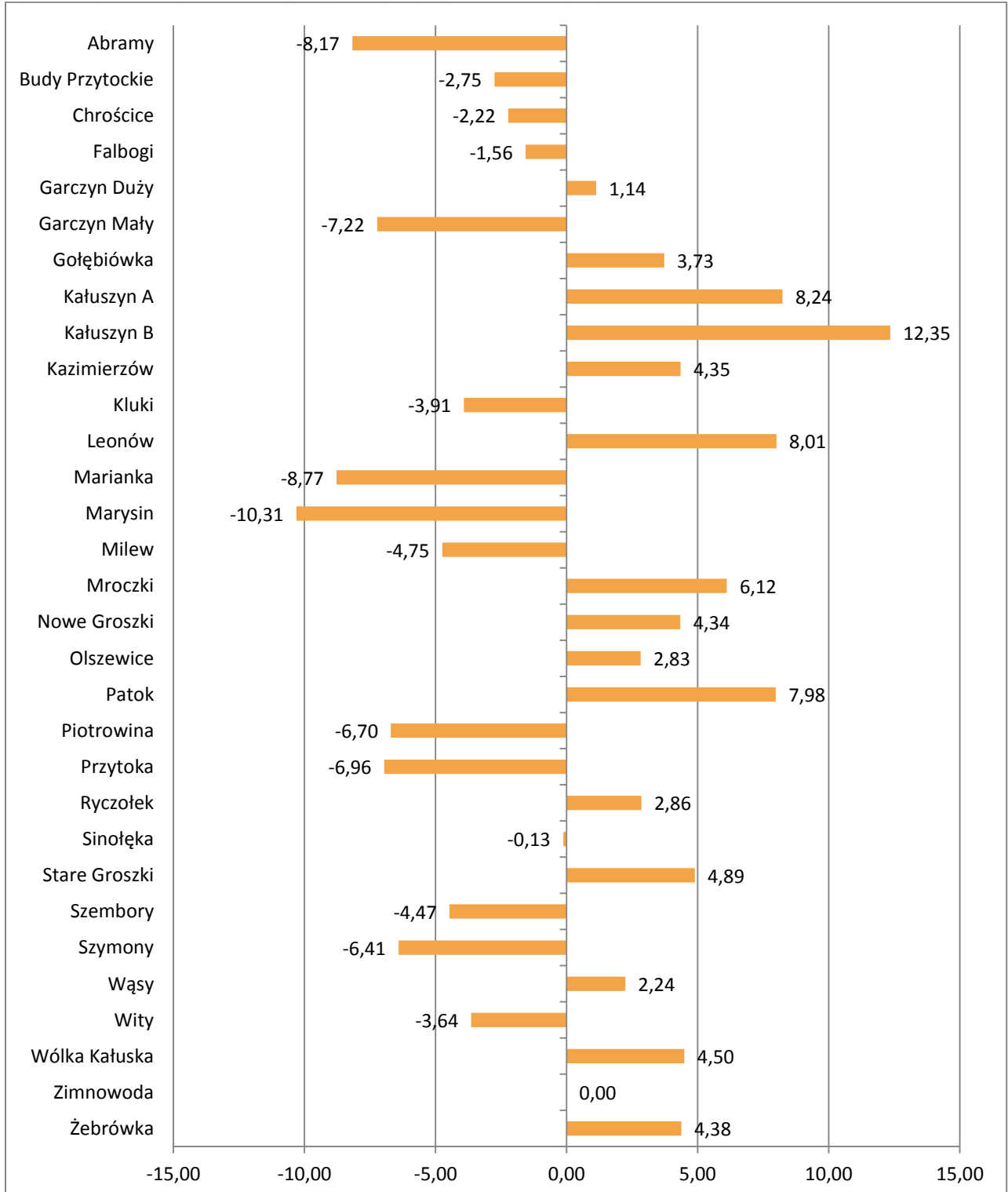
Olszewice	197	-0,26	-0,87	0,77	0,46	-0,03	0,14	1,38	0,78	0,17	0,61	1,41	-1,24	-0,75	2,83
Patok	155	-2,36	-1,43	-0,70	1,59	0,17	0,47	2,43	1,82	2,05	0,14	0,55	0,18	1,12	7,98
Piotrowina	83	-0,91	0,19	-0,70	-1,48	-0,77	-1,07	-0,65	0,05	-0,08	-0,68	-0,95	0,04	-0,20	-6,70
Przytoka	126	-0,63	-0,48	-0,70	-1,48	-0,77	-1,07	-0,45	0,39	-0,41	-0,68	-0,95	-0,09	-0,02	-6,96
Rychołek	119	1,04	-0,32	1,73	-0,28	0,45	-0,07	0,92	1,94	0,30	-0,68	1,98	-2,03	-1,01	2,86
Sinołęka	301	0,24	-0,08	-0,70	-0,05	-0,28	-0,67	0,28	0,45	0,81	-0,68	0,98	0,51	-1,20	-0,13
Stare Groszki	132	-0,17	1,74	1,49	0,33	0,33	0,73	-0,09	-0,34	0,16	0,28	-0,95	0,81	0,58	4,89
Szembory	28	-0,24	-0,48	-0,70	-1,48	4,40	-1,07	-1,28	-1,00	-1,05	-0,68	-0,95	0,06	0,29	-4,47
Szymony	45	0,62	-0,02	-0,70	1,69	-0,77	-1,07	-1,28	-1,00	-1,05	-0,68	-0,95	1,37	-1,51	-6,41
Wąsy	136	0,44	-0,74	0,36	1,67	0,30	0,68	-0,13	-1,00	-1,05	0,25	0,76	0,29	0,94	2,24
Wity	99	-0,17	-0,48	-0,70	-0,03	0,70	0,13	-0,76	-0,12	-1,05	-0,68	-0,95	-0,86	1,44	-3,64
Wólka Kałuska	40	-0,80	0,15	2,92	-0,29	-0,77	1,90	0,03	1,19	-1,05	-0,68	1,96	0,45	-0,79	4,50

Zimnowoda	115	1,04	-0,48	-0,70	-1,06	-0,77	-0,03	0,99	1,28	1,04	-0,68	1,08	0,09	-0,65	0,00
Żebrówka	90	2,59	-0,32	0,91	0,64	0,84	0,25	1,04	-1,00	0,73	0,73	1,64	-1,08	0,10	4,38

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dostarczonych danych.

Dane przedstawiono także za pomocą wykresu. Wartości znajdujące się po lewej stronie osi wskazują na obszary, które nie przekroczyły średniej dla gminy, zaś wartości znajdujące się po prawej stronie obszary zdegradowane, na których występuje nagromadzenie zjawisk kryzysowych.

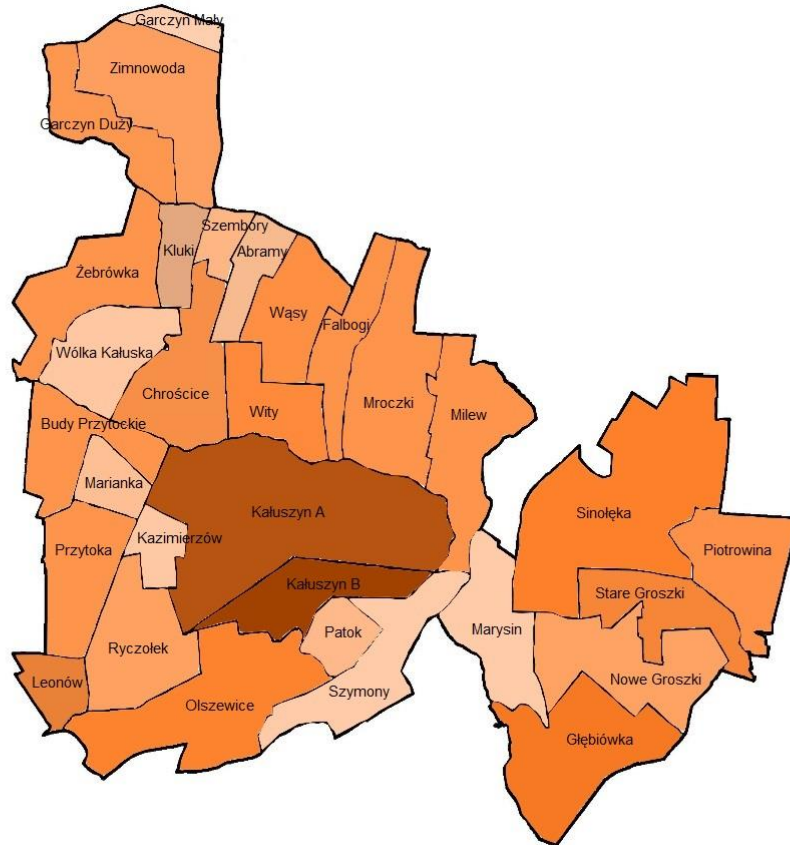
Wykres 1 Wyniki analizy wskaźnikowej dla poszczególnych jednostek analitycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dostarczonych danych.

Poniższa mapa przedstawia teren gminy uwzględniając wskaźnik sumaryczny. Obszary o największym natężeniu zjawisk kryzysowych oznaczone są kolorem najciemniejszym.

Rysunek 15 Podsumowanie analizy wskaźnikowej

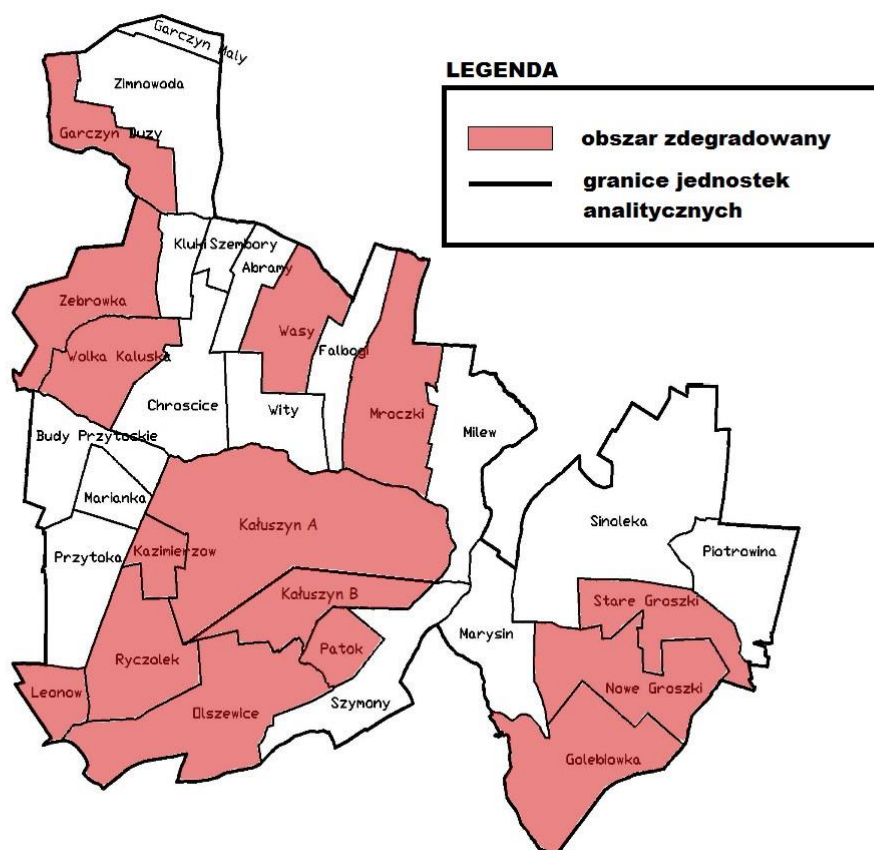
Źródło: Opracowanie własne.

Wśród obszarów zdegradowanych gminy Kałuszyn znalazły się:

- Sołectwo Garczyn Duży;
- Sołectwo Gołębiówka;
- Kałuszyn A;
- Kałuszyn B;
- Sołectwo Kazimierzów;
- Sołectwo Leonów;
- Sołectwo Mroczyki;
- Sołectwo Nowe Groszki;
- Sołectwo Olszewice;
- Sołectwo Patok;

- Sołectwo Ryczałek;
- Sołectwo Stare Groszki;
- Sołectwo Wąsy;
- Sołectwo Wólka Kałuska;
- Sołectwo Żebrówka;

Rysunek 16 Obszar zdegradowany gminy Kałuszyn

Jak wynika z przedstawionych danych, jednym z największych problemów gminy jest **starzejące się społeczeństwo**. W roku 2015 osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 19,4% ogółu ludności, z czego prawie połowa mieszka w mieście (największa koncentracja osób starszych występuje na terenie Kałuszyna B). Wskaźnik dynamiki zmian wieku poprodukcyjnego na lata 2011-2015 wskazuje, że w porównaniu do liczby mieszkańców danej jednostki, najwięcej seniorów przybyło na terenach sołectw Abramy, Gołębiówka, Kluki i Stare Groszki. Są to sołectwa oddalone od miasta Kałuszyn, a jednocześnie stosunkowo bliskie znacznie większym ośrodkom miejskim – Warszawie i Siedlcom, dlatego osoby młode często decydują się na wyjazd. Jeśli jednak wziąć pod

uwagę największy rzeczywisty przyrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, to stwierdzić można, że dotyczy on Kałuszyna B (wiąże się to m.in. z największą koncentracją budynków użyteczności publicznej, do których dostęp chcą mieć osoby starsze oraz migracją osób młodych). Tendencja ta jest elementem tendencji ogólnokrajowej. Tak duży odsetek seniorów wiąże się z potrzebą dostosowania do ich potrzeb obiektów infrastruktury społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej i transportowej. W związku ze starzeniem się społeczeństwa, przy jednoczesnym stosunkowo dobrym zdrowiu seniorów, należy szczególnie zadbać o aktywizację tej grupy wiekowej.

Stosunkowo wysoki odsetek mieszkańców korzysta także ze **wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej**. Największa liczba osób korzysta z pomocy OPS z powodu ubóstwa (łącznie 204 osoby). Najbardziej zagrożeni w tej kwestii są mieszkańcy Garczyna Małego, Nowych Groszków, Szymonów i Wąsów. Z powodu niepełnosprawności z zasiłku korzysta 55 osób z terenu gminy. Ich wskaźnik zdecydowanie najwyższy jest w sołectwach Kazimierzów oraz Wólka Kałuska. Z powodu alkoholizmu z pomocy społecznej korzysta 30 osób - najwyższy wskaźnik otrzymano dla Garczyna Dużego i Szemborów (na 1000 mieszkańców z pomocy OPS korzysta odpowiednio 12,82 i 35,71 osób). Należy mieć na uwadze, iż liczby te z pewnością nie oddają ogółu osób potrzebujących pomocy – wiele z nich wstydzi się udać po pomoc i przyznać do faktu, że w niektórych aspektach życia nie potrafią sobie sami poradzić. Poprzez aktywizację należy starać się odnaleźć takie osoby, by wskazać im możliwą pomoc zarówno materialną, jak i psychologiczną. Ze wsparcia OPS korzysta także stosunkowo duża liczba osób, które ukończyły 65 rok życia. Najwyższy wskaźnik w tym aspekcie wskazano dla sołectw Garczyn Duży, Gołębiówka, Mrocзки, Ryczołek, Stare Groszki i Wólka Kałuska. Są to osoby wsparte pomocą z różnych powodów, głównie z powodu ubóstwa, choroby lub niepełnosprawności. Seniorzy otrzymują pomoc pieniężną lub opiekę – najczęściej pomoc w zakupach, opłaceniu rachunków, gotowaniu czy sprzątanii. Jednym z większych problemów gminy jest także **bezrobocie**. Spośród 5990 mieszkańców, 242 osoby pozostają bez pracy, z czego połowę stanowią osoby długotrwale bezrobotne (tj. pozostające bez pracy przez okres dłuższy niż 12 miesięcy). Najwyższy wskaźnik sumaryczny bezrobocia ogółem wykazano dla Kałuszyna A, Kałuszyna B, Olszewic, Patoku i Żebrówki. Stosunkowo duża liczba jednostek wykazuje duże bezrobocie wśród kobiet – najwyższe wskaźniki w tym aspekcie odnotowano w

Kałużynie A, Kałużynie B oraz sołectwach Kazimierzów, Leonów, Patok, Ryczołek, Wólka Kałuska i Zimnowoda. Powodem bezrobocia długotrwałego jest problem ze znalezieniem pracy na terenie gminy, przy jednoczesnej niechęci lub braku możliwości pracy w okolicznych większych ośrodkach, głównie Warszawie, Siedlcach lub Mińsku Mazowieckim. Na terenie gminy funkcjonowały także PGR (m.in. w Gołębiewku i Sinołęce), których upadek pozbawił pracy znaczną liczbę ludzi, którzy nie wrócili już na rynek pracy. Oprócz tego, w ostatnich latach zamknięto trzy znaczące dla gminy przedsiębiorstwa, kolejne zmniejszyło zatrudnienie, co także spowodowało zwiększenie bezrobocia. Powodem niepodejmowania pracy przez kobiety, oprócz trudności z jej znalezieniem, jest pozostawanie w domu z dziećmi – na terenie gminy działa tylko jedno przedszkole i jeden żłobek (oba zlokalizowane w Kałużynie). Nie wszyscy są w stanie za miejsce w placówkach zapłacić, problemem jest także codzienne dowożenie dzieci do centrum gminy.

Na terenie gminy działa 278 **podmiotów gospodarczych**. Ponad połowa z nich swoją działalność prowadzi na terenie miasta. Warto jednak zaznaczyć, że liczba ta wciąż jest zbyt mała, by zapewnić miejsca pracy wszystkim mieszkańcom gminy. Na terenie kilku sołectw swojej siedziby nie ma żadna firma, są to: Garczyn Mały, Marianka, Marysin i Szymony. Jak wspomniano, w ciągu kilku ostatnich lat zamknięto trzy stosunkowo duże, firmy, co stało się powodem zwolnienia gospodarczego gminy. Na miejsce tych firm nie powstały nowe mogące je zastąpić, dlatego też osoby bezrobotne musiały poszukiwać zatrudnienia poza obszarem zamieszkania. Powodem niewielkiej liczby podmiotów gospodarczych jest niechęć oraz lęk społeczności przed zakładaniem własnej firmy (wiąże się z tym inwestycja pieniędzy, których mieszkańcy często nie mają) oraz niechęć zewnętrznych inwestorów do lokowania swoich przedsiębiorstw na terenie gminy. Należy jednak wskazać, że sytuacja ta zmienia się, ponieważ na terenie Kałużyna B w roku 2017 powstać ma duże Centrum Logistyczne jednej z dużych firm działających na terenie całej Polski.

Mimo iż spośród czternastu **obiektów użyteczności publicznej** za zdegradowane uznano jedynie pięć, są to budynki znaczące dla całej gminy. Budynek Urzędu Miejskiego stanowi administracyjne centrum gminy, Dom Kultury stanowi centrum kulturalne, budynek dawnej apteki jest siedzibą Ośrodka Pomocy Społecznej wspomagającego

osoby najbardziej potrzebujące, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej jest głównym miejscem pomocy osobom chorym, zaś dworzec PKS stanowi centrum komunikacji publicznej.

Problemem w sferze środowiskowej jest **ilość materiałów azbestowych**, które wciąż nie zostały usunięte. Zgodnie z Programem Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Gminy Kałuszyn na lata 2012-2032, każdy właściciel obiektu, na którym znajdują się takie wyroby, ma obowiązek usunięcia ich do roku 2032. Mieszkańcy są jednak niechętni wymianie, bowiem wiąże się ona z pokryciem kosztów nowego pokrycia dachowego (zdjęcie pokrycia z azbestem, jego transport oraz utylizacja są w pełni finansowane), nie zawsze są także świadomi zagrożenia zdrowotnego, jakie wiąże się z nieusunięciem materiałów szkodliwych. Największa ilość materiałów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię jednostki analitycznej znajduje się w Kałuszynie B. Klukach, Leonowie, Patoku oraz Witach.

4. Obszar rewitalizacji – zasięg przestrzenny i charakterystyka

4.1. Zasięg rewitalizacyjny

Jak określają „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2016-2020”, obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym zamierza się prowadzić rewitalizację. Cechuje go koncentracja negatywnych zjawisk oraz znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Na terenie zdegradowanym mieszka 4492 osób, które stanowią aż 75,0% mieszkańców gminy, zaś powierzchnia zajmowana przez zdegradowane obszary wynosi 53,8% powierzchni gminy. Wytyczne w zakresie rewitalizacji wskazują, iż obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy i obejmować swoim działaniem więcej niż 30% mieszkańców, należało więc wybrać spośród obszarów zdegradowanych tereny, które wejdą w skład obszaru rewitalizacji.

Z analizy danych dostarczonych przez lokalne instytucje, opinii mieszkańców zgromadzonych na konsultacjach społecznych oraz wiedzy i doświadczenia pracowników Urzędu Miejskiego, **do rewitalizacji wybrany został południowy obszar Miasta Kałuszyn, nazwany w Programie Rewitalizacji Kałuszyn B.**

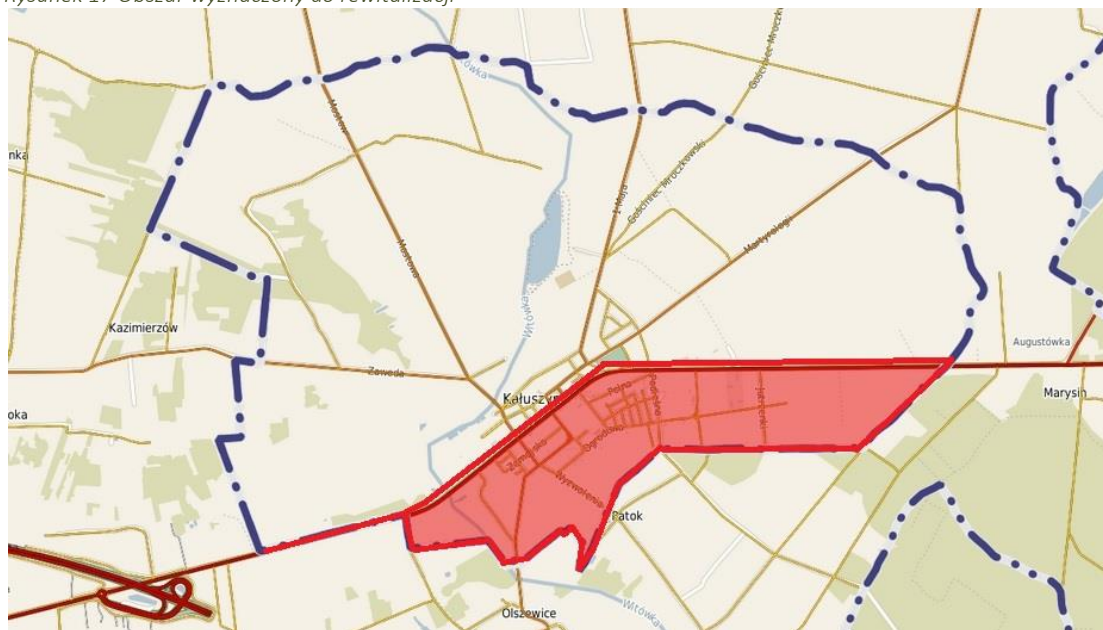
Obszar rewitalizacji obejmuje południową część miasta Kałuszyn. Granice obszaru od południa, zachodu oraz wschodu określają granice miasta, zaś od północy granicę stanowi droga krajowa nr 2, czyli ulica Warszawska. Warto dodać, że mimo iż ulica Warszawska stanowi granicę, do obszaru rewitalizacji włączone są wszystkie działki znajdujące po obu stronach ulicy.

Wybrany obszar zamieszkuje 1646 osób, czyli 27,5% mieszkańców całej gminy, dzięki czemu z działań rewitalizacyjnych w bezpośredni sposób skorzysta możliwie największa liczba osób.

Powierzchnia rewitalizacji	193 ha, tj. 2,0% powierzchni gminy
Liczba ludności	1646, tj. 27,5% ludności gminy

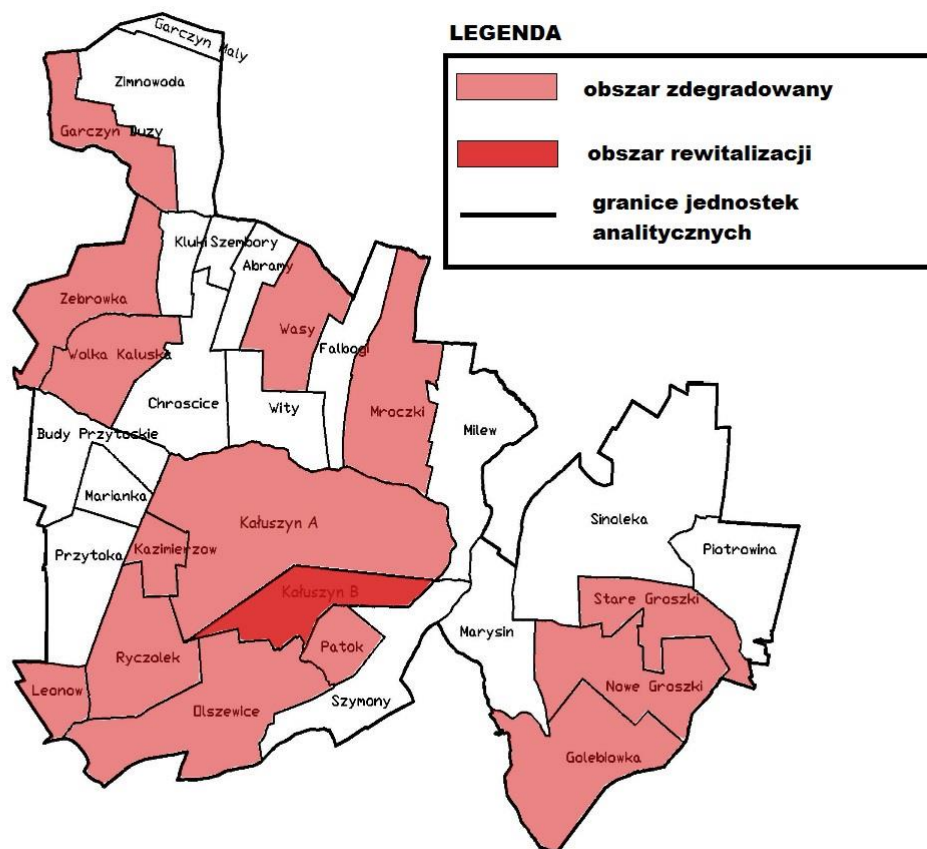
Poniższe mapy przedstawiają obszar wybrany do rewitalizacji. Warto podkreślić, że są to jedynie mapy poglądowe, dokładna mapa (w skali 1:4 300) znajduje się w załączniku.

Rysunek 17 Obszar wyznaczony do rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 18 Obszar rewitalizowany na tle obszarów zdegradowanych

Źródło: Opracowanie własne.

W skład obszaru rewitalizacji wchodzi następujące ulice:

- Warszawska,
- Robotnicza,
- Wojska Polskiego,
- Wyzwolenia,
- Ogrodowa,
- Mikołaja Kopernika,
- Mikołaja Reja,
- Zamojska,
- Nowa,
- Norberta Barlickiego,
- Akacyjowa,
- Poczтовая,

- Polna,
- Brzozowa,
- Wiśniowa,
- Klonowa,
- Dębowa,
- Sadowa,
- Różana,
- Świerkowa,
- Podleśna.

4.2. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Jak wskazuje *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kałuszyn*, na obszarze rewitalizacji zabudowa mieszkalna to głównie wolnostojąca, niska zabudowa jednorodzinna. Jest to także obszar usług, w tym także usług użyteczności publicznej. Południowa część miasta jest centrotwórczym obszarem, na którym znajdują się najważniejsze w Gminie instytucje kultury: Dom Kultury oraz Biblioteka, a także: Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, posterunek policji, dworzec PKS oraz placówki oświatowe: Gimnazjum, Szkoła Podstawowa, Przedszkole oraz Żłobek.

Kałuszyn B to jednostka, którą zamieszkuje największa liczba osób. Na obszarze rewitalizacji zaobserwować można duże nagromadzenie **problemów społecznych**. Największym wyzwaniem dla obszaru jest zmierzenie się z problemem starzejącego się społeczeństwa i liczbą osób powyżej 65 roku życia (Kałuszyn B osiągnął w tym aspekcie najwyższy wskaźnik w całej gminie). Wskaźnik dynamiki zmian osób w wieku poprodukcyjnym wskazuje, że liczba ta wciąż wzrasta (liczba osób w tej grupie wiekowej w latach 2011-2015 wzrosła o 23,1%). Mimo dużej liczby budynków użyteczności publicznej, seniorzy nie mają miejsca, gdzie bezpłatnie mogliby się spotkać, poznać nowe osoby, nauczyć się nowych rzeczy czy korzystać z oferty kulturalnej, przy jednoczesnym zapewnieniu podstawowej opieki. Mimo największej koncentracji budynków użyteczności publicznej na tym terenie, nie wszystkie są dostosowane do potrzeb osób starszych i chorych, przez co są one wykluczone z korzystania z

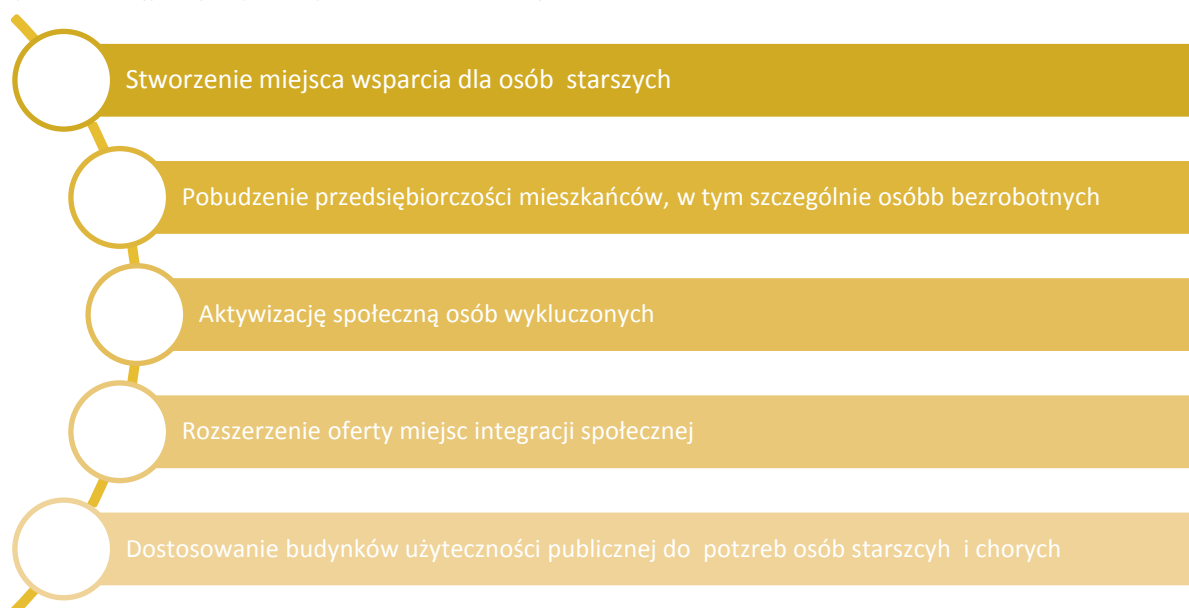
ogólnodostępnych dóbr i usług. Wyższa niż średnia dla całej gminy jest także liczba osób korzystających z pomocy społecznej oraz pozostających bez pracy. Poza wysoką ogólną liczbą bezrobotnych, odnotowuje się także znaczny odsetek osób długotrwale bezrobotnych (pozostających bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy), bezrobotnych kobiet, a także osób w wieku poniżej 25 i powyżej 50 roku życia. W przypadku korzystania z zasiłków Ośrodka Pomocy Społecznej, powodem najczęściej udzielanego wsparcia jest ubóstwo (32 osoby na 1000 mieszkańców), należy jednak mieć także na uwadze znaczną liczbę osób niepełnosprawnych (w 2015 roku w całej gminie mieszkało 55 osób niepełnosprawnych, z czego 12 osób zamieszkiwało obszar Kałuszyna B). Stosunkowo dużą część osób pobierających świadczenia z OPS stanowią osoby starsze, które korzystają z pomocy głównie z powodu ubóstwa oraz chorób lub niepełnosprawności. Mimo iż analiza wskaźnikowa nie wykazała na obszarze rewitalizowanym **problemów gospodarczych** (występuje tam stosunkowo duża liczba podmiotów gospodarczych) warto zaznaczyć, że w ciągu kilku ostatnich lat swoją działalność zakończyły trzy znaczące przedsiębiorstwa (z czego dwa zlokalizowane były na terenie rewitalizacji), co spowodowało utratę pracy mieszkańców, zwiększenie bezrobocia i przymus poszukiwania pracy poza terenem gminy. Wśród **problemów przestrzenno-infrastrukturalnych** odnotowano problem zdegradowania budynków użyteczności publicznej. W złym stanie technicznym znajduje się Urząd Miejski, Dom Kultury, budynek po byłej aptece, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz dworzec PKS. Na terenie pozostałych jednostek analitycznych nie odnotowano degradacji żadnego z budynków użyteczności publicznej. **Problemem środowiskowym** obszaru rewitalizacji jest duża ilość wyrobów azbestowych. Szkodliwe materiały pokrywają prywatne obiekty mieszkańców oraz innych podmiotów prywatnych, które nie chcą, lub z przyczyn finansowych nie mogą, usunąć wyrobów zawierających azbest.

Mimo iż w początkowej opinii mieszkańców wyrażonej w ankietach Kałuszyn nie stanowił obszaru zdegradowanego, problemy społeczne (alkoholizm, przestępczość, ubóstwo czy bezrobocie) wskazywane były głównie na obszarze miasta. Także rozwiązania tych problemów proponowane są głównie na terenie miasta – powstanie posterunku policji, pomoc potrzebującym czy rozszerzenie oferty kulturalnej. Podczas warsztatów zorganizowanych w ramach konsultacji społecznych mieszkańcy stwierdzili, że problemem gminy jest mała liczba miejsc pracy, słabo funkcjonujący transport

publiczny oraz niedostateczna liczba zajęć kulturalnych oferowanych przez Dom Kultury. W trakcie spotkania poproszono mieszkańców o wskazanie rozwiązania zgłoszonych problemów. Najczęściej wskazywanymi działaniami były: rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie; powstanie Dziennego Domu Opieki w Kałuszynie; rekultywacja terenu po starej żwirowni w Olszewicach; uzbrojenie terenu pod budowę na obszarze zalewu Karczunek.

W związku z powyższym za najpilniejsze potrzeby w zakresie rewitalizacji Kałuszyna B uznać należy:

Rysunek 19 Najpilniejsze potrzeby w zakresie rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

O wyborze terenu Kałuszyna B zdecydował również znaczący **lokalny potencjał**.

Na obszarze rewitalizacji (ul. Pocztowa 1) znajduje się siedziba władz samorządowych - Urząd Miejski w Kałuszynie, w którym mieszkańcy załatwiają rozmaite sprawy (m.in. wydanie aktu urodzenia, zgonu, małżeństwa, rejestrowanie działalności gospodarczej, otrzymanie mieszkania komunalnego), tam też mogą spotkać się z Burmistrzem w celu przedłożenia uwag lub propozycji działania.

Obszar rewitalizacji jest także centrum kulturalnym gminy. Na jego terenie znajdują się najważniejsze ośrodki kulturalne – Dom Kultury, przy którym działa także kino „Za Rogiem” (ul. Warszawska 45) oraz Biblioteka Miejska (ul. Warszawska 39). Dom Kultury swoją działalność prowadzi w zakresie rozpoznawania, pobudzania i zaspokajania

podstawowych potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych mieszkańców, tworzenia warunków do rozwoju aktywności kulturalnej i społecznej, prezentacji i promocji amatorskiego ruchu artystycznego. W ramach swojej działalności Dom Kultury organizuje lokalne imprezy kulturalne i rekreacyjne, prowadzi także Uniwersytet Trzeciego Wieku. Budynek Domu Kultury nie zaspokaja już potrzeb kulturalnych wszystkich mieszkańców, wymaga remontu, rozbudowy oraz poszerzenia oferty edukacyjno-kulturalnej.

Kałuszyn B jest centrum oświatowym i opiekuńczo-wychowawczym – na jego terenie znajduje się Gimnazjum (ul. Pocztowa 4), Szkoła Podstawowa (ul. Pocztowa 4), Przedszkole (ul. Pocztowa 2), oraz Żłobek (ul. Zamojskiego 13). Osoby dojeżdżające do placówek (rodzice, nauczyciele oraz dzieci) korzystają z miejskiego dworca, południowa część miasta stanowi codzienną drogę do szkoły oraz częste miejsce spędzania czasu po lekcjach. Placówki oświatowe oraz opiekuńczo-wychowawcze współpracują także z lokalnymi instytucjami kultury, tzn. Domem Kultury i Biblioteką.

Na rewitalizowanym obszarze znajdują się także ośrodki społeczne – Ośrodek Pomocy Społecznej (ul. Wojska Polskiego 20), Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej (ul. Wojska Polskiego 24), zespół wyjazdowy pogotowia ratunkowego (ul. Wojska Polskiego) oraz Ochotnicza Straż Pożarna (ul. Warszawska 7), które zajmują się ratowaniem życia mieszkańców oraz dbaniem o zaspokojenie podstawowych potrzeb, w tym potrzeb materialnych czy zdrowotnych. Planowane jest także powstanie stacjonarnego pogotowia ratunkowego oraz Dziennego Domu Opieki dla seniorów. Poza tym, na obszarze rewitalizacji znajduje się posterunek policji. Swoim zasięgiem obejmuje on miasto Kałuszyn i przyległe miejscowości. O bezpieczeństwo mieszkańców dba pięciu policjantów. Posterunek policji został przywrócony staraniem władz samorządowych oraz mieszkańców we wrześniu 2003 roku. Z powodu braku siedziby, gmina przekazała nieodpłatnie lokal w budynku Urzędu Miejskiego, dla działań policji nie jest on jednak wystarczający.

Na granicy obszaru rewitalizacji (ul. Warszawska) znajduje się także dworzec PKS, jedyne miejsce przesiadkowe w mieście, największe w Gminie. Jest to obiekt bardzo ważny, ponieważ znaczna liczba mieszkańców dojeżdża do pracy w sąsiadujących dużych ośrodkach miejskich – Warszawie oraz Siedlcach. Przez teren gminy nie

przebiega linia kolejowa, transport autobusowy jest więc jedynym obok transportu prywatnego.

Kałuszyn jest miastem atrakcyjnym, głównie ze względu na zalew, który znajduje się w północnej części miasta (Kałuszyn A), w związku z czym obszar odwiedzany jest przez wielu turystów, którzy oprócz zalewu, zwiedzają też resztę miasta. Znaczna część turystów przyjeżdża do Kałuszyna transportem publicznym, więc pierwsze wrażenie o gminie tworzone jest na podstawie dworca i okolic.

Warto zastanowić się nad **źródłami występowania negatywnych zjawisk**. Jak należy przypuszczać, bardzo istotne znaczenie w tym kontekście ma niewielka liczba średnich i dużych podmiotów gospodarczych. W ostatnich latach zaobserwowano zamykanie lokalnych dużych przedsiębiorstw – swoją działalność zakończyły firmy: POSTI, zajmująca się produkcją i dystrybucją herbat; Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, zajmująca się sprzedażą produktów spożywczych oraz Garbarnia, zajmująca się wyprawą skór. Zakład Wyrobów Chemicznych Libella nie zamknął działalności, ograniczył jednak liczbę zatrudnionych, co wpłynęło na poziom bezrobocia w gminie. Bezrobotni mieszkańcy, dla których nie ma pracy na terenie gminy, decydują się na pracę w większych ośrodkach miejskich – Warszawie, Siedlcach oraz Mińsku Mazowieckim. Część mieszkańców dojeżdża co dzień do pracy, wracając na noc do domów, część decyduje się na wyjazd na stałe (dotyczy to szczególnie osób młodych, planujących zdobyć wyższe wykształcenie), co ma swoje przełożenie w saldzie migracji. Większe ośrodki miejskie dają większe możliwości, oferują wyższe wynagrodzenie za pracę, lepszy dostęp do kultury i większą różnorodność w zakresie spędzania czasu wolnego, są więc atrakcyjnym miejscem rozwoju. Emigracja powoduje, że obszar rewitalizacji traci część zdolnych ludzi, których energia i potencjał mogłyby wzmacniać gminę.

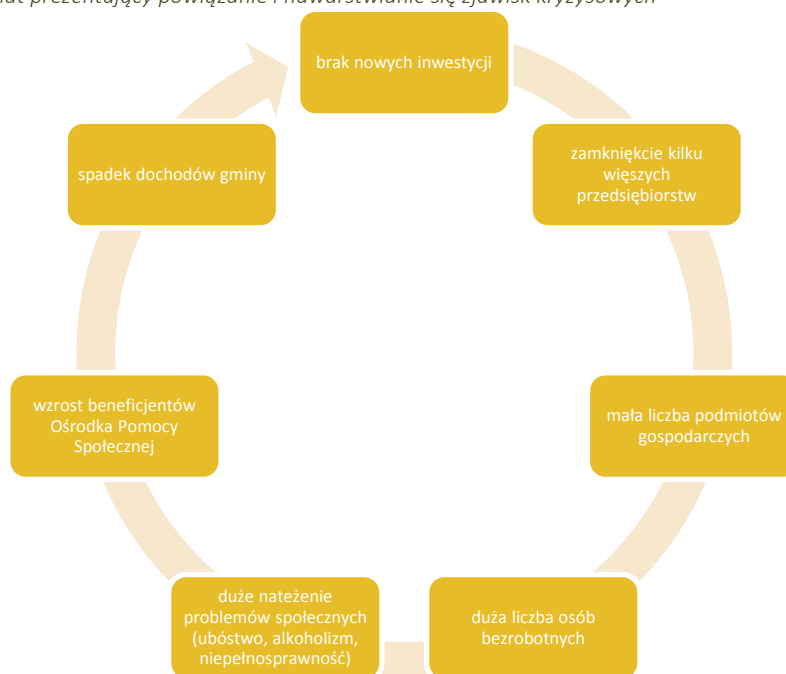
Należy mieć na uwadze, że utrata pracy, a także problem ze znalezieniem nowego miejsca zatrudnienia (w tym szczególnie bezrobocie długotrwałe, tj. trwające dłużej niż 12 miesięcy), może powodować frustrację i brak perspektyw życiowych. To z kolei wpływa na rozwój innych problemów społecznych, m.in. problem ubóstwa (spowodowany brakiem pracy), alkoholizmu (który może być powodem frustracji i

nadmierzonym czasem, którego jednostka nie potrafi spożytkować) czy przestępstw (brak środków finansowych popycha do popełniania czynów zakazanych).

Duże natężenie problemów społecznych (oprócz wspomnianych ubóstwa i alkoholizmu, na terenie gminy występuje także problem niepełnosprawności i dużej liczby osób starszych korzystających z pomocy OPS) powoduje wzrost liczby beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej oraz niską jakość życia (brak zadowolenia z własnego życia, a często także złe warunki mieszkaniowe, spowodowane brakiem środków finansowych).

Dochody gminy nie pozwalają na inwestycje w nowe tereny, co wpływa na niewystarczającą liczbę inwestorów i dużych podmiotów gospodarczych, tworząc jednocześnie zamknięte koło schematu i nawarstwianie problemów.

Rysunek 20 Schemat prezentujący powiązanie i nawarstwianie się zjawisk kryzysowych

Źródło: Opracowanie własne.

4.3. Podsumowanie

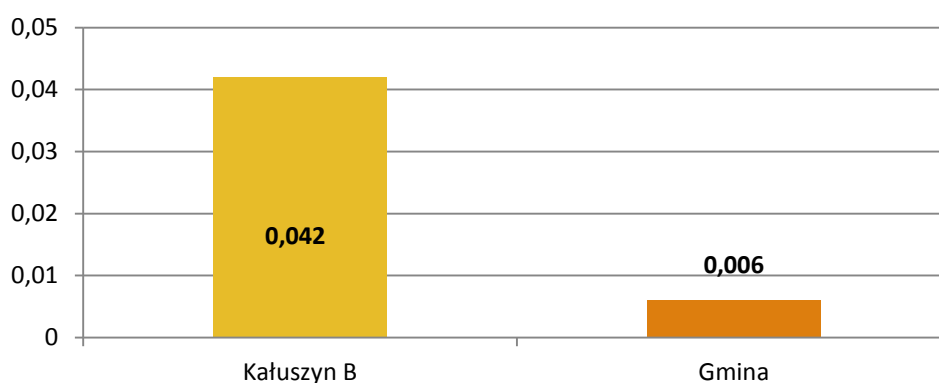
Analiza zjawisk kryzysowych, opinia społeczności lokalnej oraz pracowników Urzędu Miejskiego wykazują, że prowadzenie działań rewitalizacyjnych na terenie południowego Kałuszyna jest uzasadnione. Na wybranym do rewitalizacji obszarze zamieszkuje największa liczba mieszkańców, dzięki czemu proces odnowy nie dotyczy jedynie niewielkiego odsetka mieszkańców. Ponadto występuje tam większe niż średnia

dla gminy natężenie zjawisk kryzysowych. Głównymi problemami obszaru są duża (i wciąż rosnąca) liczba osób powyżej 65 roku życia, bezrobocie (w tym bezrobocie wśród kobiet, osób długotrwale bezrobotnych, poniżej 25 i powyżej 50 roku życia), oraz duża liczba osób korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu ubóstwa. Oprócz tego na terenie Kałuszyna występuje wciąż znaczna ilość wyrobów azbestowych, największa liczba budynków użyteczności publicznej (w tym tej wymagającej modernizacji), zły stan dróg, brak chodników i oświetlenia oraz, o czym mówili mieszkańcy, drobna przestępczość i chuligaństwo.

Na poniższych wykresach przedstawiono wartości wskaźników dla obszaru wybranego do rewitalizacji i zestawiono je z średnią dla gminy.

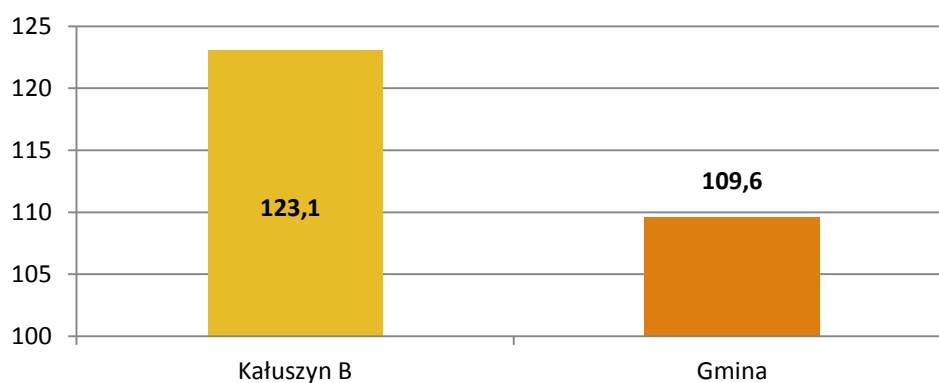
Osoby powyżej 65 roku życia

Wykres 2 Udział osób powyżej 65 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców gminy.

Źródło: Opracowanie własne.

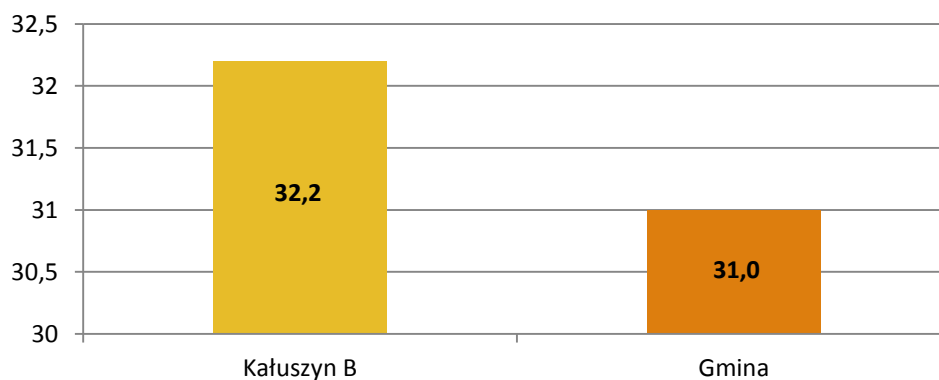
Wykres 3 Wskaźnik dynamiki wiek poprodukcyjny

Źródło: Opracowanie własne.

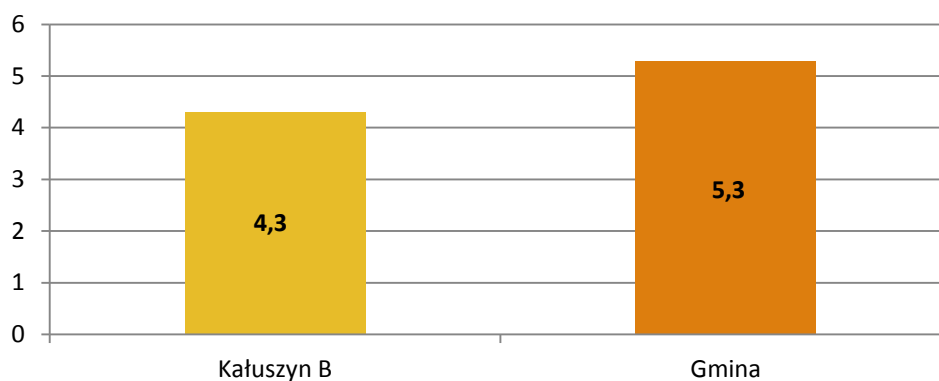
Opieka społeczna

Wykres 4 Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

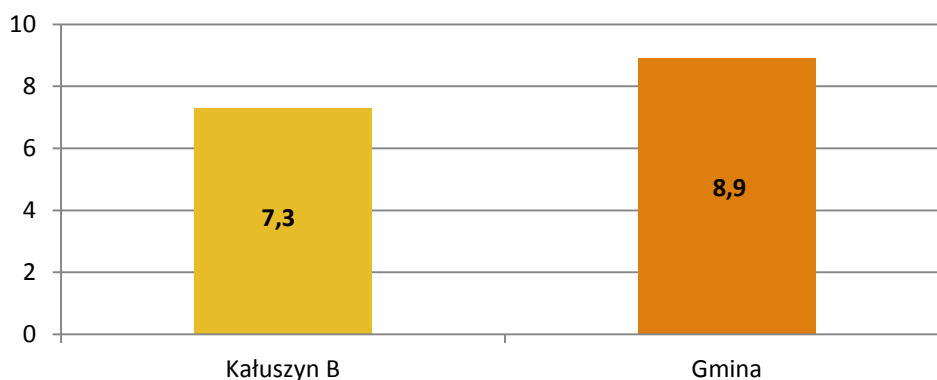
Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 5 Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

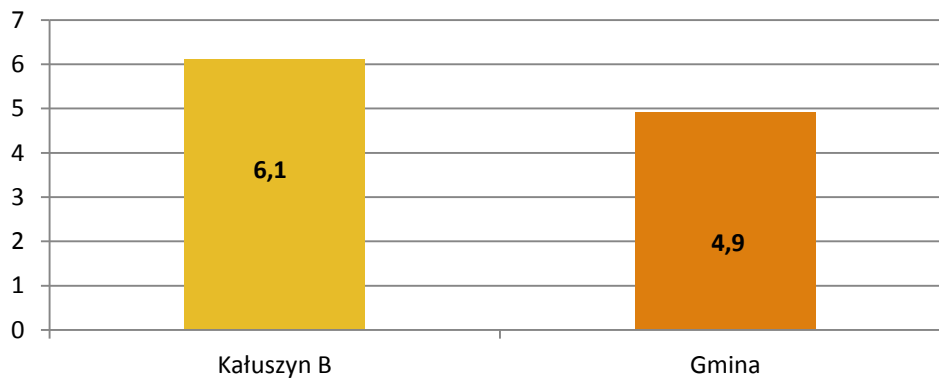
Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 6 Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

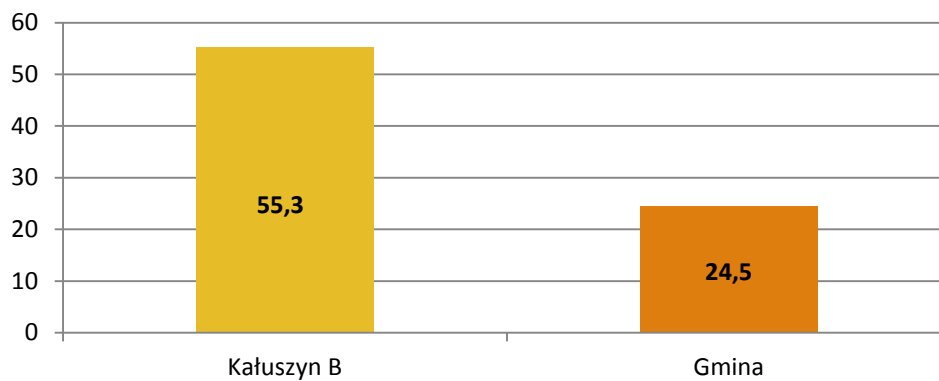
Wykres 7 Liczba osób korzystających z pomocy OPS, które ukończyły 65 rok życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

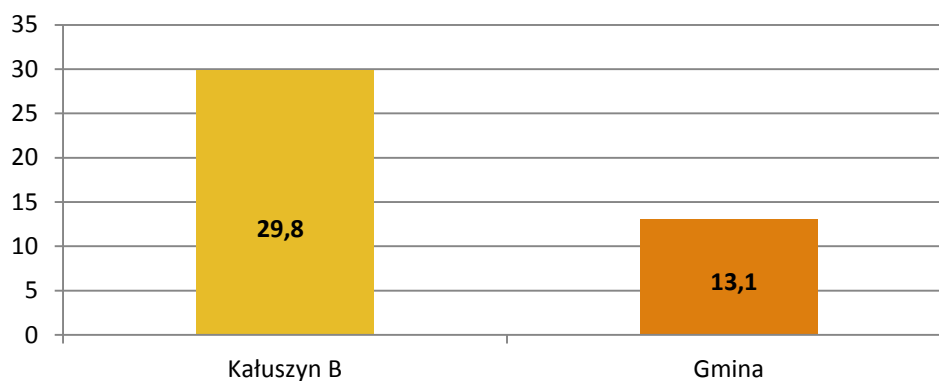
Bezrobocie

Wykres 8 Liczba osób bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

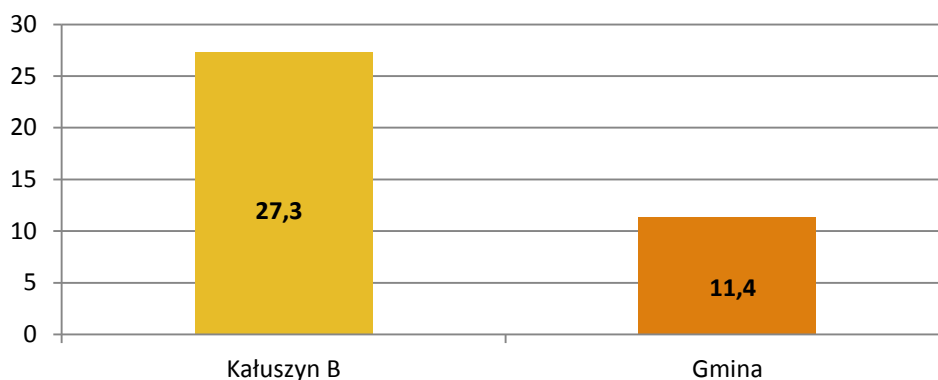
Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 9 Liczba bezrobotnych kobiet w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

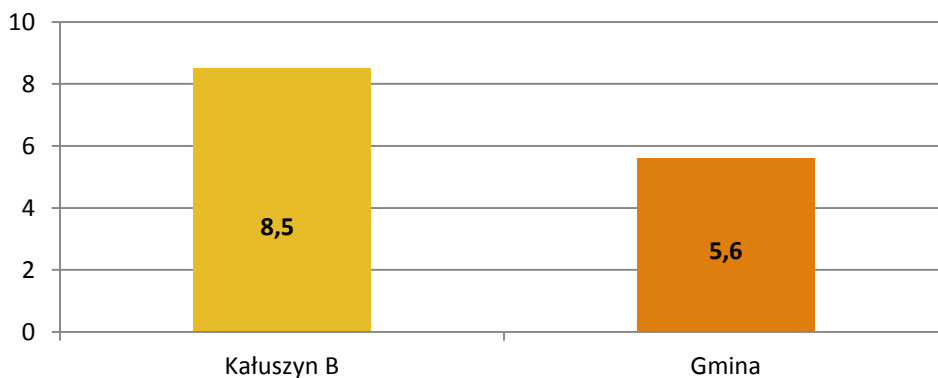
Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 10 Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

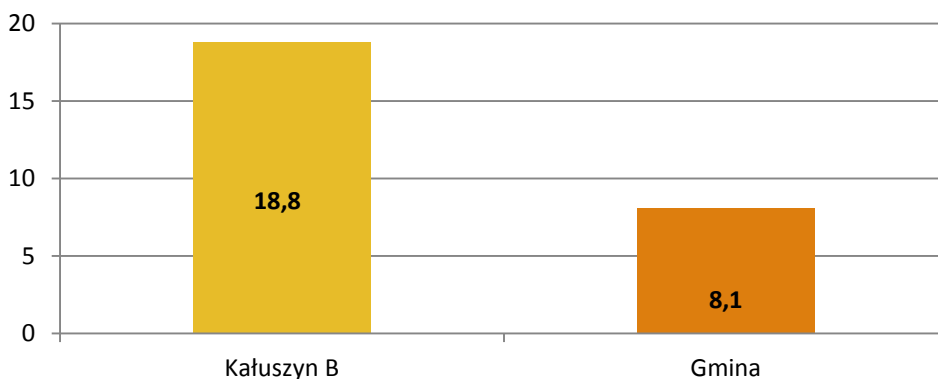
Źródło: Opracowanie własne.

Wykres 11 Liczba osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

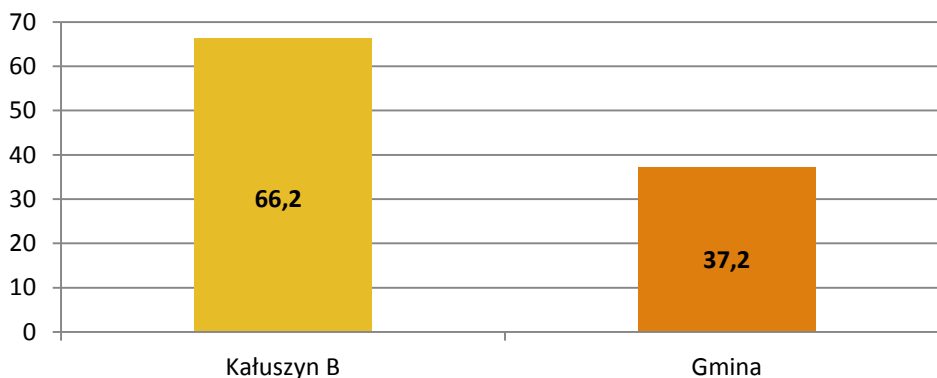
Wykres 12 Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Podmioty gospodarcze

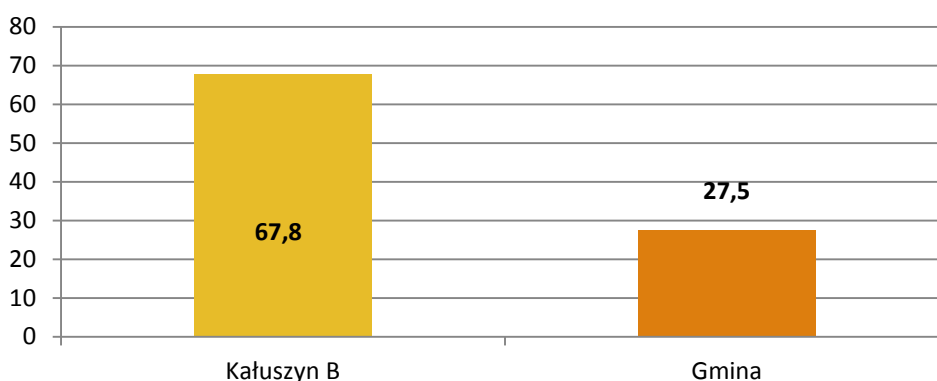
Wykres 13 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Wyroby azbestowe

Wykres 14 Ilość materiałów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię jednostki analitycznej

Źródło: Opracowanie własne

5. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego (planowany efekt rewitalizacji)

Podstawą do sformułowania wizji wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego były przede wszystkim przeprowadzone konsultacje społeczne oraz dogłębna analiza sytuacji społeczno-gospodarczej. Cel rewitalizacji oraz poszczególne kroki związane z jego realizacją zaprowadzą do gospodarczego i społecznego ożywienia gminy.

Wizja nakreśla pożądany stan docelowy, do którego należy dążyć, podporządkowując mu jednocześnie wszystkie działania. Rewitalizacja obszarów kryzysowych Gminy Kałuszyn przebiegać będzie w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, zakładające równowagę pomiędzy rozwojem społecznym, rozwojem gospodarczym oraz rozwojem infrastrukturalnym.

Proponowana wizja (zgodna z wizją *Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn*) wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego brzmi:

Obszar rewitalizacji terenem ożywionym społecznie, integrującym i aktywizującym osoby wykluczone, a także zapewniającym atrakcyjne warunki do życia dla mieszkańców każdej grupy wiekowej.

W roku 2022 obszar rewitalizacji stanie się rozwiniętym centrum miejskim, przyjaznym wszystkim mieszkańcom, w tym szczególnie osobom starszym i wykluczonym. Placówki użyteczności publicznej staną się miejscem aktywizacji, integracji i wsparcia. Osoby starsze, których liczba wciąż wzrasta, otrzymają niezbędną infrastrukturę, która pozwoli im na pełne uczestnictwo w życiu gminy i działaniach społeczności lokalnej. Powstanie Dom Seniora, miejsce, gdzie osoby starsze będą mogły aktywnie spędzać swój czas wolny, otrzymując jednocześnie profesjonalną opiekę. Bogata oferta kulturalna Domu Kultury zostanie poszerzona o zajęcia edukacyjne i zdrowotne, ucząc osoby starsze nieznanych dotąd umiejętności podnoszących jakość ich życia i ułatwiających codzienne funkcjonowanie (m.in. nauka obsługi komputera). Do osób starszych i chorych dostosowana zostanie infrastruktura Miejskiego Domu Kultury, dworca PKS oraz budynku starej apteki, w którym znajdować się będzie Dom Seniora, Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Zakład Opieki Zdrowotnej.

Z zajęć dokształcających korzystać będą także osoby wykluczone, dzięki czemu staną się one bardziej samodzielne. Za sprawą aktywizacji zmniejszy się liczba osób korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej. Na terenie rewitalizacji zmniejszy się także bezrobocie, a dzięki warsztatom z zakresu przedsiębiorczości oraz wsparciu merytorycznemu, powstaną nowe podmioty gospodarcze, które zakładać będą mieszkańcy. Powstałe przedsiębiorstwa będą rozwijać lokalne usługi, w tym usługi dla osób starszych i chorych.

Zdegradowane budynki użyteczności publicznej zostaną odremontowane, co pozwoli na poprawę poziomu funkcjonalności oraz atrakcyjności obszaru zdegradowanego. Dzięki modernizacji zostanie podniesiony komfort i bezpieczeństwo korzystania z obiektów użyteczności publicznej służących najbardziej potrzebującym mieszkańcom obszaru rewitalizacji oraz pozostałym mieszkańcom korzystającym z Domu Kultury, dworca PKS, Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Zakładu Opieki Zdrowotnej.

Po zakończeniu procesu rewitalizacji obszar będzie miejscem przyjaznym, atrakcyjnym i bezpiecznym. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna, a także bogate środowisko naturalne, będą służyć nie tylko obecnym mieszkańcom, ale także turystom, inwestorom i potencjalnym nowym mieszkańcom.

6. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Realizacja Programu Rewitalizacji dla Gminy Kałuszyn opiera się na kompleksowym wyprowadzaniu ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i gospodarki.

Rewitalizację obszaru Kałuszyn B zaplanowano w formie kierunków interwencji wyodrębnionych na podstawie analizy danych zastanych, konsultacji społecznych, diagnozy potrzeb i problemów rewitalizacyjnych. Dziedziny te odpowiadają na zidentyfikowane zjawiska kryzysowe, realizując cel strategiczny Programu Rewitalizacyjnego, jakim jest zniwelowanie nasycenia zjawisk negatywnych i obszarów problemowych oraz ożywienie społeczno-gospodarcze mieszkańców gminy Kałuszyn przy partycypacji i zaangażowaniu zróżnicowanych grup interesariuszy Programu.

6.1. Rekomendowane kierunki interwencji

Realizacja celu strategicznego Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn zaprowadzi do aktywizacji społeczności lokalnej oraz przede wszystkim wyprowadzenia zdiagnozowanego terenu ze stanu kryzysowego oraz zwiększenia możliwości rozwojowych obszaru zdegradowanego.

Rysunek 21 Cele programu rewitalizacji

Program rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022

KIERUNKI DZIAŁAŃ

Stworzenie miejsca dziennego pobytu dla osób starszych	Poprawa jakości infrastruktury społecznej
Aktywizacja i wyrównanie szans osób wykluczonych i starszych	Poprawa jakości infrastruktury kulturalnej
Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji	Poprawa jakości infrastruktury transportowej

6.2. Opis kierunków interwencji i celów rewitalizacyjnych

Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i aktywizacja mieszkańców, w tym szczególnie osób starszych

Uzasadnienie: Jak wskazuje analiza problemów obszaru rewitalizacji, jednym z głównych problemów tego obszaru jest duża liczba osób w wieku poprodukcyjnym, w tym znaczna część z nich otrzymuje pomoc od Ośrodka Pomocy Społecznej. Kluczowym celem rewitalizacji jest więc zapewnienie wysokiego poziomu życia osobom starszym i wykluczonym. W tym celu planuje się stworzenie miejsca dziennego pobytu dla osób seniorów, gdzie oprócz profesjonalnej opieki i posiłków, osoby w wieku poprodukcyjnym będą mogły spędzić miło czas, integrować się z innymi seniorami oraz uczestniczyć w ciekawych zajęciach kulturalnych, rekreacyjnych i edukacyjnych. Oprócz tego, seniorzy będą mieli możliwość korzystania z organizowanych przez Dom Kultury zajęć i warsztatów, między innymi z zakresu nauki obsługi komputera czy zdrowia.

Analiza wykazała także występowanie na terenie rewitalizacji znacznej liczby osób wykluczonych, głównie osób ubogich i bezrobotnych (w tym szczególnie poniżej 25 roku życia). Osoby te także uczęszczać będą na opisane wcześniej zajęcia i warsztaty, gdzie nauczą się nowych umiejętności, dzięki czemu nastąpi wyrównanie ich szans życiowych oraz aktywizacja. Dla osób bezrobotnych prowadzone będą także warsztaty z zakresu przedsiębiorczości, które pomogą im w założeniu własnej działalności gospodarczej.

Dzięki projektom osoby starsze oraz osoby wykluczone zostaną zaktywizowane i włączone do społeczeństwa.

Cel strategiczny 2: Dostosowanie infrastruktury publicznej do osób starszych i chorych

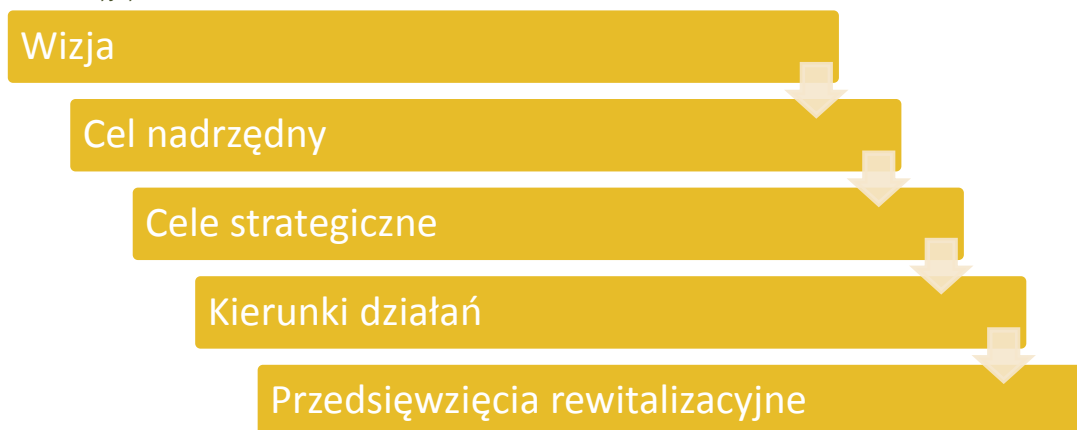
Uzasadnienie: Celem działań rewitalizacyjnych jest także wzrost poziomu funkcjonalności obszaru dla osób starszych i chorych poprzez dostosowanie do ich potrzeb infrastruktury publicznej.

Jak wskazała wizja stanu budynków użyteczności publicznej, część z nich znajduje się w złym stanie technicznym (m.in. bariery architektoniczne dla niepełnosprawnych, brak ocieplenia stropodachu, brak wymienionych okien i drzwi, brak zagospodarowania wokół budynku). By przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu osób starszych i chorych potrzebny jest remont infrastruktury technicznej. Budynki użyteczności publicznej, w tym szczególnie Dom Kultury oraz budynek starej apteki charakteryzują się dużym potencjałem, który należy wykorzystać do integracji i aktywizacji mieszkańców. Dom Kultury świadczy działalność kulturalną i edukacyjną, organizuje mieszkańcom czas wolny, organizując coraz więcej zajęć przeznaczonych dla seniorów. Budynek starej apteki jest obiektem kluczowym dla osób starszych. Mieści się tam Ośrodek Pomocy Społecznej, Zakład Opieki Zdrowotnej, a po modernizacji powstanie tam także pierwszy na terenie gminy Dom Seniora. Także dworzec PKS wymaga modernizacji, ponieważ dzięki temu osoby w wieku poprodukcyjnym staną się bardziej mobilne i samodzielne, Budynki zostaną więc dostosowane do potrzeb rosnącej grupy starszych i chorych mieszkańców obszaru rewitalizacji.

7. Lista planowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Zaplanowaną wizję oraz wyznaczone cele uda się osiągnąć dzięki realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Poniższe projekty wynikają bezpośrednio z zaplanowanych kierunków działań.

Rysunek 22 Powiązanie wizji, celu nadrzędnego, celów strategicznych i kierunków działań z planowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Źródło: opracowanie własne.

W ramach całościowego procesu rewitalizacji w Gminie Kałuszyn zaplanowano 7 projektów. Wszystkie wymienione projekty będą miały miejsce na obszarze rewitalizowanym, jednak ich wpływ będzie szerszy, obejmie swoim zasięgiem teren całej gminy. Część projektów wskazuje na działania czysto infrastrukturalne, jednak wszystkie z nich wpływać będą na poprawę sytuacji w sferze społecznej, m.in. poprzez zwiększenie dostępu do infrastruktury kulturalnej, społecznej i transportowej osobom starszym i chorym czy też podniesienie poziomu ich bezpieczeństwa. Zaplanowane projekty są odpowiedzią na zdiagnozowane na terenie obszaru rewitalizacji problemy. Projekty skierowane są do osób starszych i wykluczonych, korzystać z nich będą jednak także pozostali mieszkańcy obszaru rewitalizacji.

7.1. Projekty główne

Jak wskazują wytyczne dotyczące rewitalizacji, projekty główne to projekty, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa, a obszar rewitalizacji nie

będzie w stanie wyjść z sytuacji kryzysowej. Ważne, by projekty uzupełniały się i były ze sobą spójne.

Poniżej przedstawione zostały szczegółowe informacje dotyczące projektów, które uznane zostały za projekty priorytetowe. Realizacja przedsięwzięć kluczowych wpłynie na poprawę sytuacji na obszarach rewitalizacji.

1. Dzienny Dom Pobytu dla seniorów

Realizujący projekt: Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie.

Lokalizacja: Ul. Wojska Polskiego 20, 05-310 Kałuszyn, działki ewidencyjne: 3540, 3541/1, 3534/2.

Opis projektu: w Gminie Kałuszyn niespełna 1/5 mieszkańców (19,4%, stan z 31 XII 2015r.) to osoby w wieku poprodukcyjnym. Zdecydowanie największa ich liczba zamieszkuje zdegradowany obszar miasta, szczególnie zaś teren Kałuszyna B. Liczba ta powoli, lecz systematycznie się zwiększa, co oznacza, że należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby tej grupy wiekowej.

Wiele osób w wieku senioralnym, mimo iż nie wymagają całodobowej opieki, spędzają swój czas w izolacji, rzadko wychodząc z mieszkania. Ich bliscy nie mogą się nimi na co dzień zajmować, a woleliby aby nie siedzieli oni sami w domu. W chwili obecnej seniorzy nie mają jednak miejsca, gdzie mogliby spędzać aktywnie czas. W związku z tym nie wychodzą z domu, ponieważ nie mają z kim i dokąd. Wiele obiektów infrastruktury publicznej jest też niedostosowanych do potrzeb osób starszych i schorowanych. Częstym powodem braku aktywności jest również aspekt ekonomiczny – osoby starsze nie mają pieniędzy, by uczestniczyć w płatnych zajęciach ruchowych czy edukacyjnych. Wszystkie te problemy stają się powodem wykluczenia społecznego seniorów.

Dzienny Dom Pobytu zlokalizowany będzie w budynku po starej aptece, który w trakcie trwania procesu rewitalizacji poddany zostanie termomodernizacji i dostosowaniu do osób starszych. DDP będzie odpowiedzią na potrzeby osób w wieku poprodukcyjnym, które szukają miejsca, gdzie mogą aktywnie spędzić czas w towarzystwie innych ludzi i brać udział w stałych codziennych zajęciach. DDP będzie pomagał osobom starszym w zorganizowaniu czasu wolnego, aktywizacji społecznej, edukacyjnej i ruchowej, poprzez:

- Zajęcia ruchowe;
- Zajęcia prozdrowotne;
- Zajęcia edukacyjne;
- Zaspokojenie potrzeb towarzyskich i kulturalnych.

Oprócz tego Dzienny Dom Pobytu będzie świadczyć podstawowe usługi opiekuńcze, zapewniony zostanie posiłek. Osoby korzystające z usług placówki będą mogły także korzystać z pomocy rehabilitanta i pielęgniarki.

Grupa docelowa: Grupę docelową projektu stanowią seniorzy zamieszkujący obszar rewitalizowany. Z placówki będą mogli także korzystać pozostali seniorzy z terenu gminy, jednak osoby z obszaru rewitalizacji stanowią będą minimum 60% uczestników.

Prognozowane rezultaty: Dzięki zajęciom organizowanym przez Dzienny Dom Pobytu seniorzy będą dbać o zdrowie psychiczne i fizyczne. Zajęcia edukacyjne pozwolą im na odnalezienie i rozwój pasji, naukę o świecie i społeczeństwie lokalnym. To wszystko będzie działało się w otoczeniu innych osób, z którymi seniorzy będą mogli się zaprzyjaźnić i utrzymywać kontakt także poza Domem Pobytu. Poprzez powstanie takiego miejsca znacznie poprawi się jakość życia osób starszych.

Projekt Dziennego Domu Pobytu jest komplementarny z projektem przebudowy budynku po dawnej aptece. Dom znajdowałby się w wyremontowanym i dostosowanym do osób starszych i niepełnosprawnych obiekcie.

2. Warsztaty przedsiębiorczości dla mieszkańców

Realizujący projekt: Gmina Kałuszyn, Dom Kultury, Powiatowy Urząd Pracy w Mińsku Mazowieckim.

Lokalizacja: Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn, działka nr 3518.

Opis projektu: Na terenie gminy swoją działalność prowadzi mała liczba podmiotów gospodarczych. W ostatnich latach upadło kilka znaczących dla gminy zakładów, inne ograniczyły zatrudnienie, co wpłynęło na wzrost bezrobocia. Społeczność lokalna skarży się także na niewystarczającą ilość usług oferowanych na terenie miasta, co może być powodem brak konkurencji na rynku i wysokich cen oferowanych usług. Niewielu mieszkańców prowadzi też własną działalność. Powodem takiej sytuacji może być brak

wiedzy na temat zakładania własnej działalności gospodarczej, lęk przed niepowodzeniem oraz brak umiejętności pozyskiwania dotacji. Osoby, które obecnie chciałyby zakładać własną firmę, muszą poszukiwać informacji na ten temat we własnym zakresie.

Celem projektu jest aktywizacja zawodowa mieszkańców, poprawa ich samoorganizacji i zarządzania, a w konsekwencji powstanie nowych podmiotów gospodarczych. Warsztaty mają pomóc w przejściu całej ścieżki prowadzącej do założenia własnej działalności. Przedsięwzięcie to jest odpowiedzią na zdiagnozowany na obszarze rewitalizacji problem bezrobocia, w tym bezrobocia wśród kobiet, osób poniżej 25 roku życia, osób powyżej 50 roku życia. Zdiagnozowano również występowanie zjawiska bezrobocia długotrwałego. W ramach warsztatów z zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej mieszkańcy będą:

- Poznawać procedury z zakresu zakładania działalności gospodarczej;
- Poznawać podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej;
- Dowiadywać się, czym jest działalność gospodarcza i jej podmiotowy charakter;
- Poznawać ograniczenia działalności gospodarczej;
- Kształtować i rozwijać pomysł na własną działalność gospodarczą;
- Poznawać procedury pozyskania kapitału niezbędnego do uruchomienia przedsiębiorstwa;
- Poznawać i wybierać formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności gospodarczej;
- Układać własny biznesplan;
- Otrzymywać pomoc w rejestracji działalności gospodarczej;
- Zdobywać zatrudnienie.

Grupa docelowa: Grupę docelową projektu stanowią dorośli mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym szczególnie osoby zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy. W warsztatach będą mogły brać udział także osoby bezrobotne i wykluczone z innych jednostek, jednak osoby z obszaru rewitalizacji stanowić będą minimum 60% uczestników.

Prognozowane rezultaty: Rezultatem przeprowadzonych warsztatów (oraz późniejszego wsparcia w zakładaniu własnej działalności) będzie pojawienie się nowych

podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na terenie miasta i gminy, co spowoduje wzrost gospodarczy i rozwój usług na terenie miasta. Potencjalnie jest to szansa na rozwój sieci usług dla seniorów. Jak wykazała analiza tendencji, jest ich na terenie obszaru rewitalizacji oraz całej gminy coraz więcej.

Projekt jest komplementarny z projektem rozbudowy Domu Kultury. Dzięki zwiększeniu przestrzeni możliwe będzie pomieszczenie osób chętnych wziąć udział w warsztatach.

3. Zajęcia edukacyjne dla mieszkańców

Realizujący projekt: Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie.

Lokalizacja: Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn, działka nr 3518.

Opis projektu: W chwili obecnej Dom Kultury, z uwagi na niezadawalające warunki techniczne, oferuje niewystarczającą liczbę zajęć edukacyjnych, kulturalnych i artystycznych. Mieszkańcy mówią o tym, że wciąż brakuje zajęć, zwłaszcza dla dzieci i młodzieży (która siedzi w domu przed telewizorem i komputerem lub wpada w złe towarzystwo) oraz dla seniorów (którzy mają dużo wolnego czasu, nie wiedzą jednak jak go zagospodarować). W ramach poszerzonej oferty pojawiłyby się zajęcia:

- Fotografii;
- Plastyki;
- Garncarstwa;
- Taniec;
- Aerobik;
- Obsługa komputera;
- Języki obce.

Celem projektu jest zwiększenie dostępu do oferty kulturalnej dla osób starszych i wykluczonych, a także podniesienie jej atrakcyjności. Aktywizacja kulturalna jest jednym ze sposobów integracji i aktywizacji społecznej, która zaowocować może rozwojem społeczeństwa obywatelskiego. Poszerzona oferta kulturalna dla osób doświadczonych trudną sytuacją stanowić będzie także sposób na oderwanie od problemów, ujęcie dla potrzeby samorozwoju, możliwość alternatywnego sposobu spędzania czasu wolnego. Zajęcia edukacyjne z zakresu obsługi komputera czy języków

obcych pomogą wyrównać szanse życiowe osób wykluczonych, ułatwią samorozwój i wspomogą ich samodzielność.

Grupa docelowa: Grupę docelową stanowią będą osoby wykluczone społecznie (w tym osoby wykluczone ze względu na swój wiek), osoby obciążone problemami oraz mieszkające na obszarze rewitalizowanym – Dom Kultury stoi przy ulicy Warszawskiej, która jest jedną ze zdegradowanych i przeznaczonych do rewitalizacji ulic.

Prognozowane rezultaty: Rezultatem projektu będzie wzbogacenie oferty kulturalnej Domu Kultury, a tym samym stworzenie warunków dla uczestnictwa w kulturze różnych grup społecznych i wiekowych. Dzięki nowym zajęciom mieszkańcy będą mogli rozwijać własne pasje i umiejętności, wspólne zajęcia zintegrują ich, zaś aktywizacja kulturalna może przerodzić się także w aktywizację społeczną, tj. działalność na rzecz najbliższego otoczenia, miasta czy gminy. Skutkiem szeregu warsztatów będzie zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej.

Działanie jest komplementarne z planowanym projektem rozbudowy Domu Kultury, dzięki któremu powstanie dodatkowe miejsce na przeprowadzane zajęcia.

4. Warsztaty o zdrowiu dla mieszkańców

Realizujący projekt: Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej.

Lokalizacja: Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn, działka nr 3518.

Opis projektu: W chwili obecnej znaczna część mieszkańców nie posiada wiedzy na temat zagrożeń związanych z zaniedbywaniem własnego zdrowia. Społeczność lokalna nie ma też możliwości wzięcia udziału w przedsięwzięciach prozdrowotnych, mających na celu propagowanie zdrowego stylu życia, ponieważ nie są one organizowane w najbliższym terenie. Na terenie gminy mieszka 55 osób niepełnosprawnych, z czego 12 osób zamieszkuje obszar rewitalizacji. Podczas zajęć osoby niepełnosprawne, ale także ich bliscy będą mogli dowiedzieć się jak dbać o zdrowie oraz jakie ćwiczenia wykonywać, by wzmocnić ciało i umysł. 19,4% mieszkańców obszaru rewitalizacji stanowią natomiast osoby w wieku poprodukcyjnym (257 osób, tj. zdecydowanie

największa liczba osób starszych spośród wszystkich jednostek). Odsetek tych osób z roku na rok rośnie, co oznacza, że zwiększy się zapotrzebowanie na usługi zdrowotne.

Celem projektu są warsztaty, które wskażą osobom zamieszkującym obszar rewitalizacji jak dbać o swoje zdrowie, o aktywność fizyczną i zdrowe odżywianie. Celem jest także przeprowadzanie badań kontrolnych i warsztatów na temat zdrowego odżywiania, które pomogą zapobiegać problemom zdrowotnym. Osoby chore i niepełnosprawne będą mogły skorzystać z konsultacji na temat ćwiczeń (fizycznych oraz rozwojowych, m.in. tych kształtujących pamięć czy kojarzenie), a seniorzy dowiedzą się jak zapobiegać chorobom i utrzymać sprawność. Dzięki takim działaniom wzrośnie świadomość zdrowotna mieszkańców (w szczególności osób starszych), co w konsekwencji przełoży się na mniejszą zachorowalność i wydłużenie okresu samodzielności.

W ramach projektu zrealizowane zostaną takie działania jak:

- Spotkania z lekarzami i pielęgniarkami;
- Spotkania i warsztaty na temat zdrowego odżywiania i zdrowego stylu życia;
- Przeprowadzanie warsztatów kulinarnych;
- Konsultacje lekarskie dla osób chorych i niepełnosprawnych;
- Zajęcia poprawiające pamięć i koncentrację;
- Powstanie grupy nordic walking i aerobic.

Grupa docelowa: Grupę docelową stanowić będą osoby chore i niepełnosprawne, a także osoby starsze korzystające z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej, a w przypadku wolnych miejsc także seniorzy i osoby chore z pozostałych terenów zdegradowanych (osoby z terenu rewitalizacji stanowić będą jednak minimum 60% uczestników).

Prognozowane rezultaty: Rezultatem projektu będzie wzrost świadomości zdrowotnej mieszkańców, co wpłynie na mniejszą zachorowalność. Osoby dotknięte chorobą lub niepełnosprawnością będą miały szansę poznać sposoby dbania o własne zdrowie fizyczne i umysłowe.

Projekt warsztatów jest komplementarny z projektem przebudowy Domu Kultury. Dzięki rozbudowie i dostosowaniu obiektu do potrzeb osób chorych i niepełnosprawnych, dostępne będą nowe pomieszczenia, w których realizowane będą warsztaty o zdrowiu.

5. Rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie

Realizujący projekt: Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie.

Lokalizacja: Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn, działka nr 3518.

Opis projektu: Dom Kultury w Kałuszynie posiada niewystarczającą powierzchnię do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej. Istniejąca baza jest zużyta i нефункционална, w budynku są miejsca niedostosowane do osób starszych, chorych i niepełnosprawnych (wysokie progi, wąskie przejścia, brak barierek). Ponadto brakuje w niej miejsca dla wszystkich osób chcących brać udział w zajęciach oferowanych przez instytucję, niemożliwe jest także wprowadzenie nowych zajęć kulturalnych i edukacyjnych, które potrzebne są do aktywizacji i integracji mieszkańców.

Celem projektu jest poprawa korzystania z placówki, integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców poprzez poszerzenie oferty w zakresie zajęć kulturalnych i edukacyjnych (zajęcia uczące nowych umiejętności, rozwijające pasje oraz powodujące wzrost aktywności fizycznej), do czego potrzebna jest rozbudowa i dostosowanie obiektu do osób chorych i niepełnosprawnych. Przewidywane jest objęcie aktywnością w zakresie działalności kulturalnej i edukacyjnej 20% mieszkańców.

Projekt będzie polegał na rozbudowie istniejącego obiektu i remoncie jego pomieszczeń w celu pozyskania większej liczby i lepiej wyposażonych i dostosowanych do potrzeb mieszkańców sal do zajęć edukacyjnych. W ramach projektu zrealizowane zostaną takie działania jak:

- Roboty budowlane, w tym rozbudowa Domu Kultury;
- Zakup wyposażenia na potrzeby prowadzenia edukacji kulturalnej;
- Dostosowanie budynku do osób starszych, chorych i niepełnosprawnych (budowa i przebudowa szerokich przejść, podjazdów dla wózków inwalidzkich, barierek pozwalających podtrzymanie, toalet dostosowanych do osób niepełnosprawnych).

Grupa docelowa: Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym szczególnie osoby starsze, chore i niepełnosprawne, które zyskają infrastrukturę

dostosowaną do swoich potrzeb. Z wyremontowanego Domu Kultury korzystać będą także inni mieszkańcy gminy, w tym inne osoby starsze, chore i wykluczone.

Prognozowane rezultaty: Rezultatem projektu będzie poprawa stanu infrastruktury Domu Kultury, zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej osobom starszym i chorym oraz podnosząca jej atrakcyjność, umożliwiającą wdrażanie nowoczesnych technologii oraz wprowadzenie wysokich standardów działalności realizowanej przez Dom Kultury.

Działanie jest komplementarne z organizacją dodatkowych zajęć edukacyjnych dla mieszkańców, organizacją warsztatów o zdrowiu i warsztatów przedsiębiorczości.

6. Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa wraz z termomodernizacją budynku po dawnej aptece z lokalami mieszkalnymi oraz zmianą sposobu użytkowania

Realizujący projekt: Gmina Kałuszyn, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie.

Lokalizacja: Ul. Wojska Polskiego 20, 05-310 Kałuszyn, działki ewidencyjne: 3540, 3541/1, 3534/2.

Opis projektu: Obecnie budynek znajduje się w złym stanie technicznym, co generuje duże straty ciepła i w konsekwencji wysokie koszty związane z ogrzewaniem. W tej chwili w budynku mieści się Ośrodek Pomocy Społecznej oraz pomieszczenia biurowe. Z uwagi na zły stan techniczny, w budynku swojej siedziby nie posiadają inne podmioty.

Celem projektu jest modernizacja energetyczna budynku użyteczności publicznej oraz dostosowanie go do potrzeb osób chorych i niepełnosprawnych. W ramach projektu przewiduje się również częściową zmianę funkcji obiektu – zamiast pomieszczeń biurowych w budynku mieścić się będą: pogotowie ratunkowe, Dzienny Dom Pobytu dla seniorów, posterunek policji (w tej chwili posterunek mieści się w bezpłatnie udostępnianym przez Gminę lokalu Urzędu Miejskiego w Kałuszynie) oraz pomieszczenia biurowe dla SPZOZ. Wszystkie te instytucje służą pomocą osobom wykluczonym, chorym, starszym i niepełnosprawnym, dlatego tak ważne jest, by mogły one korzystać z dostosowanego do nich budynku.

Inwestycja będzie polegała na modernizacji energetycznej budynku użyteczności publicznej. Zostaną wykonane m.in.:

- Wymiana instalacji c.o. wraz z montażem wentylacji mechanicznej;
- Ocieplenie ścian piwnic nad terenem;
- Wymiana stolarki okiennej;
- Ocieplenie stropu poddasza;
- Ocieplenie ścian nadziemia;
- Wymiana stolarki drzwiowej;
- Ocieplenie ścian piwnic w gruncie;
- Ocieplenie posadzki w piwnicy;
- Montaż małej instalacji fotowoltaicznej;
- Montaż opraw oświetleniowych ze źródłem światła LED;

Dostosowanie budynku do osób starszych, chorych i niepełnosprawnych (budowa i przebudowa szerokich przejść, podjazdów dla wózków inwalidzkich, barierk pozwalających podtrzymanie, toalet dostosowanych do osób niepełnosprawnych).

Grupa docelowa: Grupę docelową stanowią będą osoby wykluczone i poszkodowane - korzystające z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej, pogotowia ratunkowego, Dziennego Domu Pobytu dla seniorów oraz osoby odwiedzające posterunek policji.

Prognozowane rezultaty: Modernizacja energetyczna budynku ograniczy zużycie energii, emisję gazów cieplarnianych oraz pyłów, obniży koszty ogrzewania budynku, zmniejszy uciążliwość związane z negatywnym oddziaływaniem na środowisko oraz przysłuży się do znacznego zwiększenia komfortu jego użytkowania. Dzięki remontowi w budynku będą mogły przebywać osoby starsze i chore, którym zapewnić należy komfortowe warunki. Z budynku będą korzystać również inne osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem – mieszkańcy korzystający z pomocy OPS (osoby ubogie, niepełnosprawne, bezradne w sprawach wychowawczo-bytowych czy uzależnione od alkoholu) oraz osoby poszkodowane podczas przestępstw. Za sprawą obecności faktycznego posterunku na terenie rewitalizowanym zmniejszy się liczba przestępstw i wykroczeń, zaś dzięki obecności pogotowia zwiększy się dostęp do usług medycznych, co poprawi jakość życia mieszkańców (zwłaszcza osób starszych i chorych).

Projekt komplementarny jest z przedsięwzięciem Dziennego Domu Pobytu dla seniorów.

7. Przebudowa Dworca PKS w Kałuszynie

Realizujący projekt: Gmina Kałuszyn, Zakład Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie.

Lokalizacja: Ul. Warszawska, 05-310 Kałuszyn, działki nr 2610, 2613, 4119, 4120, 4121.

Opis projektu: Obecnie teren dworca PKS częściowo wykorzystywany jest do przewozu osób, natomiast część placu niewykorzystanego na stanowiska autobusowe pełni funkcję parkingu dla samochodów osobowych. Na wyposażenie dworca składa się zaniebana wiata i ławka. Dach wiaty wykonany jest z blachy falistej, która przecieka w trakcie ulewnych deszczy. Na dworcu brak informacji pasażerskiej i kasy biletowej. Plac jest zdewastowany, nie posiada dobrego oświetlenia ani monitoringu, jego nawierzchnia ulega systematycznej degradacji. Brak monitoringu i oświetlenia wpływa negatywnie na fakt, że na terenie dworca dochodzi do przestępstw i aktów wandalizmu, gromadzi się tam młodzież, która spożywa alkohol, maluje ściany wiaty, zachowuje się głośno, przez co mieszkańcy nie czują się bezpiecznie. Obiekt nie jest także dostosowany do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, co w znaczny sposób utrudnia im poruszanie się.

Dworzec wykorzystywany jest przez osoby dojeżdżające do pracy (z uwagi na małą liczbę miejsc pracy w mieście i gminie, mieszkańcy zmuszeni są pracować w pobliskich ośrodkach miejskich – Siedlcach oraz Warszawie) oraz wszystkie osoby podróżujące poza granice miasta. Z przeprowadzonych ankiet wynika, że mieszkańcy są niezadowoleni z funkcjonowania transportu publicznego. Jednym z powodów braku zainteresowania obsługą dworca w Kałuszynie może być jego stan techniczny.

Dworzec jest jedynym punktem transportu publicznego w Kałuszynie, dlatego mieszkańcy obszaru rewitalizacji korzystają z niego codziennie. Obiekt w pewien sposób jest także wizytówką miasta – jest to pierwsze miejsce, które widzą turyści po przyjeździe do Kałuszyna, ważne jest więc, by swoim wyglądem zachęcał do ponownego przyjazdu.

Celem projektu jest remont jedynego dworca PKS w Kałuszynie, którego skutkiem będzie poprawa komfortu korzystania z obiektu, szczególnie widoczna dla osób starszych i chorych. Poprawie ulegnie nawierzchnia dworca (utrudniająca poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego lub kul ortopedycznych), oświetlenie (które teraz utrudnia poruszanie oraz przyciąga osoby łamiące prawo), bezpieczeństwo (dzięki

nowemu oświetleniu i monitoringowi), dostosowanie do osób starszych (postawienie brakujących ławek i barier). Podjęte działania pozwolą na eliminację występowania barier architektoniczno-urbanistycznych, na które narażeni są niepełnosprawni oraz seniorzy.

W ramach projektu zostaną zrealizowane następujące działania:

- Wykonanie oświetlenia dworca;
- Wykonanie monitoringowi;
- Wykonanie ławek dla osób oczekujących na dworcu;
- Wykonanie barier ochronnych
- Wymiana nawierzchni.

Grupa docelowa: Grupę docelową projektu stanowią mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym szczególnie osoby starsze, chore i niepełnosprawne, jednak z uwagi, iż jest to największy punkt przesiadkowy na terenie gminy, z obiektu korzystać będą także inni mieszkańcy oraz turyści.

Prognozowane rezultaty: Rezultatem działań będzie poprawa komfortu korzystania z dworca, dostosowanie obiektu do potrzeb osób starszych, chorych i niepełnosprawnych, wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Kałuszyna oraz osób korzystających z dworca PKS. Dzięki monitoringowi i oświetleniu spadnie też liczba przestępstw (dodatkowo w pobliżu planowane jest powstanie posterunku policji). Dworzec stanie się wizytówką miasta, miejscem zadbanym, nowoczesnym i przyjaznym dla pasażera, również tego z problemem niepełnosprawności. Przebudowa dworca może także wpłynąć na zainteresowanie gminą nowych przewoźników, co ułatwi i usprawni podróżowanie (w tej chwili mieszkańcy narzekają na zbyt małą liczbę przewoźników i kursów transportu publicznego).

7.2. Pozostałe projekty

Wyżej wymienione projekty główne uzupełnione zostaną poprzez realizację projektów komplementarnych. Projekty komplementarne to projekty, bez których rewitalizacja

nadal zostanie przeprowadzona, jednak są one pewnego rodzaju dopełnieniem i usprawnieniem procesu dochodzenia do osiągnięcia pożądanego stanu docelowego.

Wśród projektów komplementarnych znajdują się nowe przedsięwzięcia środowiskowe, a także te, wpisujące się w definicję projektów *miękkich* (w tym wydarzenia kulturalne, działania aktywizacyjne i integrujące etc.). Projekty rewitalizacyjne będą również uzupełniane poprzez projekty już organizowane na terenie gminy, takie jak:

1. Działalność wykonywana obecnie w ramach Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Kałuszyn na lata 2012-2032: do głównych celów Programu należą:
 - Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
 - Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
 - Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

W ramach Programu realizowane są m.in.

- działania edukacyjno-informacyjne obejmujące: działania skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej;
- opracowywanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych;
- ocenę i promocję technologii uniecznawiania włókien azbestu w odpadach azbestowych;
- organizację krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji, kongresów i udział w nich.

Do tej pory zinwentaryzowano wszystkie wyroby zawierające azbest, część mieszkańców wymieniła już pokrycia dachowe na te pozbawione szkodliwych substancji. Mieszkańcy mogą bezpłatnie usunąć szkodliwe materiały, finansowany jest także ich transport i unieszkodliwianie. Niestety, duża liczba osób wciąż nie usunęła azbestu z własnych budynków i obiektów, dlatego potrzebna jest poszerzona akcja promocyjna i edukacyjna, informująca o szkodliwości azbestu oraz możliwości otrzymania dofinansowania. Taka akcja wymagana jest szczególnie na terenie rewitalizacji, gdzie znajduje się największa liczba wyrobów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię jednostki analitycznej. Rezultatem realizacji Programu będzie poprawa jakości środowiska

oraz usunięcie zagrożenia zachorowania spowodowanego kontaktem z włóknami azbestu.

2. Działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku: działający przy Domu Kultury w Kałuszynie Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW) swoją działalność rozpoczął w 2007 roku, w zajęciach bierze udział ok. 50 słuchaczy. Celem UTW jest aktywizacja seniorów w zakresie edukacji, kultury, turystyki i ochrony zdrowia. Słuchacze mają okazję uczestniczyć w różnorodnych zajęciach: warsztatach artystycznych, kulinarnych oraz komputerowych, wycieczkach, zajęciach sportowych, koncertach i innych, w ramach UTW seniorzy spotykają się także z lekarzami, dietetykami, fizjoterapeutami, ratownikami medycznymi i innymi osobami, które uczą osoby starsze jak dbać o własne zdrowie i samodzielność. UTW cieszy się dużym powodzeniem wśród kałuszyńskich seniorów, a jego organizatorzy dużą uwagę przykładają do działań o charakterze integracyjnym. Działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku finansowana jest z budżetu Miejskiego Domu Kultury w Kałuszynie.
3. Działalność Biblioteki Publicznej w Kałuszynie na rzecz osób starszych: w Bibliotece Publicznej w Kałuszynie jest zatrudniona osoba, która zajmuje się m.in. aktywizacją mieszkańców sołectw należących do gminy Kałuszyn poprzez organizację w świetlicach różnorodnych zajęć dla mieszkańców. W ramach tych zajęć organizowane są m.in. zajęcia plastyczne oraz artystyczne, podczas których uczestnicy mogą rozwijać swoje umiejętności manualne, jednocześnie integrując się z pozostałymi osobami. Zajęcia cieszą się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców, gromadzą dość znaczną liczbę osób starszych, uczęszczają na nie także osoby korzystające ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej. Zajęcia finansowane są w ramach działalności Biblioteki.
4. Łańcuch międzypokoleniowy: planuje się zaangażowanie uczniów Szkoły Podstawowej im. Bolesława Prusa z Kałuszyna do kulturalnego wsparcia osób uczęszczających do Dziennego Domu Pobytu dla seniorów. Uczniowie będą organizować seniorom koncerty, wystawy swoich prac czy przedstawienia teatralne, dzięki czemu osoby starsze będą spędzać czas wolny aktywnie, a co ważniejsze, nastąpi większa integracja międzypokoleniowa (wielu uczniów szkoły to wnuki osób korzystających z usług DDP).

5. Bezrobotni współpracujący z placówkami znajdującymi się w budynku starej apteki: planuje się zaangażowanie osób bezrobotnych i wykluczonych do pracy przy pracach porządkowych w budynku starej apteki (sprzątanie Ośrodka Pomocy Społecznej, Dziennego Domu Pobytu, posterunku policji) oraz dostarczania posiłków osobom korzystającym z DDP w ramach własnej działalności lub spółdzielni socjalnej. Dzięki takim działaniom osoby bezrobotne i wykluczone zostaną zaktywizowane i otrzymają wynagrodzenie, które rozwiąże lub zmniejszy ich trudną sytuację materialną.
6. Utworzenie Karty Seniora: w związku z coraz większym odsetkiem osób starszych, w tym także osób bardzo aktywnych, Karty Seniora cieszą się coraz większą popularnością na terenie całego kraju. W ramach programu, osoby w wieku poprodukcyjnym będą mogły korzystać z promocji oferowanych przez firmy i instytucje, które podpiszą umowę z Urzędem Miejskim. Dzięki programowi większa liczba seniorów będzie mogła korzystać z usług i produktów oferowanych na terenie gminy (dużym ograniczeniem w aktywności seniorów nadal pozostają ceny – niewielkie emerytury nie pozwalają im na odwiedzanie kawiarni, chodzenie do kina i teatru czy uczęszczanie na płatne zajęcia. Znacząca liczba instytucji i przedsiębiorstw oferujących promocje znajdować się będzie na terenie rewitalizacji.

7.3. Podsumowanie zbiorcze projektów rewitalizacyjnych

Wszystkie wymienione w rozdziale projekty rewitalizacyjne dopełniają się, przede wszystkim ze względu na grupy docelowe, do których są skierowane. Większość przedsięwzięć ukierunkowanych jest na podjęcie działań z zakresu wsparcia osób starszych.

W celu usystematyzowania wszystkich danych, w poniższej tabeli zebrane zostały wszystkie główne projekty rewitalizacyjne. Uwzględnione zostały takie aspekty jak nazwa projektu, nazwa wnioskodawcy, grupa docelowa oraz miejsce realizacji projektu.

Tabela 12 Podsumowanie projektów rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa projektu	Grupa docelowa, do której projekt jest skierowany	Podmiot realizujący	Miejsce realizacji projektu
1)	Dzienny Dom Pobytu dla Seniorów w Kałuszynie	Seniorzy	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie	Ul. Wojska Polskiego 20, 05-310 Kałuszyn
2)	Warsztaty przedsiębiorczości dla mieszkańców	Bezrobotni, w tym bezrobotne kobiety, osoby długotrwale bezrobotne oraz bezrobotni powyżej 50 i poniżej 25 roku życia	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury, Powiatowy Urząd Pracy w Mińsku Mazowieckim	Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn
3)	Zajęcia edukacyjne dla mieszkańców	Osoby wykluczone społecznie, osoby starsze	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie	Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn
4)	Warsztaty o zdrowiu dla mieszkańców	Seniorzy i osoby niepełnosprawne	Dom Kultury w Kałuszynie, Gmina Kałuszyn, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie	Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn
5)	Rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie	Seniorzy, osoby niepełnosprawne oraz inni dotknięci zjawiskiem wykluczenia społecznego	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie	Ul. Warszawska 45, 05-310 Kałuszyn
6)	Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa wraz z termomodernizacją budynku po dawnej aptece z lokalami mieszkalnymi ze zmianą sposobu użytkowania	Osoby wykluczone społecznie, m.in. korzystające z Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Dziennego Domu Pobytu dla Seniorów	Gmina Kałuszyn, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie	Ul. Wojska Polskiego 20, 05-310 Kałuszyn
7)	Przebudowa Dworca PKS w Kałuszynie	Wszyscy mieszkańcy, w tym osoby niepełnosprawne i	Gmina Kałuszyn, Zakład Gospodarki Komunalnej w	Ul. Warszawska, 05-310

Źródło: Opracowanie własne.

Przedstawione projekty rewitalizacyjne ujęte są w sposób kompleksowy, dotyczą bowiem zarówno aspektu społecznego, gospodarczego, jak i przestrzenno-funkcjonalnego. Związane są zarówno z obszarem rewitalizowanym, jak i z całym obszarem Gminy Kałuszyn. Projekty są ze sobą powiązane, co wywoła efekt synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową.

Projekty skoncentrowane są na terenie przeznaczonym do rewitalizacji, ponadto dotyczą obiektów użyteczności publicznej, w tym głównie świadczących usługi kulturalne, edukacyjne, zdrowotne i pomocowe.

Planowane działania nastawione są na pobudzanie aktywności społeczności lokalnej oraz przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia na obszarach zdegradowanych. W ich wyniku:

- Wykluczone osoby starsze zostaną włączone do społeczności lokalnej dzięki powstaniu Dziennego Domu Pobytu, zostanie także podniesiona jakość ich życia;
- Przy okazji zaspokojenia potrzeb kulturalnych nastąpi aktywizacja i integracja społeczna osób wykluczonych;
- Osoby starsze i wykluczone wyrównają swoje szanse życiowe, m.in. poprzez naukę obsługi komputera czy języków obcych, które ułatwią znalezienie pracy i dostęp do informacji;
- Zwiększy się szansa na samozatrudnienie (a tym samym powstanie nowych podmiotów gospodarczych);
- Dzięki poprawie funkcjonalności i ładu przestrzennego obszaru wzrośnie jakość życia mieszkańców, w tym szczególnie osób starszych, chorych i niepełnosprawnych.

W konsekwencji, działania przyczynią się do ożywienia rewitalizowanego obszaru, aktywizacji osób starszych i wykluczonych oraz wyrównania ich szans poprzez warsztaty i zmodernizowaną infrastrukturę publiczną.

8. Mechanizmy zapewnienia komplementarności rewitalizacji

Wymogiem koniecznym dla wspierania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zapewnienie ich komplementarności w szerokim spektrum funkcjonowania.

Komplementarność ma charakter:

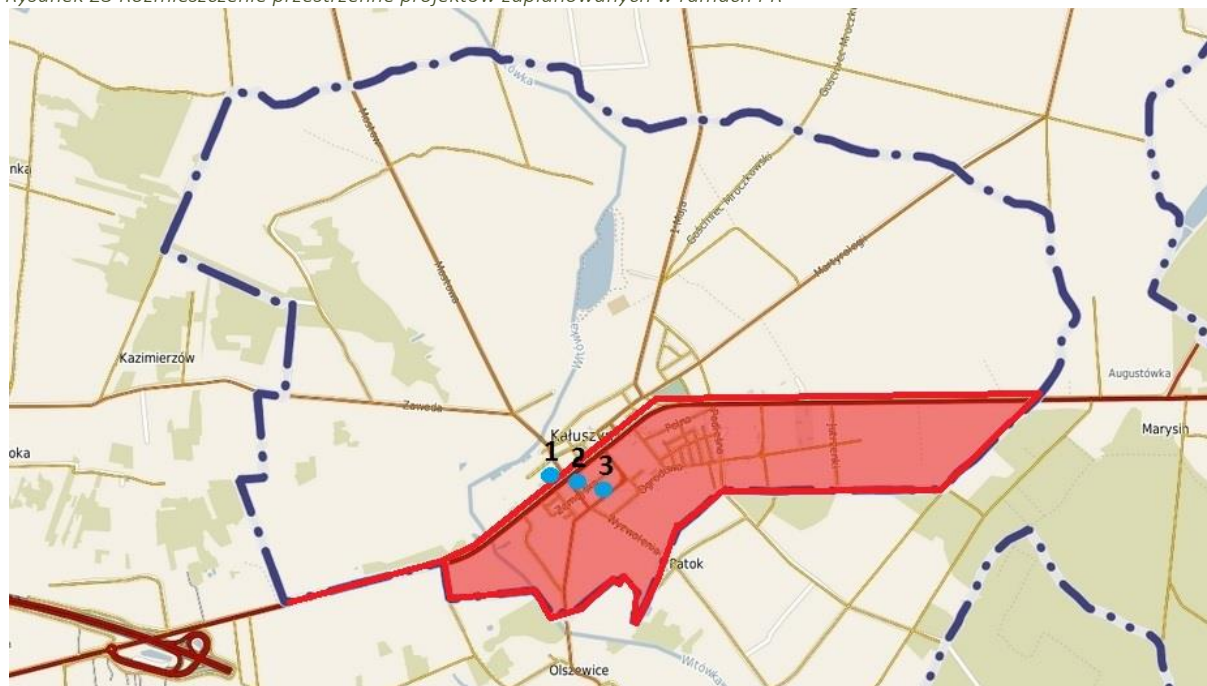
- Przestrzenny;
- Problemowy;
- Proceduralno-instytucjonalny;
- Międzyokresowy;
- Finansowy.

Kompleksowy program rewitalizacji oraz jego komplementarne i zintegrowane interwencje służą powodzeniu poszczególnych projektów rewitalizacyjnych. Poniżej przedstawiono sposoby zapewnienia różnych rodzajów komplementarności.

Komplementarność przestrzenna oznacza, że przy określaniu projektów rewitalizacyjnych należy zastosować kryterium ciągłości przestrzeni i relacji przestrzennych łączących obszary rewitalizacji z pozostałymi częściami gminy. Gmina traktowana jest jako całościowa przestrzeń, bez punktowego nacechowania projektów. Osiągnięte efekty będą wpływać nie tylko na obszar rewitalizowany, ale również na otaczającą go przestrzeń i tam przynosić będą pośrednie rezultaty rewitalizacji. Mechanizm odpowiedzialny za komplementarność przestrzenną rewitalizacji opiera się na monitorowaniu zmian zagospodarowania przestrzennego Gminy Kałuszyn w skali całego obszaru gminy, nie tylko obszaru zdegradowanego.

Na mapie kolorem niebieskim oznaczono przestrzenne rozmieszczenie projektów zaplanowanych w ramach Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn. Warto wspomnieć, że w jednym z oznaczonych miejsc zaplanowano aż cztery projekty rewitalizacyjne.

Rysunek 23 Rozmieszczenie przestrzenne projektów zaplanowanych w ramach PR

Źródło: Opracowanie własne.

1. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu korzystania z transportu publicznego poprzez przebudowę dworca PKS w Kałuszynie (ul. Warszawska) – projekt nr 7: *Przebudowa Dworca PKS w Kałuszynie*;
2. Rozszerzenie zakresu zajęć Domu Kultury w ramach wsparcia osób starszych i wykluczonych (m.in. o warsztaty o zdrowiu, nowe zajęcia edukacyjno-kulturalne i szkolenie z zakresu przedsiębiorczości) oraz poprawa komfortu korzystania z budynku poprzez rozbudowę Domu Kultury w Kałuszynie (ul. Warszawska) – projekt nr 2: *Warsztaty przedsiębiorczości dla mieszkańców*, projekt nr 3: *Zajęcia edukacyjne dla mieszkańców*, projekt nr 4: *Warsztaty o zdrowiu dla mieszkańców* oraz projekt nr 5: *Rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie*;
3. Powstanie Dziennego Domu Pobytu dla seniorów, posterunku policji oraz pogotowia poprzez zmianę sposobu użytkowania budynku po dawnej aptece oraz jego termomodernizacji i dostosowaniu do osób starszych i chorych – projekt nr 1: *Dzienny Dom Pobytu dla Seniorów w Kałuszynie* oraz projekt nr 6: *Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa wraz z termomodernizacją budynku po dawnej aptece z lokalami mieszkalnymi ze zmianą sposobu użytkowania*.

Kumulacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych na ograniczonej przestrzeni pozwoli na ich wzajemne uzupełnianie się oraz umożliwi mieszkańcom obszaru na korzystanie z rezultatów większej liczby projektów. Dzięki temu, że w procesie rewitalizacji biorą udział miejsca odwiedzane przez wszystkich mieszkańców obszaru rewitalizacji (Dom Kultury, budynek starej apteki mieszczący OPS, DDP, komisariat policji oraz Zakład Opieki Zdrowotnej), efekty widoczne będą na całym omawianym terenie, a nie tylko w pojedynczych miejscach. Należy zauważyć, że z placówek tych korzystają także inni mieszkańcy (są to jedyne tego typu instytucje na terenie gminy), w związku z czym problemy społeczne nie tylko nie przeniosą się na inne obszary, ale także tam mają szansę zmniejszyć swoją skalę.

Komplementarność problemową charakteryzuje uwzględnienie w projektach rewitalizacyjnych wszystkich wymiarów Programu Rewitalizacji. Projekty uwzględnione w Programie są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i wpływają na sferę społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną oraz środowiskową. W Programie Rewitalizacji Gminy Kałuszyn określono 7 głównych projektów rewitalizacyjnych, których cechy i spodziewane efekty korelują z wyżej wymienionymi aspektami.

Tabela 13 Sposoby rozwiązywania problemów przez projekty rewitalizacyjne

Projekt	Wykluczenie społeczne (ubóstwo, uzależnienia, niepełnosprawność, długotrwała choroba)	Bezrobocie, mała liczba podmiotów gospodarczych	Problemy przestrzenno-funkcjonalne
Dzienny Dom Pobytu dla Seniorów w Kałuszynie	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja społeczna seniorów, - integracja seniorów - zapewnienie dziennej opieki seniorom mniej samodzielny 	<ul style="list-style-type: none"> - zatrudnienie opiekunów i instruktorów pracujących w DDP 	
Warsztaty przedsiębiorczości dla mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> - aktywizacja zawodowa osób wykluczonych z rynku pracy, - integracja osób uczestniczących w warsztatach, - pomoc w samozatrudnieniu osobom wykluczonym 	<ul style="list-style-type: none"> - nabycie kompetencji związanych z zakładaniem własnej działalności gospodarczej, - pomoc w założeniu własnej 	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie nowych podmiotów gospodarczych, głównie punktów usługowych, - zagospodarowanie nieużytków

	społecznie	działalności gospodarczej, - zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy	
Zajęcia edukacyjne dla mieszkańców	- aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym osób wykluczonych i starszych, - integracja osób wykluczonych ze społecznością lokalną	- zatrudnienie instruktorów prowadzących nowe zajęcia edukacyjno-kulturalne	
Warsztaty o zdrowiu dla mieszkańców	- aktywizacja społeczna osób starszych, chorych i wykluczonych, - podniesienie świadomości dotyczącej własnego zdrowia, - pomoc w wykryciu nieprawidłowości zdrowotnych – zapobieganie zachorowaniom	- zatrudnienie instruktorów prowadzących warsztaty	
Rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie	- rozszerzenie oferty edukacyjno-kulturalnej, skierowanej głównie do osób wykluczonych społecznie	- organizacja zajęć, które będą prowadzić nowo zatrudnieni instruktorzy	- przystosowanie budynku do osób niepełnosprawnych, chorych i starszych, - powiększenie budynku - poprawa estetyki budynku,
Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa wraz z termomodernizacją budynku po dawnej aptece z lokalami mieszkalnymi ze zmianą sposobu użytkowania	- powstanie pogotowia ratunkowego oraz Dziennego Domu Pobytu dla seniorów, które przyjmować będą osoby starsze i chore - przeniesienie do budynku posterunku policji, co wiąże się z poprawą bezpieczeństwa - poprawa jakości	- zatrudnienie nowych pracowników pogotowia, SPZOZ oraz policji	- termomodernizacja budynku, - przystosowanie budynku do osób niepełnosprawnych, chorych i starszych, - poprawa estetyki budynku

	korzystania z Ośrodka Pomocy Społecznej		
Przebudowa Dworca PKS w Kałuszynie	<ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie obiektu do osób niepełnosprawnych, - poprawa komfortu korzystania z podróży, - poprawa mobilności osób starszych i chorych 	<ul style="list-style-type: none"> - ułatwienie dotarcia do oddalonego od domu miejsca pracy 	<ul style="list-style-type: none"> - przystosowanie obiektu do osób niepełnosprawnych, chorych i starszych, - poprawa estetyki obiektu, - montaż oświetlenia

Źródło: Opracowanie własne.

W sferze społecznej projekty mają na celu integrację i aktywizację mieszkańców obszaru rewitalizacji dotkniętych zjawiskiem wykluczenia społecznego ze względu na wiek, ubóstwo, uzależnienia, niepełnosprawność czy długotrwałą chorobę. Większość projektów skierowana jest do seniorów – grupy społecznej, która narażona jest na wykluczenie ze względu na wiek. Organizacja warsztatów edukacyjnych, poszerzenie oferty usług społecznych i kulturalnych oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa wpłyną na wzrost odczuwalnej jakości życia beneficjentów przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz wzrost ich samodzielności, co spowoduje także spadek liczby seniorów korzystających z pomocy społecznej. Organizacja warsztatów z zakresu przedsiębiorczości oraz wsparcie i promocja samozatrudnienia przyczynią się do rozwiązania problemów w sferze gospodarczej, takich jak bezrobocie oraz mała liczba podmiotów gospodarczych. Działania w sferze społecznej uzupełnione zostaną przez organizację projektów ukierunkowanych na poprawę jakości życia i wyrównanie szans osób starszych i chorych w dostępie do dóbr i usług oferowanych przez gminę. Nastąpi ograniczenie problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, tj. minimalizacja barier urbanistyczno-architektonicznych, poprawa estetyki budynków użyteczności publicznej; technicznej, tj. poprawa stanu obiektów, m.in. wymiana nawierzchni, drzwi i okien; oraz środowiskowej, tj. termomodernizacja budynku przynoszącego straty ciepłe. Modernizacja dworca PKS wpłynie nie tylko na poprawę komfortu korzystania z obiektu, ale przełoży się także na zwiększenie liczby kursów i przewoźników.

Dla zapewnienia komplementarności określono:

- Wskaźniki, które określają efekty końcowe projektów rewitalizacyjnych;
- Korelację pomiędzy zakładanymi działaniami rewitalizacyjnymi, a innymi działaniami podejmowanymi w ramach planowania strategicznego w gminie;
- Wskaźniki określające realizację zakładanych celów strategicznych.

Stanem, do którego dąży gmina, jest zapewnienie wciąż zwiększającej się grupie osób starszych (a tym samym często chorych) oraz osobom wykluczonym społecznie zajęć aktywizujących, integrujących i usamodzielniających (nauka obsługi komputera pozwoli m.in. na zakupy przez internet, mobilne płacenie rachunków, dostęp do informacji) oraz dostosowanie najważniejszych budynków infrastruktury publicznej do potrzeb osób chorych. Ponadto zaplanowane działania (oraz powstające niezależnie duże przedsiębiorstwa) doprowadzą do ograniczenia bezrobocia i wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, w szczególności tych prowadzonych przez mieszkańców obszaru rewitalizacji. Za sprawą przeprowadzonych termomodernizacji oraz systematycznej wymiany pokryć dachowych zawierających wyroby azbestowe, poprawie ulegnie jakość środowiska. Pozostałe projekty komplementarne prowadzić będą do efektu synergii, tj. uzyskania lepszego efektu, ukierunkowanego głównie na uzdrowienie społeczne.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna dotyczy aspektu zarządzania procesem rewitalizacji, którego powodzenie w znacznej mierze uzależnione jest od efektywnego współdziałania różnych instytucji oraz spójnych procedur.

Przyjęty system zarządzania określa sposób podejmowania decyzji oraz stopień włączania społeczności lokalnej w proces rewitalizacji. Dlatego też, niezbędne jest osadzenie systemu zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji w ogólnym systemie zarządzania gminą. Organem wdrażającym Program będzie Zespół ds. rewitalizacji, składający z:

- Kierownika Referatu Inwestycji i Rozwoju Gminy;
- Specjalisty ds. Ochrony Środowiska i Rolnictwa;
- Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej;
- Kierownika Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie;
- Radnego, będącego także mieszkańcem obszaru rewitalizacji.

Szczegółowe informacje na ten temat zawarte zostały w rozdziale: *System wdrażania (realizacji) Programu Rewitalizacji*.

Komplementarność międzyokresowa ma na celu racjonalne planowanie działań oraz zachowanie ciągłości programowej, m.in. poprzez kontynuację oraz uzupełnianie działań podejmowanych w przeszłości. To zasada, która wymaga dokonania oceny dotychczasowych działań, w kontekście zaangażowania środków wspólnotowych, szczególnie w ramach polityki spójności 2007-2013 oraz polityki spójności 2014-2020.

Poniższa tabela przedstawia najważniejsze działania zrealizowane na terenie Gminy Kałuszyn:

Tabela 14 Projekty inwestycyjne zrealizowane przez Gminę Kałuszyn z udziałem środków unijnych

Nazwa projektu	Nazwa programu	Wartość dofinansowania [w zł]	Koszt całkowity [w zł]
Warsztaty kulinarne w świetlicy w Wąsach	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	8 736,00	14 675,30
Warsztaty kulinarne w świetlicy wiejskiej w Olszewicach	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	7 013,26	11 442,79
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej - Park i plac Kilińskiego w Kałuszynie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	500 000,00	2 059 626,41
Zagospodarowanie centrum wsi Gołębiówka - modernizacja i wyposażenie świetlicy	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	133 033,00	268 639,50
Zagospodarowanie centrum wsi Sinołęka - modernizacja świetlicy wiejskiej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	167 129,00	333 162,09
Modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej we wsi Falbogi	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	112 113,00	214 806,70
Turystyczne zagospodarowanie terenu wokół zbiornika rekreacyjnego w Kałuszynie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	22 264,90	32 399,25
Zagospodarowanie szkolnego obiektu sportowego w dniach wolnych od zajęć lekcyjnych w Kałuszynie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	22 264,90	32 399,25
Tworzymy "Nasz rynek" poprzez przebudowę targowiska w Kałuszynie	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	468 272,00	793 512,79
Indywidualizacja nauczania w klasach I -III w gminie Kałuszyn	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	70 839,49	70 839,49
Opracowanie i wydanie "Przewodnika turystycznego - Gmina Kałuszyn	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	24 131,20	37 101,77
Żyj aktywnie, żyj ciekawie, organizowany w latach	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	511 296,05	389 744,71

Nazwa projektu	Nazwa programu	Wartość dofinansowania [w zł]	Koszt całkowity [w zł]
2010-2014			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Kałuszynie

W poprzednich latach na terenie Gminy Kałuszyn przeprowadzono szereg działań mających na celu ograniczenie występowania zjawisk kryzysowych. Działania koncentrowały się głównie na obszarach wiejskich. Zorganizowane zostały między innymi zajęcia kulinarne dla mieszkańców wsi Wąsy oraz Olszewice, wykonano remont świetlic wiejskich służących aktywizacji i integracji mieszkańców oraz zakupiono do nich wyposażenie. Projekt „Żyj aktywnie, żyj ciekawie” trwał 5 lat i polegał na budowaniu systemu wsparcia osób mających trudności w wejściu na rynek pracy lub w dorosłe życie, w pozyskiwaniu zatrudnienia i realizacji życiowych planów (OPS wspierał tworzenie i funkcjonowanie pozaszkolnych form integracji społecznej dzieci i młodzieży między 15 a 18 rokiem życia). Ponadto dokonano modernizacji lokalnego targowiska (utwardzenie nawierzchni, wykonanie trwałych stoisk dla osób sprzedających), co wpłynęło na jakość prowadzenia działalności gospodarczej i przyciągnęło nowych klientów, przebudowano park oraz zagospodarowano teren wokół zbiornika w Kałuszynie, gdzie wykonano amfiteatr, scenę i ścieżkę edukacyjną. Zrealizowane projekty odpowiedziały na problemy w sferze społecznej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej oraz gospodarczej.

Planowane projekty rewitalizacyjne zakładają kontynuację celów realizowanych w poprzedniej perspektywie, skupiając się jednak na osobach starszych, które do tej pory nie były bezpośrednim beneficjentem działań rewitalizacyjnych. Szczególną uwagę Program skupi więc na osobach wykluczonych i starszych – zapewni im działania aktywizujące, integrujące, edukacyjne i doszkalające, przy jednoczesnym dostosowaniu infrastruktury obiektów użyteczności publicznej, w których te projekty będą mieć miejsce.

Poniższe zdjęcia przedstawiają stan „przed i po” kilku projektów rewitalizacyjnych.

1. Modernizacja i wyposażenie świetlicy wiejskiej we wsi Falbogi:

Rysunek 24 Świetlica wiejska w Falbogach przed realizacją projektu.

Źródło: Urząd Miejski w Kałuszynie

Rysunek 25 Świetlica wiejska w Falbogach (połączona z remizą OSP) po realizacji projektu.

Źródło: Urząd Miejski w Kałuszynie

2. Tworzymy "Nasz rynek" poprzez przebudowę targowiska w Kałuszynie:

Rysunek 26 Targowisko w Kałuszynie przez realizacją projektu.

Źródło: Urząd Miejski w Kałuszynie

Rysunek 27 Targowisko w Kałuszynie po realizacji projektu

Źródło: Urząd Miejski w Kałuszynie

3. Zagospodarowanie przestrzeni publicznej - Park i plac Kilińskiego w Kałuszynie

Rysunek 28 Park i plac Kilińskiego w Kałuszynie przed realizacją projektu

Źródło: Urząd Miejski w Kałuszynie

Rysunek 29 Park i plac Kilińskiego w Kałuszynie po realizacji projektu

Źródło: Urząd Miejski w Kałuszynie

Komplementarność źródeł finansowania, w kontekście polityki spójności 2014-2020 mówi o tym, że finansowanie projektów rewitalizacyjnych, wynikających z planu rewitalizacji, opiera się na uzupełnianiu się i łączeniu wsparcia ze środków

Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, z wykluczeniem ryzyka wystąpienia podwójnego dofinansowania.

Mechanizm zapewnienia komplementarności źródeł finansowania opierać się będzie na silnej koordynacji i synergii projektów rewitalizacyjnych ze środkami polityk i instrumentów zarówno programów operacyjnych, jak i krajowych. Projekty „miękkie”, skierowane na aktywizację społeczną i gospodarczą, wsparcie osób starszych i zmniejszenie liczby osób wykluczonych, w tym także osób bezrobotnych, wspierane będą głównie ze środków EFS, natomiast projekty infrastrukturalne, ukierunkowane na dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do osób starszych i chorych wspierane będzie ze środków EFRR.

Dokładne źródła finansowania opisane zostały w rozdziale *Indykatywne ramy finansowe w odniesieniu do przedsięwzięć*.

9. Indykatywne ramy finansowe w odniesieniu do przedsięwzięć

Zaplanowane przedsięwzięcia będą realizowane ze środków:

- Budżetu Gminy;
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego);
- Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej;
- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Pozwoli to na zapewnienie komplementarności źródeł finansowania.

Podczas tworzenia listy projektów starano się o pozyskanie prywatnych źródeł finansowania, jednak żaden podmiot w chwili obecnej nie jest w stanie włączyć się w finansowanie. Nie wyklucza się jednak, jeśli w przyszłości zaistnieje taka możliwość, zaangażowania środków prywatnych podczas aktualizacji Programu.

W poniższej tabeli przedstawiono szacunkowe koszty oraz potencjalne źródła finansowania planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

Tabela 15 Wykaz projektów wraz z możliwymi źródłami finansowania

L.p.	Nazwa projektu	Podmioty realizujące	Czas realizacji	Wartość inwestycji/ źródła finansowania
1.	Dzienny Dom Pobytu dla Seniorów w Kałuszynie	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury	2019-2020	<u>10 000 zł</u> , Dotacje MRPiPS (program: Senior +) 5 000 zł oraz środków własnych 5 000 zł
2.	Warsztaty przedsiębiorczości dla mieszkańców	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury, Powiatowy Urząd Pracy w Mińsku Mazowieckim	2018	<u>8 000 zł</u> , EFS (RPO WM 2014-2020) 4 000 zł oraz środki własne 4 000 zł
3.	Zajęcia edukacyjne dla mieszkańców	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie	2020-2021	<u>40 000 zł</u> , dotacje MKiDN (program: Edukacja kulturalna)

				20 000 zł oraz środki własne 20 000 zł
4.	Warsztaty o zdrowiu dla mieszkańców	Dom Kultury, Gmina Kałuszyn, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie	2019-2020	<u>3 000 zł</u> EFS (RPO WM 2014-2020) 1 400 zł oraz środki własne 1 600 zł
5.	Rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie	Gmina Kałuszyn, Dom Kultury w Kałuszynie	2018-2020	<u>3 100 000 zł</u> dotacje MKiDN (program: Infrastruktura domów kultury) 2 400 000 zł oraz środki własne 700 000 zł
6.	Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa wraz z termomodernizacją budynku po dawnej aptece z lokalami mieszkalnymi ze zmianą sposobu użytkowania	Gmina Kałuszyn, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie	2018-2019	<u>1 900 000 zł</u> EFRR (RPO WM 2014- 2020) 950 000 zł oraz środki własne 950 000 zł
7.	Przebudowa Dworca PKS w Kałuszynie	Gmina Kałuszyn, Zakład Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie	2018	<u>700 000 zł</u> EFRR (RPO WM 2014- 2020) 560 000 zł oraz środki własne 140 000 zł

Źródło: Opracowanie własne.

10. Mechanizmy partycypacji społecznej w procesie rewitalizacji

Włączenie udziału społecznego do tworzenia procesu rewitalizacji i zarządzania nim, wynika nie tylko z praw obywatelskich do uzyskania informacji o działalności organów władzy publicznej (art. 61) czy dialogu społecznego, w tym potrzeby dialogu oraz współpracy różnych grup społecznych (art. 20), ale także podstawowych założeń samego procesu rewitalizacji. Tylko przy udziale interesariuszy obszaru, ich akceptacji dla zmian oraz chęci pomocy i dbania o podtrzymanie efektów, proces odnowy przestrzeni miejskiej może zakończyć się sukcesem.

Partycypację społeczną w procesie rewitalizacji oparto na trójpodziale, który związany jest z kolejnymi poziomami angażowania obywateli w sprawy publiczne:

Rysunek 30 Trójpodział angażowania obywateli w sprawy publiczne

Źródło: opracowanie własne.

Informowanie – upowszechnianie informacji na temat rewitalizacji i planowanych rozwiązań, upowszechnianie dobrych praktyk, upublicznianie aktów prawnych i dokumentów. Do narzędzi informowania należą m.in. Biuletyn Informacji Publicznej, wyłożenie planów zagospodarowania przestrzennego, urzędowe obwieszczenia i komunikaty, ulotki informacyjne, media czy strony internetowe.

Na etapie opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 informowanie odbywa się poprzez:

- Publikowanie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej;
- Publikowanie na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Kałuszynie (stworzenie specjalnej zakładki, na której umieszczane były karty projektów, dane kontaktowe, formularz uwag, informacje o postępie prac nad Programem);

- Publikowanie w lokalnej prasie informacji o nadchodzących konsultacjach społecznych oraz postęпах w tworzeniu Programu Rewitalizacji (Tygodnik Mazowiecki „Nowy Dzwon” oraz Tygodnik Siedlecki).

Konsultowanie – identyfikacja potrzeb wspólnoty i wykorzystanie wyników badań do rozpoznania aktorów konfliktów, informowanie zwrotne o upublicznieniu dokumentów, identyfikacja potencjalnych konfliktów i ich stron, konsultacje rozwiązań problemowych, system informacji zwrotnych. Do narzędzi konsultacji należą m.in.: konsultacje społeczne dokumentów planistycznych czy decyzji administracyjnych, badania opinii publicznej, wywiady zogniskowane, głosowania, debaty;

Na etapie opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 konsultowanie odbywa się poprzez:

- Wywiad kwestionariuszowy: przeprowadzono 100 ankiet wśród losowo dobranych mieszkańców Gminy Kałuszyn, gdzie pytano o negatywne zjawiska gminy, sposoby rozwiązania problemów oraz obszary problemowe. Dokładny raport z badania ankietowego znajduje się w załączniku;
- Formularz uwag: za pomocą formularza uwag mieszkańcy mają możliwość zgłaszania uwag do propozycji Programu Rewitalizacji.

Aktywne uczestnictwo – pełna partycypacja interesariuszy oparta na współpracy, włączanie lokalnych liderów, zdolnych do animowania aktywności społeczności lokalnej, tworzenie scenariuszy rozwiązań. Do narzędzi aktywnego uczestnictwa należą m.in.: referenda lokalne, wieloletnie planowanie inwestycyjne o charakterze partycypacyjnym, budżety partycypacyjne, programy grantowe i dotacje, wysłuchania i przesłuchania publiczne, otwarte drzwi urzędów i innych instytucji, spotkania z grupami mieszkańców.

Na etapie opracowania Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 aktywne uczestnictwo odbywa się poprzez:

- Spotkania konsultacyjne z warsztatami: zorganizowano trzy spotkania konsultacyjne z interesariuszami, podczas których mieszkańcy mogli wnosić swoje uwagi i proponować projekty rewitalizacyjne. Raport ze spotkań konsultacyjnych znajduje się w rozdziale dziesiątym.

Rezultatem zapewnienia mechanizmów partycypacji społecznej są następujące korzyści:

- Mieszkańcy znają i rozumieją intencje władz lokalnych;
- Następuje lepsze zdiagnozowanie potrzeb lokalnych;
- Usprawnia się komunikacja między mieszkańcami a samorządem lokalnym;
- Mieszkańcy angażują się w proces tworzenia strategii, są też częścią rozwiązania;
- Zwiększa się zaufanie do władz lokalnych;
- Mieszkańcy nie są biernym odbiorcą rewitalizacji, a aktywnym podmiotem zmiany;
- Wykorzystuje się realne i potencjalne zasoby lokalne do rozwiązywania problemów - szerokie korzystanie z różnorodnych kompetencji, umiejętności ludzi i instytucji;
- Zapobiega się potencjalnym konfliktom w przyszłości, w szczególności w sprawach drażliwych³.

Ważnym jest, by działania partycypacyjne prowadzone były w sposób ciągły. Nie mogą zakończyć się one na procesie planowania, lecz dotyczyć muszą także realizacji projektów rewitalizacyjnych (upowszechniania informacji na temat PR, zasad uczestnictwa partnerów i beneficjentów, upublicznianie aktów prawnych i dokumentów, współpracy międzyinstytucjonalnej, udziału interesariuszy w inicjatywach lokalnych, powoływania podmiotów zdolnych do samoorganizacji) oraz, o czym najczęściej się zapomina, funkcjonowania po zakończeniu procesu rewitalizacji (upubliczniania monitoringu zmian z naciskiem na obszary rewitalizowane, zapewnianie udziału mediów, publikowanie raportów i sprawozdań, badania na temat oceny procesów rewitalizacji, prezentacje efektów rewitalizacji).

Przygotowanie Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 oraz jego wdrażanie i monitorowanie opierają się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym przede wszystkim ze:

- Społecznością obszaru rewitalizacji (mieszkańcami południowej części Kałuszyna);
- Użytkownikami obszaru rewitalizacji (m.in. uczniami szkół, osobami korzystającymi z dworca, pomocy OPS, policji, Dziennego Domu Pobytu);

³ <http://partycypacjaobywatelska.pl/> [data dostępu: 19.09.2016 r.].

- Właścicielami nieruchomości (południowa część Kałuszyna);
- Jednostkami samorządu terytorialnego i ich jednostkami organizacyjnymi (Urząd Miasta, Rada Miejska);
- Lokalnymi przedsiębiorcami;
- Podmiotami działającymi na terenie rewitalizowanym (m.in. OPS, policja, szkoły, Dom Kultury, Biblioteka);
- Organizacjami pozarządowymi.

Efektywna partycypacja wymaga uruchomienia procesu, w którym społeczność lokalna jest także współtwórcą wypracowanych działań. Ważnym narzędziem partycypacji społecznej są konsultacje społeczne. Podczas tworzenia dokumentu „Program Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022” odbyły się trzy spotkania konsultacyjne, co oznacza, że zasada partycypacji społecznej została zachowana.

10.1. Wywiady kwestionariuszowe

W ramach partycypacji społecznej, by pogłębić wiedzę na temat obszarów zdegradowanych oraz poznać rzeczywiste potrzeby i oczekiwania mieszkańców, przeprowadzono wywiad ankietowy dotyczący rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Do badania wykorzystano metodę CATI (Computer Assisted Telephone Interview), tj. metodę wspomaganego komputerowo wywiadu telefonicznego. W badaniu wzięło udział 100 losowo dobranych mieszkańców gminy. Ankieta została przeprowadzona na etapie diagnozy obszarów zdegradowanych, dlatego też, by nie sugerować mieszkańcom wyboru obszarów, zakres pytań jest dość ogólny. Bardziej szczegółowe informacje zostały przez interesariuszy dostarczone podczas konsultacji społecznych.

Zdaniem badanych, największym problemem gminy jest słaba infrastruktura transportowa (w tym zły stan techniczny dróg i brak parkingów), niski poziom bezpieczeństwa, niskie dochody oraz duże natężenie problemów społecznych (alkoholizm, przemoc w rodzinie czy przestępczość). Ich zdaniem należałoby poprawić stan infrastruktury technicznej (w tym stan oświetlenia), zwiększyć liczbę patroli policji i monitoringu, zapewnić mieszkańcom nowe miejsca pracy oraz poszerzyć ofertę kulturalno-rozrywkową.

Szczegółowy raport z wywiadów kwestionariuszowych znajduje się w załączniku.

10.2. Konsultacje społeczne

Ważnym założeniem Programu Rewitalizacji jest aktywne włączanie lokalnej społeczności w proces wprowadzania zmian. Konsultacje społeczne są procesem, w którym reprezentanci władz przedstawiają obywatelom swoje plany dotyczące np. aktów prawnych lub przedsięwzięć, które będą miały odczuwalny wpływ na ich życie codzienne i zawodowe. Należy podkreślić, że ważnym elementem tych spotkań jest wysłuchanie opinii mieszkańców na temat zaprezentowanych planów. Konsultacje społeczne mają charakter prowadzonej dyskusji, moderowanej przez wyznaczoną do tego zadania osobę.

Pierwsze spotkanie konsultacyjne

Pierwsze spotkanie konsultacyjne odbyło się 09.11.2016 roku o godzinie 14:00 w Urzędzie Miejskim w Kałuszynie przy ul. Pocztowej 1. Na spotkanie zaproszono wszystkich interesariuszy, m.in. mieszkańców, przedsiębiorców oraz przedstawicieli lokalnych instytucji. W konsultacjach wzięło udział 16 osób.

W trakcie spotkania mieszkańców poproszono o wskazanie mocnych stron Gminy Kałuszyn, jej zasobów oraz zjawisk negatywnych. Przybyli mieli także możliwość zaproponowania rozwiązania tych problemów.

Poniższa grafika przedstawia najczęściej wymieniane **mocne strony** Miasta i Gminy Kałuszyn. Uczestnicy spotkania najczęściej wskazywali na atrakcyjne położenie i warunki przyrodniczo-rekreacyjne.

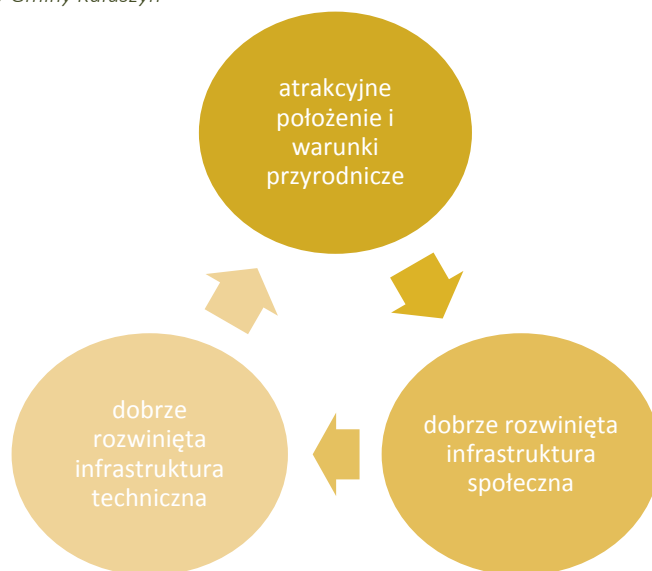
Za największą zaletę uznano **bliskość dużych ośrodków miejskich** – Siedlec (nieco ponad 30 km) oraz Warszawy (ok. 55 km). Według uczestników tak niewielka odległość daje możliwość pracy w Warszawie lub Siedlcach, zaś mieszkania w Kałuszynie. Gmina Kałuszyn staje się „sypialnią” miast, co według uczestników wcale nie jest wadą, wręcz przeciwnie – dogodne warunki i dojazd sprawiają, że przeprowadzają się tu osoby spoza gminy. **Atrakcyjne położenie** wiąże się także z urokliwymi terenami – lasami oraz, co

przyciąga wiele osób spoza gminy, zalewem, który oprócz plaży miejskiej oferuje bogatą ofertę rekreacyjną.

Kolejną mocną stroną wymienianą przez uczestników jest **dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna**. Najwięcej uwagi poświęcono jednostkom oświatowym - szkołom, przedszkolu oraz żłobkowi. Są one dobrze wyposażone (boiska, korty tenisowe), klasy nie są przepełnione, dzięki czemu każde dziecko może być traktowane indywidualnie. Infrastruktura edukacyjna to według uczestników konsultacji coś, co zachęca młodych ludzi do zamieszkania na terenie gminy.

Na jakość mieszkania w Kałuszynie pozytywnie wpływa również **dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna** - wodociągi, kanalizacja, infrastruktura drogowa. Mieszkańcy przyznają, że brakuje obwodnicy, która rozładowałaby wzmożony ruch Miasta Kałuszyn, nie narzekają jednak na stan dróg, z których korzystają obecnie.

Rysunek 31 Mocne strony Gminy Kałuszyn

Źródło Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Podczas warsztatów konsultacyjnych mieszkańcy zostali poproszeni również o wskazanie **negatywnych zjawisk** mających miejsce na terenie Gminy Kałuszyn. Zdecydowanie najczęściej wymieniano **małą liczbę miejsc pracy**. Z jednej strony uczestnicy nie widzieli nic złego w rozdzieleniu pracy i odpoczynku między Kałuszyn a sąsiednie ośrodki miejskie, z drugiej jednak zauważają, że w Kałuszynie brakuje przedsiębiorstw, co więcej, ich liczba stale się zmniejsza. Według nich rozwiązaniem problemu byłoby przygotowanie terenów pod nowe inwestycje oraz zapewnienie

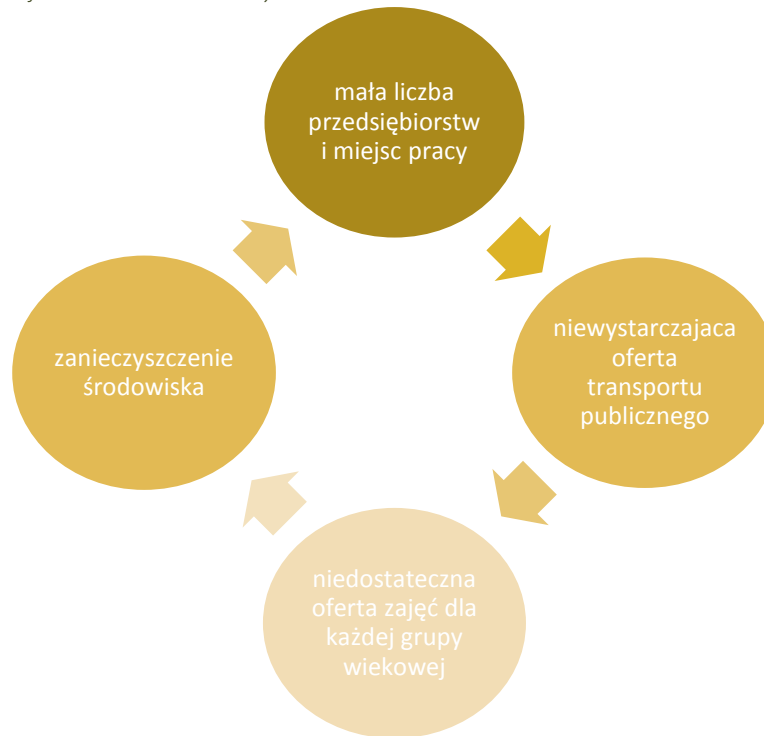
warunków sprzyjających zakładaniu nowych firm. Mieszkańcy podkreślali jednak, że by nie zniszczyć środowiska naturalnego, na terenie gminy powinny powstawać małe przedsiębiorstwa, zajmujące się handlem czy usługami, nie zaś przemysł ciężki.

Słabą stroną gminy jest również **transport publiczny**. Mieszkańcy twierdzili, że jest on potrzebny zwłaszcza osobom starszym, chorym, które nie posiadają własnego samochodu. Na dzień dzisiejszy liczba kursów oraz kierunków jest niewystarczająca. Z drugiej strony brak również ścieżek rowerowych, które mogłyby przysłużyć się do zamiany samochodu czy autobusu na rower.

Poważnym problemem gminy według uczestników spotkania jest również **zanieczyszczenie środowiska**. Wskazują oni na dwa główne powody – dzikie wysypiska, zwłaszcza przy drogach powiatowych (np. przy trasie Kałuszyn-Siedlce) oraz składowanie przez przedsiębiorstwa odpadów w wyrobiskach poźwirowych (m.in. w miejscowości Olszewice). Wyrzucanie odpadów skutkuje ogromnym fetorem oraz zatruciem terenu spowodowanym ciekłymi odpadami.

W kwestiach społecznych mieszkańcy wspominają o **niedostatecznej liczbie zajęć dla każdej grupy wiekowej** – dzieci, młodzieży, ale także osób dorosłych i starszych. Wiąże się to także z niezadowalającą bazą lokalową Domu Kultury w Kałuszynie. Według uczestników powinien on zostać przebudowany i powiększony.

Rysunek 32 Negatywne zjawiska w Gminie Kałuszyn

Źródło Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

W trakcie konsultacji społecznych mieszkańców poproszono o wskazanie obszarów problemowych, przyczynę wskazania problemu oraz zaproponowanie rozwiązania. Każde z wymienionych przez interesariuszy działań zostało w tabeli zapisane jedynie raz, należy więc dodać, że najczęściej wskazywanymi działaniami były:

- Rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie;
- Powstanie Dziennego Domu Opieki w Kałuszynie;
- Rekultywacja terenu po starej żwirowni w Olszewicach;
- Uzbrojenie terenu pod budowę na obszarze zalewu Karczunek.

Uzyskane wypowiedzi przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela 16 Obszary wymagające rewitalizacji wg mieszkańców Gminy Kałuszyn

Nr	Obszar	Przyczyny wskazania obszaru	Proponowane działania w zakresie rewitalizacji
1.	Poprawa bazy lokalowej w kulturze	Brak możliwości lokalowych do rozszerzenia Domu Kultury	Rozbudowa bazy lokalowej Domu Kultury i poprawa jakości usług
2.	Osoby starsze	Brak ośrodka dziennego pobytu dla osób starszych	Utworzenie ośrodka dziennego pobytu
3.	Ludzie młodzi	Zbyt mała aktywność osób w sprawy społeczne	Warsztaty, zajęcia
4.	Komunikacja zbiorowa na terenie wiejskim	Słabo rozwinięta komunikacja na terenie wiejskim	Zachęcanie przedsiębiorców do rozszerzenia oferty transportu
5.	Gospodarka ściekowa	Brak kanalizacji na terenie wiejskim	Budowa sieci lub inne rozwiązania
6.	Olszewice, stara zwirownia, pozostałe wyrobiska	Dowożone odpady z innych miejscowości	Monitoring, wykopanie studni - celem sprawdzania stężeń zanieczyszczeń, prawidłowa rekultywacja
7.	Wjazdy i wyjazdy do każdej wsi i obrzeża miasta	Dowożone są z różnych miast środki odurzające, np. dopalacze, alkohole i narkotyki	Założenie monitoringu bardzo ograniczy, przyspieszenie dochodzenia pochodzenia materiałów
8.	Teren sołectwa Stare Groszki i Nowe Groszki	Brak obiektu do rozwoju kultury i kultywowania tradycji (m. in. kulinarnych zwyczajów), zanieczyszczenie środowiska, niebezpieczne poruszanie się pieszych po drodze powiatowej	Budowa chodnika, zakończenie budowy budynku OSP - zlokalizowanie w nim świetlicy wiejskiej, budowa kanalizacji sanitarnej

9.	Szymony	Zanieczyszczenie środowiska, brak gazociągu	Trzeba wykonać kanalizację, włączenie do realizacji planu ogólnego gminy
10.	Szymony	Brak placówki kulturowej, oświaty	Należałoby połączyć z inną wsią, ponieważ jest bardzo mało ludności
11.	Bezrobocie	Dużo osób poszukujących pracy na terenach wiejskich	Stworzenie warunków do powstania nowych firm
12.	Teren działek przy zalewie Karczunek	Poprawa atrakcyjności terenu, dostosowanie terenów do budowy	Uzbrojenie terenu, kanalizacja i wodociąg
13.	Kanalizacja ul. Warszawskiej	Zanieczyszczenie środowiska	Budowa kanalizacji

Źródło Opracowanie własne na podstawie konsultacji społecznych

Drugie spotkanie konsultacyjne

Drugie spotkanie konsultacyjne z interesariuszami odbyło się 05.12.2016 roku o godz. 15: 00 w sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego w Kałuszynie. W spotkaniu wzięło udział 20 osób, w tym mieszkańcy gminy oraz przedstawiciele władz – m.in. Burmistrz Miasta Kałuszyn oraz Sołtysi. Informacja o spotkaniu została umieszczona na oficjalnej stronie gminy oraz w prasie lokalnej (gazeta Tygodnik Mazowiecki „Nowy Dzwon”).

W trakcie spotkania ekspert z firmy EU-CONSULT przedstawił wyniki dotychczasowych prac nad tworzeniem Programu Rewitalizacji. Po wygłoszeniu prezentacji rozpoczęła się część dyskusyjna. Pytania mieszkańców dotyczyły obszaru rewitalizacji (jego wielkości i zasięgu), sposobu jego wyznaczenia oraz kwestii prawnych związanych z zamieszkiwaniem na obszarze wybranym do rewitalizacji (m.in. tworzenia Strefy Rewitalizacji, podatków czy prawa pierwokupu). Mieszkańcy, wspólnie z ekspertem, przeanalizowali też ustawę o rewitalizacji.

Trzecie spotkanie konsultacyjne

Trzecie spotkanie konsultacyjne z interesariuszami odbyło się 14.12.2016 roku o godz. 13: 00 w sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego w Kałuszynie. W spotkaniu wzięło udział 15 osób, w tym mieszkańcy gminy oraz przedstawiciele władz – m.in. Burmistrz Miasta Kałuszyn oraz Sołtysi. Informacja o spotkaniu została umieszczona na oficjalnej stronie gminy oraz w prasie lokalnej (gazeta Tygodnik Siedlecki).

W trakcie spotkania ekspert z firmy EU-CONSULT przedstawił całościowy projekt Programu Rewitalizacji. Po wygłoszeniu prezentacji rozpoczęła się część dyskusyjna. Mieszkańcy, podobnie jak podczas poprzedniego spotkania, pytali o kwestie prawne. Wszystkie wątpliwości mieszkańców zostały rozwiane.

10.3. Podsumowanie partycypacji

W ramach rewitalizacji przewidziana została szeroko pojęta partycypacja społeczna, zarówno na etapie tworzenia samego dokumentu, jak i na etapie monitoringu i ewaluacji. Zidentyfikowane zostały także grupy interesariuszy, które znajdują się na terenie mającym podlegać procesowi rewitalizacji. Zadbano również o aktywne włączenie interesariuszy w proces tworzenia Programu Rewitalizacji poprzez:

- Prowadzenie specjalnie stworzonej zakładki na stronie internetowej Urzędu Miejskiego;
- Informowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców o spotkaniach konsultacyjnych (wykorzystanie strony internetowej oraz lokalnej prasy);
- Artykuły prasowe informujące o zbliżających się konsultacjach oraz postępach w pracach nad tworzeniem dokumentu Programu;
- Prowadzenie spotkań konsultacyjnych;
- Wywiady ankietowe;
- Specjalnie przygotowane karty ćwiczeniowe;
- Karty przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- Zgłaszanie uwag w formie papierowej.

Na kolejnych etapach realizacji Programu Rewitalizacji interesariusze będą włączani w proces zarządzania Programem poprzez:

- Informowanie interesariuszy o realizacji poszczególnych zadań na stronie internetowej Urzędu Miejskiego oraz w mediach lokalnych;
- Spotkania Wydziałów wdrażających Program Rewitalizacji;
- Organizowanie działań społecznych czy festynów;
- Realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- Spotkania z mieszkańcami, przedsiębiorcami oraz organizacjami pozarządowymi;
- Zaangażowanie organizacji pozarządowych.

11. System wdrażania (realizacji) Programu Rewitalizacji

Głównym celem wdrażania zaprojektowanego Programu Rewitalizacji dla Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, w tym szczególnie tych wyznaczonych do rewitalizacji.

Głównym odpowiedzialnym za realizację Programu Rewitalizacji jest **Burmistrz Kałuszyna** (organ decyzyjny), natomiast organem wdrażającym jest powołany zarządzeniem Burmistrza Nr 6 z dnia 29.03.2017 roku Zespół ds. rewitalizacji, składający z:

- Kierownika Referatu Inwestycji i Rozwoju Gminy;
- Specjalisty ds. Ochrony Środowiska i Rolnictwa;
- Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej;
- Kierownika Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie;
- Radnego, będącego także mieszkańcem obszaru rewitalizacji.

Kierownikiem Zespołu jest Kierownik Referatu Inwestycji i Rozwoju Gminy. Zadania związane z monitorowaniem, koordynowaniem oraz sprawozdawczością wynikające z Programu zostały rozdzielone między członków Zespołu według ich kwalifikacji i doświadczenia w zakresie zagadnień związanych z rewitalizacją.

Do zadań Zespołu należy:

- Monitorowanie i ocena stopnia realizacji Programu Rewitalizacji;
- Prowadzenie dialogu z interesariuszami rewitalizacji;
- Kontrola nad realizacją projektów rewitalizacyjnych;
- Przyjmowanie nowych propozycji projektów rewitalizacyjnych;
- Pozyskiwanie środków finansowych na realizowanie działań zgodnie z zasadą dodatkowości;
- Proponowanie wprowadzenia zmian do Programu Rewitalizacji;
- Cykliczne przygotowywanie raportów;
- Zbieranie danych do monitorowania.

Oprócz odpowiedzialności za ocenę postępu realizacji i wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i całego Programu Rewitalizacji, Zespół zobowiązany

jest do reagowania na zjawiska i sytuacje niepożądane, a w razie potrzeby, aktualizowanie dokumentu. Szczegółowy podział zadań określony został w Regulaminie Organizacyjnym Zespołu.

W przypadku zgłoszonych fiszek projektowych, to **Wnioskodawcy** będą odpowiedzialni za skuteczną realizację zaproponowanych działań.

Dodatkowo, Zespół ds. Rewitalizacji współpracuje z innymi podmiotami działającymi na terenie gminy:

- Urzędem Miasta i Gminy w Kałuszynie;
- Radą Miejską;
- Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kałuszynie;
- Miejskim Domem Kultury w Kałuszynie;
- Placówkami oświatowymi funkcjonującymi na terenie Kałuszyna;
- Organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność o charakterze społecznym;
- Przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w granicach obszaru rewitalizacji;
- Przychodnią Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie;
- Mieszkańcami obszaru rewitalizacji;
- Inne podmioty zainteresowane procesem rewitalizacji.

Interesariusze stanowią organy doradcze Zespołu, dostarczają także danych służących mierzeniu rezultatu Programu. Włączenie ich w przygotowanie, wdrażanie i monitorowanie Programu, oprócz wartości dla funkcjonowania samego Programu, wpłynie na aktywizację społeczności lokalnej oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego i poczucia sprawczości.

Interesariusze rewitalizacji mogą zgłaszać swoje uwagi i pomysły bezpośrednio do członków Zespołu ds. Rewitalizacji, do Burmistrza w trakcie spotkań z mieszkańcami oraz do Radnych, którzy pełnią funkcję reprezentantów mieszkańców.

Burmistrz minimum raz w roku będzie przekazywać Radzie Miejskiej informacje o przebiegu realizacji Programu Rewitalizacji. Informacja ta zostanie również udostępniona publicznie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej oraz stronie Urzędu Miejskiego w Kałuszynie.

12. System monitoringu i ewaluacji PR

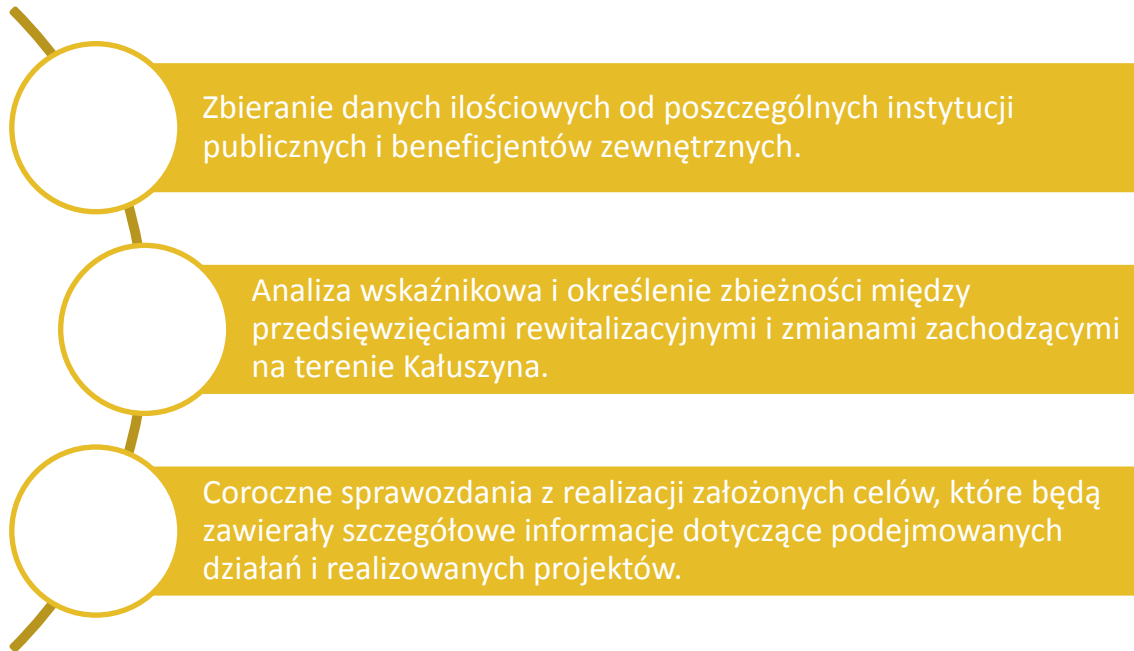
12.1. Monitoring

Jednym z kluczowych etapów procesu zarządzania Programem Rewitalizacji jest system monitorowania. Monitoring w trakcie realizacji PR będzie odbywać się na dwóch poziomach:

1. Monitorowanie realizacji kolejnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
2. Analiza zmian zachodzących na obszarach wyznaczonych do rewitalizacji.

Podstawą systemu monitoringu i oceny są **pozyskiwane dane** dotyczące rewitalizowanych obszarów z zakresu sfer: **społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska**. Na podstawie zebranych informacji oceniany jest merytoryczny oraz finansowy stopień wykonania założonych działań rewitalizacyjnych, zainteresowanie projektem, a także identyfikacja ewentualnych trudności.

Za gromadzenie danych odpowiedzialny jest Zespół ds. Rewitalizacji. Dane gromadzone będą w sposób systematyczny oraz na poziomie adresowym, z możliwością agregacji dla obszarów rewitalizacji. Minimum raz w roku zbierane będą jakościowe i ilościowe dane od instytucji publicznych, przede wszystkim od Urzędu Miasta i Gminy w Kałuszynie, Ośrodka Pomocy Społecznej w Kałuszynie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Mińsku Mazowieckim), które umożliwią weryfikację stopnia realizacji Programu Rewitalizacji. Dane umożliwią wykazanie postępu w realizacji Programu (osiągnięcie zakładanych wskaźników, stopień poprawy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej) oraz stopnia zbieżności realizowanych projektów z założonymi na poziomie strategicznym i operacyjnym celami. Dane pozwolą także na sporządzenie **corocznego raportu przedstawiającego postępy w realizacji Programu Rewitalizacji**. Raport zawierać będzie efekty rzeczowe prowadzonych prac, realizację budżetu oraz analizę najważniejszych, nieplanowanych w Programie Rewitalizacji wydarzeń oraz ich wpływu na realizację działań. Za monitorowanie wdrażania Programu Rewitalizacji odpowiedzialny jest Zespół ds. Rewitalizacji, wraz z Burmistrzem Kałuszyna, który jest organem decyzyjnym.

Źródło: opracowanie własne.

Zebranie danych o postępie we wdrażaniu Programu oraz ocena jego wykonania w stosunku do ustalonych celów, możliwe są dzięki skwantyfikowanym **wskaźnikom produktu i rezultatu**:

Tabela 17 Wskaźniki produktu dla obszaru rewitalizacji

Wskaźniki produktu				
Realizowany projekt	Wskaźniki	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
Dzienny Dom Pobytu dla seniorów	Liczba osób starszych korzystających z DDP (os./miesiąc)	0	200 ⁴	Dokumentacja placówki
	Powierzchnia przeznaczona na DDP (m ²)	0	30 m ²	Dokumentacja placówki
Warsztaty przedsiębiorczości dla mieszkańców	Liczba przeprowadzonych warsztatów (szt./rok)	0	2	Dokumentacja Domu Kultury
	Liczba osób uczestniczących w warsztatach (os./rok)	0	40	Lista obecności
Zajęcia edukacyjne i kulturalne dla mieszkańców	Liczba nowych zajęć w ofercie instytucji	0	5	Dokumentacja placówki
	Liczba osób uczestniczących w zajęciach (os./rok)	0	60	Dokumentacja zdjęciowa
Warsztaty o zdrowiu	Liczba przeprowadzonych warsztatów (szt./rok)	0	10	Protokół zdawczo - odbiorczy
	Liczba osób uczestniczących w warsztatach (os./rok)	0	300	Dokumentacja zdjęciowa
Rozbudowa Domu Kultury w Kałuszynie	Powierzchnia zrewitalizowanych projektów inwestycyjnych (m ²)	0	770m ²	Protokół zdawczo-odbiorczy
Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa wraz z termomodernizacją budynku po dawnej aptece z lokalami mieszkalnymi i zmianą sposobu użytkowania	Liczba instytucji społecznych mających swoją siedzibę w budynku	0	3	Dokumentacja zdjęciowa
	Powierzchnia zrewitalizowanych i nowopowstałych projektów inwestycyjnych (m ²)	0	619 m ²	Protokół zdawczo-odbiorczy
Przebudowa Dworca PKS	Powierzchnia projektów inwestycyjnych (m ²)	0	4 198 m ²	Protokół zdawczo-odbiorczy
	Liczba zamontowanych kamer monitoringu	0	4	Protokół zdawczo-odbiorczy
	Liczba zamontowanego oświetlenia ulicznego	0	10	Protokół zdawczo-odbiorczy

Źródło: opracowanie własne.

⁴ Osoby liczone były wielokrotnie, przy przeliczeniu osób na dni przypadające w danym roku przewiduje się odwiedziny średnio 6 osób dziennie.

By zmierzyć zmiany zachodzące na terenie objętym rewitalizacją można częściowo posłużyć się wskaźnikami, które wykorzystane zostały do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Za wartość bazową uznana została wartość wskaźnika obszaru objętego Programem Rewitalizacji (Kałuszyn B) na dzień 31.12.2015. Za wartość docelową, którą planuje się osiągnąć do 2022 roku, uznano wartości bazowe pomniejszone bądź powiększone o pewien procent (w zależności od wskaźnika).

Z uwagi na fakt, iż planowane projekty skupiają się na pomocy osobom starszym i wykluczonym, do monitoringu włączono najważniejsze dla Programu wskaźniki rezultatu.

Tabela 18 Wskaźniki rezultatu monitorowania Programu

Wskaźniki rezultatu					
Cele rewitalizacji	Kierunki działań	Wskaźniki realizacji celów	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło informacji
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i aktywizacja zawodowa mieszkańców, w tym szczególnie osób starszych	Stworzenie miejsca dziennego pobytu dla osób starszych	Liczba osób starszych korzystających z OPS o 20%	Liczba osób starszych - 10	Liczba osób starszych - 8	Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie
		Liczba osób starszych wspartych przez Dzienny Dom Pobytu dla seniora	Liczba osób starszych - 0	Liczba osób starszych - 2400 ⁵	Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie
	Aktywizacja i wyrównanie szans osób wykluczonych i starszych	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób bezrobotnych - 91	Liczba osób bezrobotnych - 86	Powiatowy Urząd Pracy/ Urząd Miejski w Kałuszynie
		Liczba osób korzystających z OPS z powodu ubóstwa	Liczba osób ubogich - 53	Liczba osób ubogich - 47	Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie
	Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji	Liczba podmiotów gospodarki narodowej	Liczba podmiotów gospodarki narodowej - 109	Liczba podmiotów gospodarki narodowej - 114	Urząd Miejski w Kałuszynie
Dostosowanie infrastruktury do osób starszych i chorych	Poprawa jakości infrastruktury społecznej	Dostępność budynków infrastruktury społecznej dla osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba dostępnych budynków infrastruktury społecznej - 0	Liczba dostępnych budynków infrastruktury społecznej - 1	Urząd Miejski w Kałuszynie, Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie
	Poprawa jakości infrastruktury kulturalnej	Dostępność budynków infrastruktury kulturalnej dla osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba dostępnych budynków infrastruktury kulturalnej - 1	Liczba dostępnych budynków infrastruktury kulturalnej - 2	Urząd Miejski w Kałuszynie, Miejski Dom Kultury w Kałuszynie

⁵ Osoby liczone będą wielokrotnie, przy przeliczeniu osób na dni przypadające w danym miesiącu przewiduje się odwiedziny średnio 6 osób dziennie.

	Poprawa jakości infrastruktury transportowej	Dostępność budynków infrastruktury transportowej dla osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba dostępnych budynków infrastruktury transportowej - 0	- Liczba dostępnych budynków infrastruktury transportowej - 1	Urząd Miejski w Kałuszynie
--	--	--	---	---	----------------------------

Źródło: opracowanie własne.

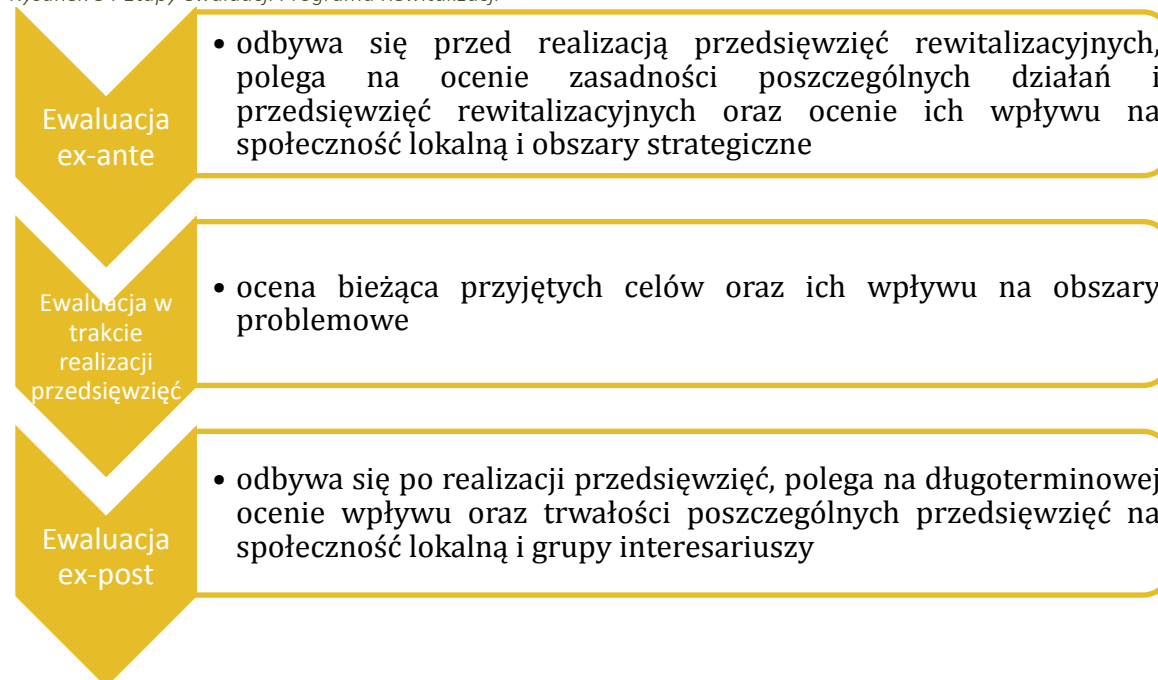
12.2. Ewaluacja

Ewaluacja Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn opiera się na analizie wpływu przedsięwzięć rewitalizacyjnych na poszczególne aspekty funkcjonowania społeczno-gospodarczego interesariuszy gminy oraz dekoncentracji negatywnych zjawisk na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

W procesie ewaluacji Zespół ds. Rewitalizacji współpracować będzie z instytucjami publicznymi (Powiatowym Urzędem Pracy w Mińsku Mazowieckim, Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kałuszynie, Miejskim Domem Kultury w Kałuszynie, Posterunkiem Policji w Kałuszynie, Urzędem Miasta i Gminy w Kałuszynie) oraz z innymi beneficjentami PR. Ewaluacja w trakcie realizacji przedsięwzięć pozwoli na ocenę stopnia realizacji celów w Programie Rewitalizacji, ich wpływu na obszary problemowe, a także pozwoli na dostosowanie PR do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.

Ewaluacja Programu Rewitalizacji prowadzona jest etapowo:

Rysunek 34 Etapy ewaluacji Programu Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne.

Po przeprowadzeniu ewaluacji lub w razie wystąpienia istotnej zmiany warunków realizacji Programu Rewitalizacji możliwa jest **modyfikacja Programu rewitalizacji**.

Aktualizacja Programu możliwa jest m.in., gdy:

- Nastąpi wzrost liczby osób korzystających z pomocy MGOPS;
- Projekty kierowane do osób starszych okażą się nieskuteczne, nie będą zaspokajać potrzeb mieszkańców w wieku poprodukcyjnym;
- Nastąpi wzrost liczby osób bezrobotnych;
- Planowane projekty nie uzyskają potrzebnego dofinansowania;
- Możliwe do zrealizowania będą nowe projekty, które wpłyną na ograniczenie zjawisk kryzysowych.

Należy podkreślić, że Program Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022 oraz każda jego aktualizacja wymaga przyjęcia stosownej uchwały Rady Miejskiej w Kałuszynie.

Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.,

Rozdz. 7, Art. 52. 1.:

Do dnia 31 grudnia 2023 r. dopuszcza się realizację przedsięwzięć wynikających z programu zawierającego działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, przyjmowanego uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji. W takim przypadku wyznaczenie w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, Strefy, a także uchwalenie miejscowego planu rewitalizacji nie jest dopuszczalne.

13. Spis tabel i rysunków

Tabela 1 Powiązanie Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn z dokumentami strategicznymi na poziomie gminy.....	8
Tabela 2 Liczba mieszkańców i powierzchnia poszczególnych jednostek urbanistycznych	14
Tabela 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem	20
Tabela 4 Wiek poprodukcyjny w latach 2011-2015.....	21
Tabela 5 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej powyżej 65 roku życia i z powodu ubóstwa	26
Tabela 6 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu u niepełnosprawności	27
Tabela 7 Liczb osób bezrobotnych w latach 2010-2015.....	33
Tabela 8 Liczba osób bezrobotnych w podziale na jednostki analityczne.....	38
Tabela 9 Liczba podmiotów gospodarczych w podziale na jednostki analityczne.....	40
Tabela 10 Ilość materiałów azbestowych w podziale na jednostki analityczne.....	45
Tabela 11 Wyniki analizy wskaźnikowej dla poszczególnych jednostek analitycznych..	48
Tabela 12 Podsumowanie projektów rewitalizacyjnych.....	92
Tabela 13 Sposoby rozwiązywania problemów przez projekty rewitalizacyjne	96
Tabela 14 Projekty inwestycyjne zrealizowane przez Gminę Kałuszyn z udziałem środków unijnych.....	101
Tabela 15 Wykaz projektów wraz z możliwymi źródłami finansowania.....	107
Tabela 16 Obszary wymagające rewitalizacji wg mieszkańców Gminy Kałuszyn	117
Tabela 17 Wskaźniki produktu dla obszaru rewitalizacji	126
Tabela 18 Wskaźniki rezultatu monitorowania Programu.....	128
Tabela 19 Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy.....	140
Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własnościowych w gminie w 2015 roku	148
Tabela 21 Drogi powiatowe na terenie Gminy Kałuszyn.....	151
Tabela 22 Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy w latach 2010-2014.....	155
Tabela 23 Wyposażenie mieszkań na terenie gminy w instalacje	156
Tabela 24 Dane statystyczne na temat oświaty i edukacji w latach 2012-2015	157
Tabela 25 Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Kałuszyn	162

Tabela 26 Analiza SWOT.....	164
Tabela 27 Jakie negatywne zjawiska występują na terenie Pana/i miejsca zamieszkania? Pytanie otwarte.....	172
Tabela 28 Jakie działania powinny zostać podjęte przez władze Gminy w celu eliminacji/ograniczenia negatywnych zjawisk na terenie gminy?	174
Rysunek 1 Mapa gminy Kałuszyn	16
Rysunek 2 Podział miasta Kałuszyn na obszary.....	17
Rysunek 3 Wskaźnik sumaryczny dla wskaźnika dynamiki zmian	22
Rysunek 4 Wskaźnik sumaryczny osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie Kałuszyn.	23
Rysunek 5 Wskaźnik sumaryczny osób starszych korzystających z pomocy społecznej w Gminie Kałuszyn	29
Rysunek 6 Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie Kałuszyn	30
Rysunek 7 Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie Kałuszyn	31
Rysunek 8 Wskaźnik sumaryczny osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie Kałuszyn	32
Rysunek 9 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia ogółem w Gminie Kałuszyn.....	34
Rysunek 10 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia wśród kobiet w Gminie Kałuszyn.....	35
Rysunek 11 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia długotrwałego w Gminie Kałuszyn	36
Rysunek 12 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia osób poniżej 25 roku życia w Gminie Kałuszyn.....	37
Rysunek 13 Wskaźnik sumaryczny bezrobocia osób powyżej 50 roku życia w Gminie Kałuszyn.....	38
Rysunek 14 Wskaźnik sumaryczny podmiotów gospodarczych w Gminie Kałuszyn	42
Rysunek 15 Podsumowanie analizy wskaźnikowej.....	53
Rysunek 16 Obszar zdegradowany gminy Kałuszyn.....	54
Rysunek 17 Obszar wyznaczony do rewitalizacji.....	59
Rysunek 18 Obszar rewitalizowany na tle obszarów zdegradowanych.....	60
Rysunek 19 Najpilniejsze potrzeby w zakresie rewitalizacji	63

Rysunek 20 Schemat prezentujący powiązanie i nawarstwianie się zjawisk kryzysowych	66
Rysunek 21 Cele programu rewitalizacji	74
Rysunek 22 Powiązanie wizji, celu nadrzędnego, celów strategicznych i kierunków działań z planowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	77
Rysunek 23 Rozmieszczenie przestrzenne projektów zaplanowanych w ramach PR.....	95
Rysunek 24 Świetlica wiejska w Falbogach przed realizacją projektu.	103
Rysunek 25 Świetlica wiejska w Falbogach (połączona z remizą OSP) po realizacji projektu.....	103
Rysunek 26 Targowisko w Kałuszynie przez realizacją projektu.....	104
Rysunek 27 Targowisko w Kałuszynie po realizacji projektu	104
Rysunek 28 Park i plac Kilińskiego w Kałuszynie przed realizacją projektu.....	105
Rysunek 29 Park i plac Kilińskiego w Kałuszynie po realizacji projektu	105
Rysunek 30 Trójpodział angażowania obywateli w sprawy publiczne	109
Rysunek 31 Mocne strony Gminy Kałuszyn.....	114
Rysunek 32 Negatywne zjawiska w Gminie Kałuszyn	116
Rysunek 33 Filary monitoringu PR	125
Rysunek 34 Etapy ewaluacji Programu Rewitalizacji.....	130
Rysunek 35 Położenie Gminy Kałuszyn	138
Rysunek 36 Miejsca występowania wyrobów azbestowych według stopnia pilności usunięcia w obszarze Gminy Kałuszyn	141
Wykres 1 Wyniki analizy wskaźnikowej dla poszczególnych jednostek analitycznych...	52
Wykres 2 Udział osób powyżej 65 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców gminy.....	67
Wykres 3 Wskaźnik dynamiki wiek poprodukcyjny	67
Wykres 4 Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	68
Wykres 5 Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	68
Wykres 6 Liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	68

Wykres 7 Liczba osób korzystających z pomocy OPS, które ukończyły 65 rok życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	69
Wykres 8 Liczba osób bezrobotnych ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	69
Wykres 9 Liczba bezrobotnych kobiet w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	69
Wykres 10 Liczba osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	70
Wykres 11 Liczba osób bezrobotnych poniżej 25 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	70
Wykres 12 Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.....	70
Wykres 13 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	71
Wykres 14 Ilość materiałów azbestowych w przeliczeniu na powierzchnię jednostki analitycznej.....	71
Wykres 15 Liczba ludności gminy w latach 2010-2014.....	142
Wykres 16 Piramida wieku mieszkańców gminy	143
Wykres 17 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem	144
Wykres 18 Przyrost naturalny na terenie gminy w latach 2010-2014.....	144
Wykres 19 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na terenie gminy w latach 2010-2014.....	145
Wykres 20 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie gminy w latach 2010-2015	146
Wykres 21 Struktura gospodarstw rolnych na terenie gminy	149
Wykres 22 Liczba pracujących ogółem wg płci na terenie gminy w latach 2010-2015.	150
Wykres 23 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na terenie gminy w latach 2010-2015	150
Wykres 24 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2010-2014	151
Wykres 25 Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy w latach 2010-2014	153
Wykres 26 Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności gminy w latach 2010-2014.....	153

Wykres 27 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w latach 2010-2014 na terenie gminy Kałuszyn [w km]	154
Wykres 28 Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności gminy w latach 2010-2014.....	154
Wykres 29 Liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy w latach 2010-2014.....	162
Wykres 30 Proszę ocenić ogólny stan społeczno-gospodarczy poszczególnych miejscowości Gminy Kałuszyn.	168
Wykres 31 Proszę ocenić skalę występowania poszczególnych problemów w Pana/i miejscowości.	170
Wykres 32 Na jakich terenach Gminy Kałuszyn działania z zakresu wsparcia rozwoju społecznego i gospodarczego są najbardziej potrzebne? Można wskazać maksymalnie trzy obszary.	176
Wykres 33 Na jakich terenach Gminy Kałuszyn działania z zakresu modernizacji lub budowy nowej infrastruktury są najbardziej potrzebne? Można wskazać maksymalnie trzy obszary.	178
Wykres 34 Płeć respondentów	179
Wykres 35 Wiek respondentów	180
Wykres 36 Miejsce zamieszkania respondentów	180

14. Załączniki

14.1. Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy

Przestrzeń i środowisko

POŁOŻENIE I STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA GMINY

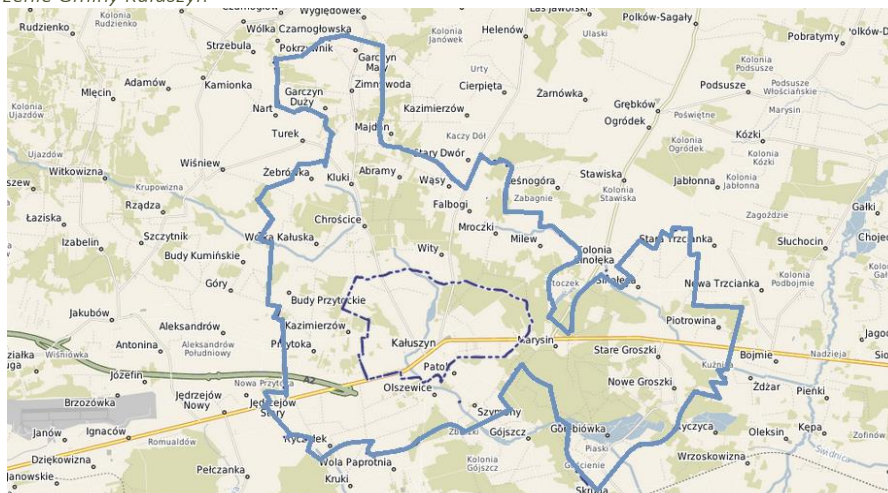
Gmina Kałuszyn ma charakter gminy miejsko-wiejskiej i leży we wschodniej części województwa mazowieckiego w powiecie mińskim. Gmina sąsiaduje z:

- Od południa z gminą Mrozy oraz Cegłów;
- Od wschodu z gminą Kotuń;
- Od północnego wschodu z gminami Grębków i Wierzbno;
- Od północy z gminą Dobrze;
- Od zachodu z gminą Jakubów.

Gmina Kałuszyn zajmuje powierzchnię 94,39 km². Składa się z miasta Kałuszyn o powierzchni 12,30 km² oraz 28 sołectw: Garczyn Mały, Garczyn Duży, Zimnowoda, Kluki, Żebrówka, Abramy, Wólka Kałuska, Chrościce, Budy Przytockie, Szembory, Wąsy, Falbogi, Wity, Marianka, Przytoka, Kazimierzów, Mroczyki, Milew, Ryczołek, Leonów, Olszewice, Patok, Szymony, Gołębiówka, Sinołęka z miejscowością Marysin, Stare Groszki, Nowe Groszki, Piotrowina.

Gmina Kałuszyn położona jest w obrębie mezoregionu Wysoczyzny Siedleckiej. Część z wschodnich terenów gminy leży w tzw. Obniżeniu Węgorwskim.

Rysunek 35 Położenie Gminy Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu <http://mapy.geoportal.gov.pl>

DZIEDZICTWO KULTUROWE I ZABYTKI

Na terenie Gminy Kałuszyn znajdują się znaleziska archeologiczne pochodzące z III w. p.n.e. Miasto Kałuszyn prawa miejskie otrzymało w 1718 r. i ma bogatą i ciekawą historię.

Do najcenniejszych zabytków Gminy Kałuszyn należy zaliczyć:

- Kościół p.w. Najświętszej Marii Panny - obiekt zbudowany w latach 1889-1897 wg projektu Józefa Dziekońskiego w Kałuszynie;
- Murowaną plebanię przy ww. kościele powstałą w II poł. XIX w.;
- Murowaną, parterową pocztę w Kałuszynie pochodzącą z II poł. XIX w.;
- Budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Kałuszynie z 1918 r.;
- Klasycystyczny Ratusz w Kałuszynie z I poł. XIX w.;
- Kamieniczki z XIX/XX w. przy ul. Warszawskiej w Kałuszynie;
- Nowy cmentarz żydowski w Kałuszynie z XIX/XX w.;
- Budynek dawnej elektrowni w Kałuszynie;
- Kaplicę w Olszewicach;
- Kaplicę w Milewie;
- Zespół dworski w Gołębiówce, lata 20. XX w.;
- Zespół dworsko-folwarczny w Sinołęce, II poł. XIX w.

Ważnym dziedzictwem Gminy Kałuszyn są jego zasoby przyrodnicze. Na części terenu gminy funkcjonuje rezerwat przyrody „Przełom Witówki”, a także:

- Miński Obszar Chronionego Krajobrazu, obejmujący południową część gminy;
- Użytek ekologiczny pod nazwą „Sosny Olszewickie”, którego przedmiotem ochrony jest zgrupowanie karłowatych sosen zwyczajnych;
- Pomniki przyrody ożywionej - 2 lipy drobnolistne oraz 2 dęby szypułkowe;
- Pomniki przyrody nieożywionej – głazy narzutowe - 2 granity różowe i 1 gnejs szary;
- Parki zabytkowe przy dworach w Sinołęce i Gołębiówce⁶.

⁶ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kałuszyn

STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW

Użytki rolne zajmują 61,7% powierzchni gminy, z czego zdecydowana większość znajduje się na terenach wiejskich gminy (5 700 ha, tj. 87,0%). Znaczną część użytków rolnych zajmują grunty orne, tj. 69,4%. Grunty leśne oraz zadrzewione stanowią drugą, co do wielkości grupę w strukturze użytkowania gruntów na terenie Gminy Kałuszyn (33,3%). Tereny zabudowane i zurbanizowane zajmują 430 ha powierzchni gminy, tj. 4,5%. Większość tego obszaru znajduje się na terenach wiejskich – 68,8%. Najmniej powierzchni zajmują grunty pod wodami (0,1%) oraz nieużytki (0,4%).

Tabela 19 Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy

Wyszczególnienie powierzchni	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni gminy [%]
Użytki rolne razem, w tym m.in.:	5819	61,7%
– grunty orne	4 037	
– sady	152	
– łąki i pastwiska trwałe	1256	
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem, w tym m.in.:	3 146	33,3%
– lasy	2 287	
– grunty zadrzewione i zakrzewione	859	
Grunty pod wodami razem	5	0,1%
Grunty zabudowane i zurbanizowane razem, w tym m.in.:	430	4,5%
– tereny mieszkaniowe	77	
– tereny przemysłowe	15	
Użytki ekologiczne	0	0%
Nieużytki	39	0,4%
Tereny różne	0	0%
OGÓŁEM	9439	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

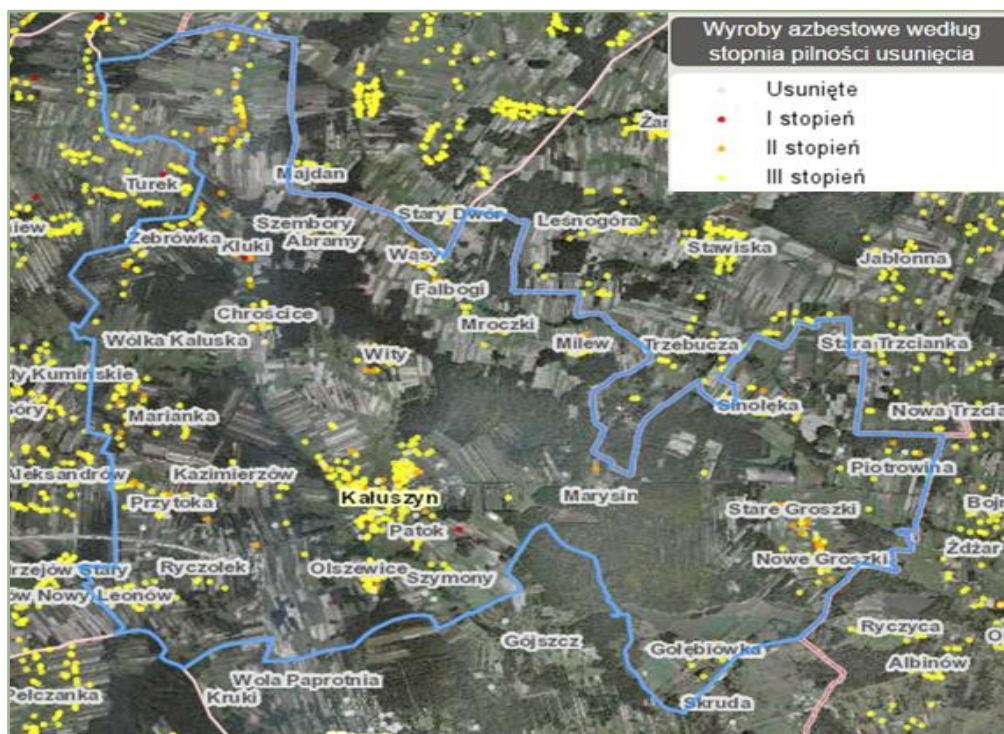
Na przestrzeni lat 2012-2014 zanotowano zmiany w strukturze użytkowania gruntów Gminy Kałuszyn. Na obszarach wiejskich o 12,8% zmniejszyła się powierzchnia użytków

rolnych. Lesistość obszaru gminy zwiększyła się o 5,7%, a o 17,8% wzrosła powierzchnia gruntów zabudowanych oraz zurbanizowanych.

WYSTĘPOWANIE MATERIAŁÓW AZBESTOWYCH

Poniższa mapa przedstawia lokalizację wyrobów azbestowych na terenie Gminy Kałuszyn. Największe skupiska azbestu znajdują się w obrębie Miasta Kałuszyn, miejscowości Patok i Olszewice. W zależności od uzyskanej punktowej oceny, wyroby zawierające azbest kwalifikowane są w trzech stopniach pilności usunięcia. W Gminie Kałuszyn najliczniej zgromadzonych jest pokryć azbestowych o III stopniu usunięcia (wymagają one ponownej oceny w terminie do 5 lat). Mniej liczne są wyroby o II stopniu zlikwidowania azbestu (wymagające ponownej oceny w terminie do 1 roku). Zinventaryzowano także wyroby azbestowe posiadające status I stopnia pilności usunięcia (wymagają one pilnego usunięcia, wymiany na wyrób bezazbestowy, lub zabezpieczenia). Występują one pojedynczo w miejscowościach: Patok, Gołębiówka, Sinołęka, Kałuszyn, Wąsy, Chrościce, Kluki i Abramy.

Rysunek 36 Miejsca występowania wyrobów azbestowych według stopnia pilności usunięcia w obszarze Gminy Kałuszyn

Źródło: Geo-Azbest Elektroniczny System Informacji Przestrzennej do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, www.esip.bazaazbestowa.gov.pl/ [data dostępu: 13.10.2016]

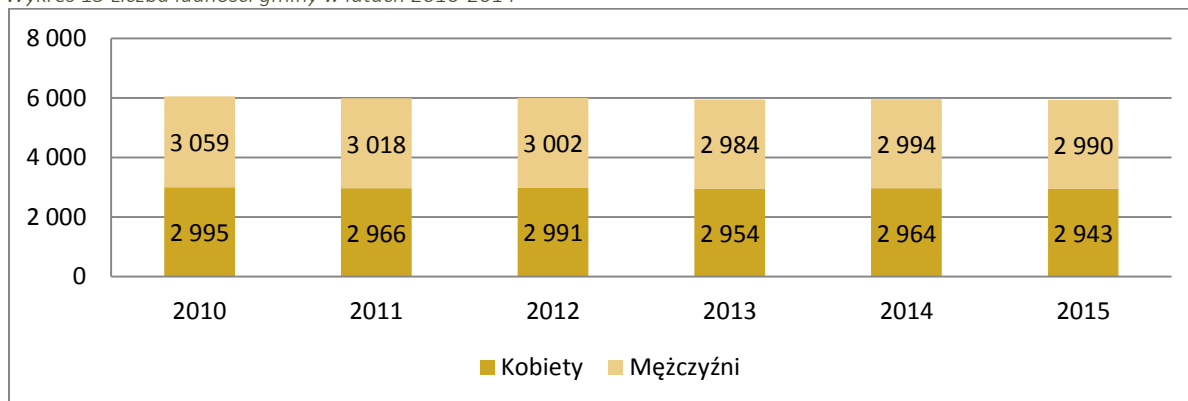
Sfera społeczna

STRUKTURA DEMOGRAFICZNA I SPOŁECZNA GMINY

W 2015 r. na terenie Gminy Kałuszyn mieszkało 5933 osób, co stanowi spadek o 121 osoby względem 2010 r. Liczba mieszkańców na obszarze wiejskim i miejskim jest rozłożona niemal równomiernie. W 2015 r. obszar wiejski zamieszkiwały 3020 osoby, natomiast miasto liczyło 2924 mieszkańców.

Liczba kobiet i mężczyzn w strukturze demograficznej gminy jest proporcjonalna. W 2015 r. kobiety stanowiły 49,6% wszystkich mieszkańców, a mężczyźni 50,4%. Sytuacja taka ma miejsce zarówno na terenie miejskim, jak i wiejskim gminy.

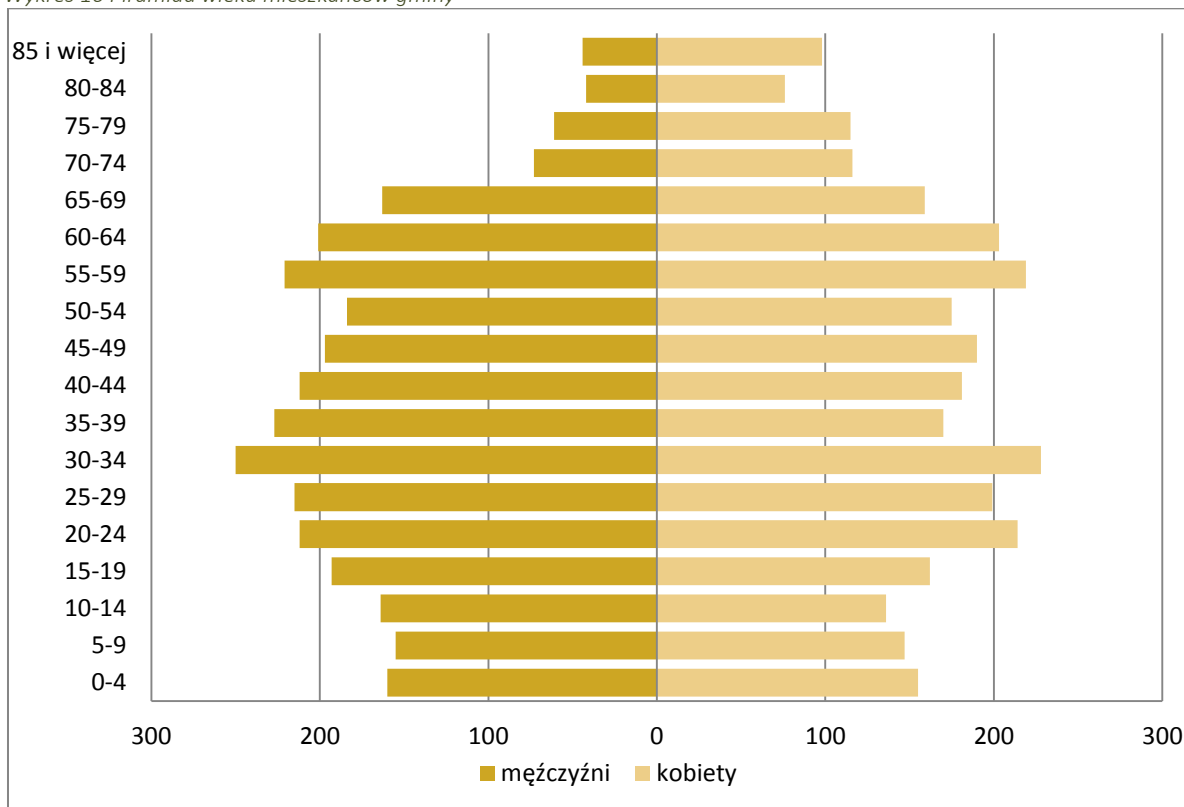
Wykres 15 Liczba ludności gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując strukturę demograficzną warto przyjrzeć się również piramidzie wieku i płci. Z poniższego wykresu wynika, że obszar Gminy Kałuszyn zamieszkuje najwięcej osób w przedziale wiekowym 30-34 (470 osób) oraz 50-59 (440 osób). Najmniej osób jest w wieku 80-84 lat (118). Z racji nieco większej liczebności mężczyzn, mają oni przewagę w większości przedziałów wiekowych. Sytuacja ta odwraca w starszych rocznikach, w których wzrasta liczba kobiet. W przedziale wiekowym 75-79 lat jest niemal dwa razy więcej kobiet niż mężczyzn (61 mężczyzn i 115 kobiet).

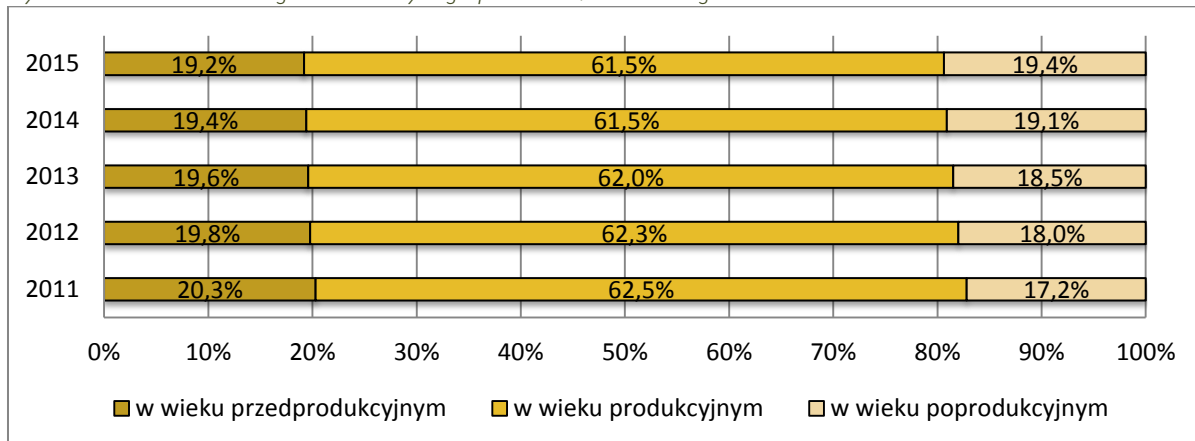
Wykres 16 Piramida wieku mieszkańców gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dla prognozowania gospodarczo-ekonomicznego istotny jest również udział ludności według ekonomicznych grup wieku. W 2015 r. najliczniejszą grupą były osoby w wieku produkcyjnym – 61,5%, co stanowi spadek o jeden punkt procentowy względem 2011 r. Zbliżony udział w strukturze demograficznej miały osoby w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. W analizowanych latach odnotowano niewielkie wahania w tym zakresie. Zauważalna jest tendencja systematycznego spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (spadek o 1,1 punktu procentowego) i zwiększania się liczby osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 2,2 punkty procentowe). Pogłębianie się tej tendencji może prowadzić w przyszłości do negatywnych zjawisk społeczno-ekonomicznych (niski przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa).

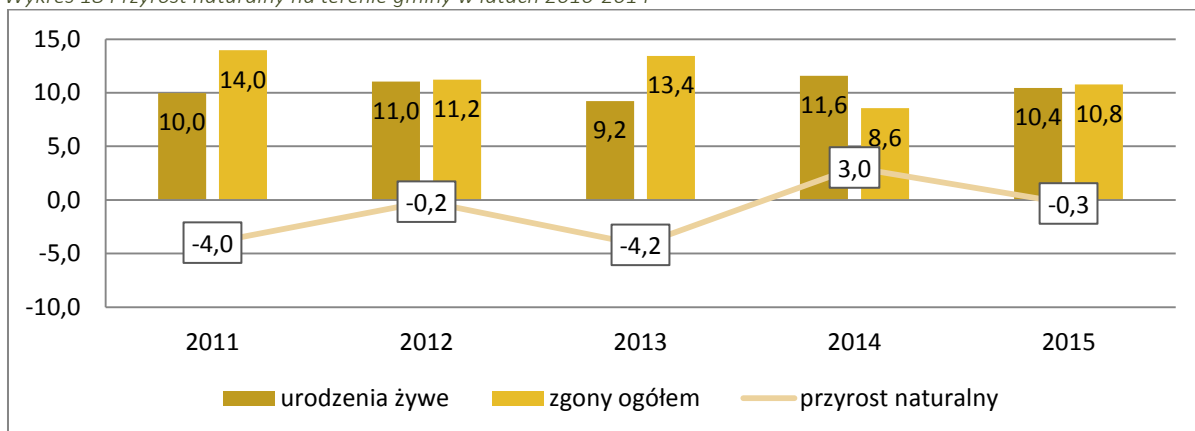
Wykres 17 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Z poniższego wykresu wynika, że w 2015 r. urodziło się 10,4 dzieci oraz zmarło 10,8 osób. Przyrost naturalny wyniósł wówczas -0,3. W analizowanym okresie najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w 2014 r. (3,0) natomiast najniższy w 2011 r. (-4,0). Ujemny przyrost naturalny jest zjawiskiem niekorzystnym - oznacza, że na terenie gminy więcej osób umiera niż się rodzi.

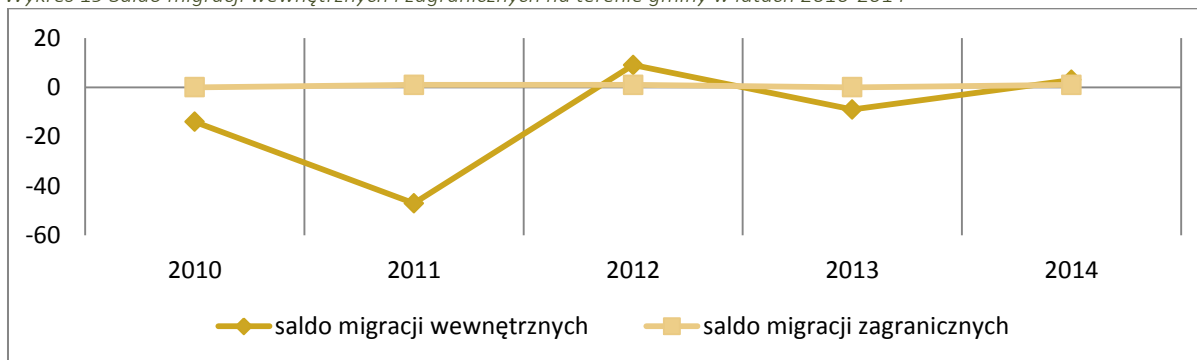
Wykres 18 Przyrost naturalny na terenie gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dla analizy społeczno-gospodarczej istotny jest również czynnik migracji wewnętrznych i zagranicznych, które mają miejsce na terenie gminy. Jak wynika z danych przedstawionych na poniższym wykresie, w analizowanych latach przeważała migracja wewnętrzna - większość osób opuszczających obszar gminy migrowało zapewne do gmin ościennych lub większych ośrodków miejskich. Saldo migracji wewnętrznych jest zmienne i nie charakteryzuje się żadną tendencją. Teren gminy najwięcej osób opuściło w 2011 r. (47).

Wykres 19 Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na terenie gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Sfera gospodarcza

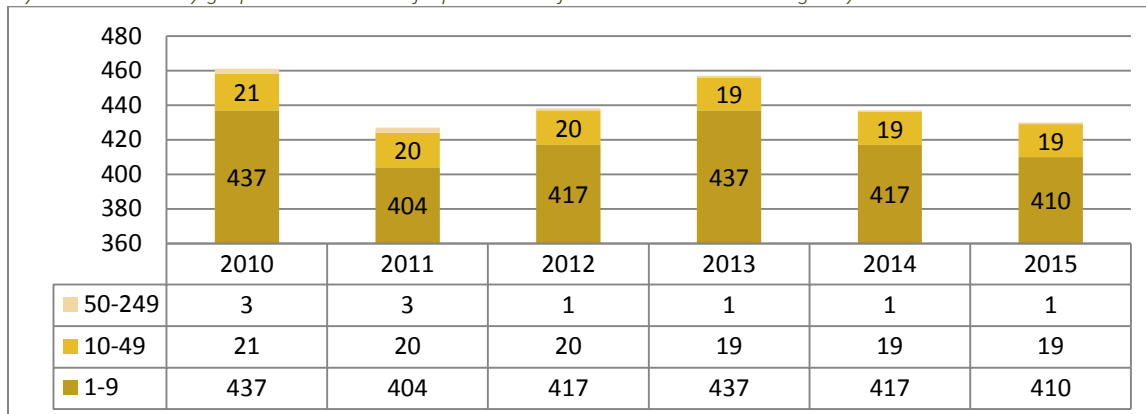
LICZBA I STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

W 2015 r. na terenie Gminy Kałuszyn funkcjonowało 430 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, co stanowi spadek o 6,7% względem 2010 r. Najwięcej przedsiębiorstw ma charakter mikroprzedsiębiorstw, które zatrudniają od 1 do 9 osób. W 2015 r. było ich 410 – o 6,2 % mniej względem 2010 r. Stanowią one 95,3% wszystkich przedsiębiorstw.

Zdecydowanie mniej liczną grupą są małe podmioty gospodarcze (od 10 do 49 pracowników). W 2015 r. zarejestrowano 19 takich podmiotów, o 2 mniej w stosunku do 2010 r. Na terenie gminy działa jedno duże przedsiębiorstwo, w którym pracuje od 50 do 249 osób.

W 2015 r. 61,1% podmiotów gospodarczych funkcjonujących w Gminie Kałuszyn, działało na terenie Miasta Kałuszyn.

Wykres 20 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na terenie gminy w latach 2010-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poniższa tabela przedstawia liczbę podmiotów gospodarki narodowej działających w 2015 r. w poszczególnych sekcjach, w podziale na obszar wiejski oraz miejski Gminy Kałuszyn⁷. Zarówno na obszarze sołectw wiejskich, jak i w mieście Kałuszyn najwięcej przedsiębiorstw zajmowało się handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą samochodów włączając motocykle (79 na obszarze wiejskim i 108 na obszarze miejskim). Drugą, co do wielkości grupę, lecz już znacznie mniej liczną, stanowiły przedsiębiorstwa zajmujących się budownictwem (39) oraz przetwórstwem przemysłowym (32).

⁷ A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

B - górnictwo i wydobywanie

C - przetwórstwo przemysłowe

D - wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją

F - budownictwo

G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

H - transport i gospodarka magazynowa

I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

J - informacja i komunikacja

K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa

L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

O - administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

P - edukacja

Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna

R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

S - pozostała działalność usługowa

T - gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

U - organizacje i zespoły eksterytorialne

Na terenie gminy nie funkcjonują przedsiębiorstwa zajmujące się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz organizacje i zespoły eksterytorialne.

SEKCJE PKD 2007*																						
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	SI	T	U	SUMA
1. Obszar wiejski	4	3	8	0	2	21	79	2	3	4	0	4	8	8	7	2	2	1	9	0	167	
2. Miasto Kałuszyn	5	1	24	0	2	18	108	11	6	7	13	8	10	6	3	6	13	5	17	0	263	
3. OGÓŁEM	9	4	32	0	4	39	187	13	9	11	13	12	18	14	10	8	15	6	26	0	430	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Analizując sferę gospodarczą należy również zwrócić uwagę na liczbę podmiotów gospodarki narodowej według sektorów własnościowych. Z poniższej tabeli wynika, że we wszystkich analizowanych latach przeważał sektor prywatny. W 2015 r. podmioty z tego sektora stanowiły 96,8% ogółu i 60,1% z nich znajdowało się na terenie miasta. W omawianym roku, sektor prywatny tworzyły głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (85,1%).

Na terenie gminy najmniej działało spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (4) oraz fundacji (1). W 2015 r. na terenie Gminy Kałuszyn funkcjonowało 14 podmiotów z sektora publicznego, z których 92,6% znajdowało się w mieście.

Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własnościowych w gminie w 2015 roku

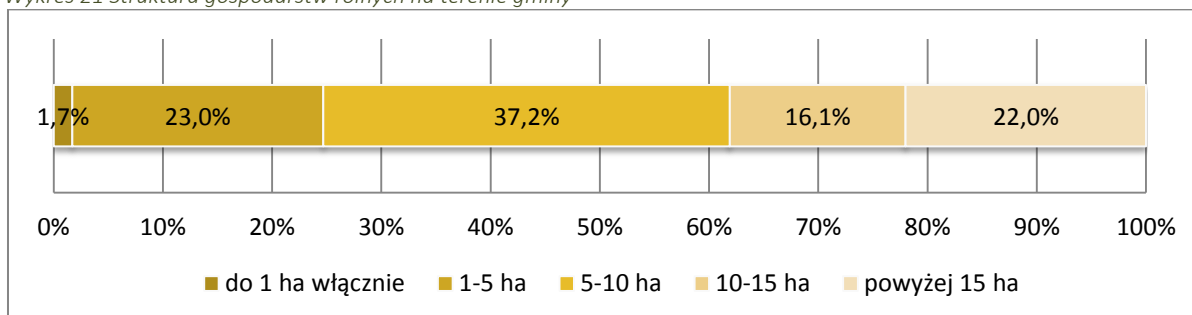
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sektor publiczny ogółem	15	14	15	14	13	14
Sektor prywatny ogółem, w tym:	446	413	423	443	424	416
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	391	359	364	381	363	354
Spółki handlowe	7	7	9	9	9	10
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	4	4	4	4
Spółdzielnie	6	6	6	6	6	6
Fundacje	1	1	1	1	1	1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	17	17	17	17	17	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

ROLNICTWO

Według danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego 2010, na terenie gminy znajdowało się 759 gospodarstw rolnych, których łączna powierzchnia wynosiła 6 154,45 ha. Największy udział w strukturze gospodarstw rolnych miały gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 ha (37,2%). Zbliżony odsetek w strukturze miały gospodarstwa zajmujące teren od 1 do 5 ha (23,0%) oraz powyżej 15 ha (22,0%). Najmniej działało gospodarstw małych, do 1 ha włącznie (1,7%).

Wykres 21 Struktura gospodarstw rolnych na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwięcej gospodarstw rolnych zajmowało się hodowlą drobiu (223) oraz bydła (226). Jednocześnie tych zwierząt hodowlanych było najwięcej - 58 531 sztuk drobiu oraz 2 016 sztuk bydła. Najpopularniejszym zasiewem były zboża (501 gospodarstw rolnych) oraz ziemniaki (230 gospodarstw rolnych).

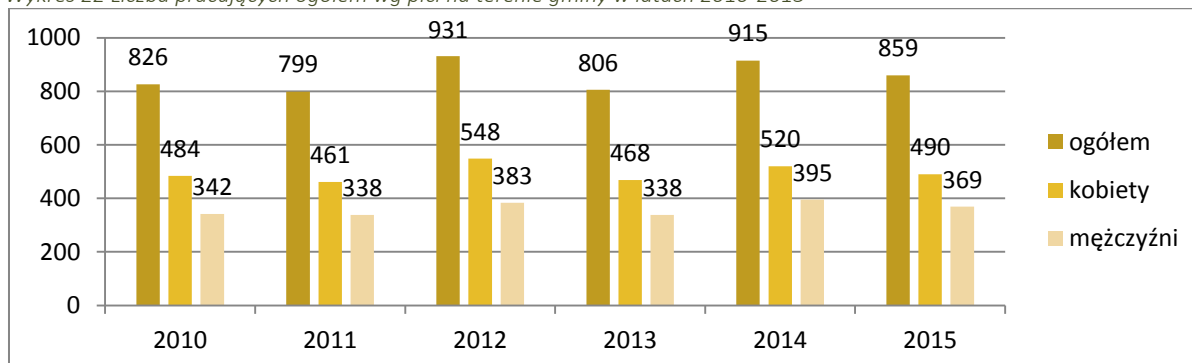
ZATRUDNIENIE

Poniższy wykres przedstawia liczbę osób pracujących na terenie gminy w latach 2010-2015. Należy zaznaczyć, że przedstawione dane nie uwzględniają osób pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych, duchownych, osób pracujących w organizacjach i fundacjach. Dane nie biorą pod uwagę również zatrudnianych w zakładach do 9 osób. Jak wspomniano we wcześniejszej części opracowania na terenie gminy w 2014 roku zarejestrowano 417 takich podmiotów.

Z poniższego wykresu wynika, że w 2015 r. pracowało 859 mieszkańców gminy, co stanowi spadek o 6,1% względem 2014 r. Warto zwrócić uwagę, że w analizowanym

okresie przewagę wśród pracujących miały kobiety. W 2015 r. stanowiły one 57,0% ogółu aktywnych zawodowo.

Wykres 22 Liczba pracujących ogółem wg płci na terenie gminy w latach 2010-2015

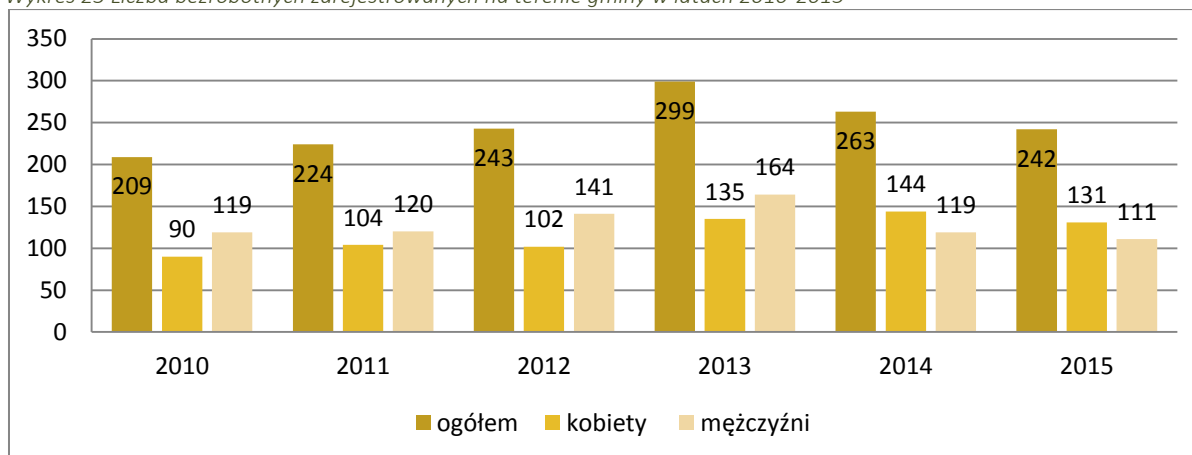

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

STAN I STRUKTURA BEZROBOCIA

Z poniższego wykresu wynika, że w 2015 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 242 bezrobotnych (tj. 4,1% ogółu ludności gminy). Jest to mniej o 19,1% względem 2013 r., w którym odnotowano najwyższy współczynnik bezrobocia (299 osoby, tj. 5,1% ogółu mieszkańców gminy). W latach 2010-2013 wśród bezrobotnych przeważali mężczyźni, jednak od 2014 r. tendencja ta się odwróciła – bez pracy pozostawało więcej kobiet.

Wykres 23 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych na terenie gminy w latach 2010-2015

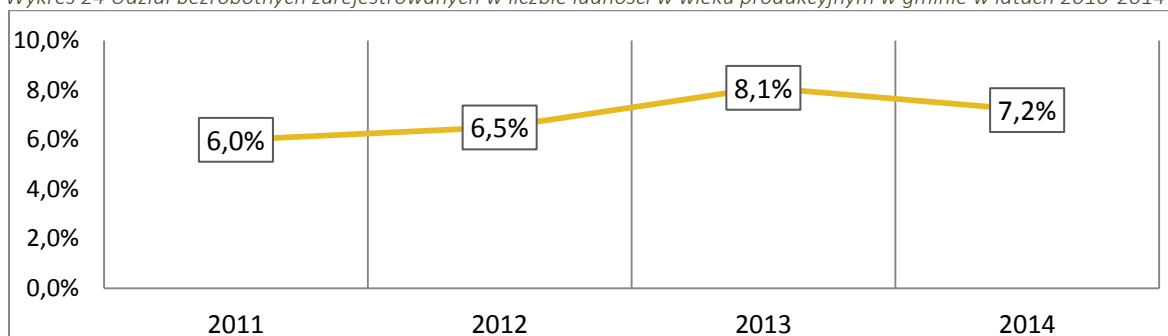

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2011-2013 obserwowano systematyczny wzrost liczby bezrobotnych w wieku produkcyjnym. W 2013 r. współczynnik ten był najwyższy i wyniósł 8,1%. Rok później

odsetek bezrobotnych w wieku produkcyjnym spadł o 1 punkt procentowy, co stanowi korzystne zjawisko z gospodarczo-społecznego punktu widzenia.

Wykres 24 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Infrastruktura techniczna

DROGI I KOMUNIKACJA

Na sieć komunikacyjną Gminy Kałuszyn składają się:

- Droga krajowa nr 2 relacji: zachodnia granica państwa – Świecko – Poznań – Warszawa – Siedlce – Terespol – wschodnia granica państwa. Jej długość wynosi 14,5 km.;
- Droga wojewódzka nr 697 relacji: Kałuszyn – Grębków – Liw. Jej długość wynosi 0,5 km i wiąże drogę krajową nr 2 z drogą wojewódzką nr 637 (relacja: Warszawa – Węgrów – Sokołów Podl. – Drohiczyn);
- Drogi powiatowe:

Tabela 21 Drogi powiatowe na terenie Gminy Kałuszyn

Nr drogi	Nazwa drogi i kierunkowy przebieg	Km
2226W	Jakubów – Wiśniew - Kluki	1,100
2231W	Łatowicz – Kałuszyn	1,550
2247W	Kałuszyn-Roguszyn	5,412
4247W	Cierpięta – Garczyn Duży	0,815

Nr drogi	Nazwa drogi i kierunkowy przebieg	Km
2248W	Kluki – Wąsy	3,342
2249W	Kałużyn – Czarnogłów – Wiśniew	7,433
2250W	Kałużyn – Jakubów	2,904
2251W	Kałużyn – Milew – Falbogi	3,795
2252W	Milew – Kózki	1,000
2253W	Groszki Stare – Sinołęka – Trzebucza	2,400
2254W	Groszki Stare – Skruda – Grodzisk	5,760

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawowy układ drogowy składa się również 88 dróg gminnych. W centrum układu drogowego Gminy Kałużyn znajduje się Miasto Kałużyn, przez które przebiega trasa drogi krajowej nr 2. Warto podkreślić, że gmina ma korzystne powiązania komunikacyjne z Warszawą. Na obszarze gminy działają również linie autobusowe PKS Mińsk Mazowiecki oraz prywatny transport autobusowy⁸.

SIEĆ WODOCIĄGOWA I KANALIZACYJNA

⁸ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kałużyn

Istotnym elementem składającym się na infrastrukturę techniczną jest sieć wodociągowa i kanalizacyjna. Z poniższego wykresu wynika, że od 2011 r. długość sieci kanalizacyjnej nie uległa zmianie. Nieznacznie zwiększyła się liczba przyłączy, która w 2014 r. wynosiła 1653, co stanowi wzrost o 2,3% względem 2011 r.

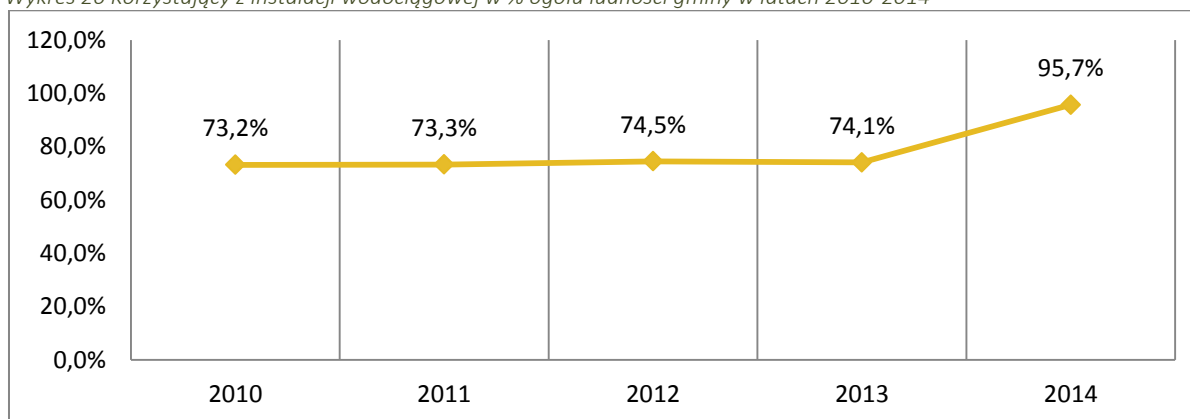
Wykres 25 Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wzrostowi liczby przyłączy towarzyszyło upowszechnianie się tej instalacji. W 2014 r. z sieci wodociągowej korzystało 96,7%, co stanowi wzrost o 22,5 punktów procentowych w stosunku do 2010 r. W 2014 r. na obszarze wiejskim z wodociągów korzystało 97,0% mieszkańców, a w mieście 94,0%.

Wykres 26 Korzystający z instalacji wodociągowej w % ogółu ludności gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Z poniższego wykresu wynika, że w latach 2010-2014 sieć kanalizacyjna również nie została rozbudowana i w analizowanym okresie wynosiła 20,3 km. W 2014 r. liczba przyłączy wynosiła 630 sztuk.

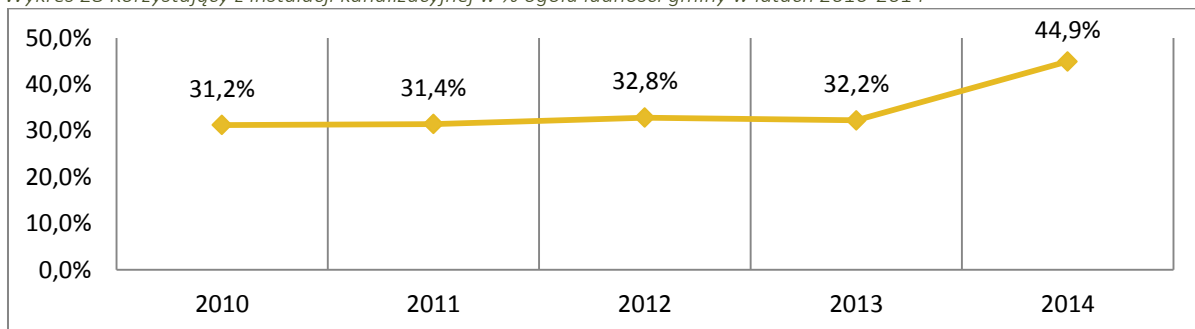
Wykres 27 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w latach 2010-2014 na terenie gminy Kałuszyn [w km]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2014 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 44,9% mieszkańców Gminy Kałuszyn, co stanowi wzrost o 13,7 punktów procentowych względem 2010 r. W mieście Kałuszyn do instalacji kanalizacyjnej miało dostęp 82,0% mieszkańców, natomiast na terenach wiejskich zaledwie 8,9% osób.

Wykres 28 Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w % ogółu ludności gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

SIEĆ GAZOWA, CIEPŁOWNICZA I ELEKTRYCZNA

W Garczynie Dużym oraz Zimnowodzie przebiega magistrala gazowa wysokiego ciśnienia: Gazociąg ponadregionalny DN 700 Warszawa – Kobryń (tłocznia Rembelszczyzna), która jest przystosowana do pracy pod ciśnieniem nominalnym 6,3 mPa i roboczym 5,5 mPa.

Gmina nie jest zgazyfikowana, a niektórzy z mieszkańców korzystają z gazu propanbutan w butlach gazowych. Jego dystrybucją zajmują się prywatni pośrednicy. Część

gminnych budynków jest ogrzewanych piecami gazowymi oraz piecami na paliwo stałe (tj. węgiel i drewno).

W Kałuszynie pracują 2 kotłownie komunalne zasilane paliwem tradycyjnym, których łączna moc wynosi 0,700 MW. Ogrzewają one budynki placówek oświatowych, budynek Urzędu Miejskiego, bibliotekę, Przychodnię Zdrowia oraz budynki mieszkalne wielorodzinne. W najbliższych latach są planowane modernizacje kotłowni w celu ograniczenia ich negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

Energia elektryczna dostarczana jest do odbiorców magistralnymi, napowietrznymi liniami 15 kV wyprowadzonymi ze stacji transformatorowo-rozdzielczej 110/15 kV „Mrozy” poza granicami gminy w miejscowości Mrozy oraz poprzez sieć niskiego napięcia. Urządzenia te pokrywają zapotrzebowanie gminy na energię elektryczną. W przypadku ich awarii istnieje możliwość awaryjnego zasilania z sąsiednich stacji 110/15 kV w Kotuniu, Węgrowie lub Mińsku Mazowieckim⁹.

ZASOBY MIESZKANIOWE

Analizując infrastrukturę techniczną Gminy Kałuszyn należy podkreślić, że jej zasoby mieszkaniowe stopniowo się powiększają. W 2014 r. na zasoby mieszkaniowe gminy składały 2 259 mieszkania, 8 050 izby oraz 161 041 m². W analizowanym okresie przybyło 19 mieszkań, 108 izb, a także 2 663 m².

Tabela 22 Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy w latach 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba mieszkań	2 240	2 244	2 254	2 256	2 259
Liczba izb	7 942	7 960	8 023	8 037	8 050
Powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]	158 378	158 918	160 294	160 677	161 041

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Warto zwrócić uwagę, że nieznacznie, ale systematycznie zwiększa się liczba mieszkań wyposażonych w instalacje sanitarne. W 2014 r. znaczna część mieszkań na terenie Gminy Kałuszyn była wyposażona w wodociągi (82,0%). Dostęp do łazienki posiadało 66,4% mieszkań. Najmniej powszechną instalacją było centralne ogrzewanie (58,9%).

⁹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Kałuszyn

Tabela 23 Wyposażenie mieszkań na terenie gminy w instalacje

Wyszczególnienie	Udział [w%]
2010 rok	
Wodociągi	81,8%
Łazienka	65,4%
Centralne ogrzewanie	58,2%
2014 rok	
Wodociągi	82,0%
Łazienka	66,4%
Centralne ogrzewanie	58,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Infrastruktura społeczna

EDUKACJA

Analizę infrastruktury społecznej warto rozpocząć od przedstawienia danych na temat placówek edukacyjnych na terenie gminy. W Gminie Kałuszyn w 2015 r. działało 5 placówek oświaty i edukacji.

Najwięcej uczniów uczęszczało do 2 szkół podstawowych (376). W Gminie Kałuszyn funkcjonuje jedno gimnazjum, w których uczyło się łącznie 171 osób. W 2015 r. zarówno na jeden oddział szkół podstawowych, jak i gimnazjum, przypadało 18 uczniów. W gminie działają również dwie placówki wychowania przedszkolnego, w których opiekowano się 157 dziećmi. Warto zauważyć, że w 2015 r. liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego zmniejszyła się o 37 względem 2013 r. Zwiększa się natomiast liczba uczniów w szkołach podstawowych – o 30 w stosunku do 2013 r.

W analizowanym okresie na terenie gminy nie funkcjonowały szkoły ponadgimnazjalne.

Tabela 24 Dane statystyczne na temat oświaty i edukacji w latach 2012-2015

	2013	2014	2015
Placówki wychowania przedszkolnego	3	2	2
Miejsca w przedszkolach	150	150	150
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	194	164	157
Szkoły podstawowe	2	2	2
Uczniowie szkół podstawowych	337	358	376
Szkoły gimnazjalne	1	1	1
Uczniowie szkół gimnazjalnych	176	168	171
Szkoły ponadgimnazjalne	0	0	0
Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych	0	0	0
Liczba uczniów przypadająca na jeden oddział w szkołach podstawowych	18	17	18
Liczba uczniów przypadająca na jeden oddział w szkołach gimnazjalnych	18	19	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

KULTURA, SPORT I REKREACJA

Życie kulturalne Gminy Kałuszyn jest oparte głównie o działania Biblioteki Publicznej w Kałuszynie oraz Domu Kultury w Kałuszynie.

Biblioteka Publiczna w Kałuszynie składa się z wypożyczalni, oddziału dla dzieci, czytelni ogólnej, czytelni internetowej, gminnego centrum informacji oraz filii biblioteki w Nowych Groszkach.

Do głównych zadań tej instytucji kultury należy:

- Gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu;
- Udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych;

- Pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej, a także opracowywanie bibliografii regionalnej i innych materiałów informacyjnych, zwłaszcza dokumentujących dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy regionu;
- Tworzenie i udostępnianie własnych komputerowych baz danych: katalogowych, bibliograficznych i faktograficznych;
- Popularyzacja książki i czytelnictwa;
- Współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami, organizacjami w zakresie rozwijania czytelnictwa i zaspokajania potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych społeczności miasta i gminy;
- Podejmowanie innych działań wynikających z potrzeb środowiska, tj. prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej i zaspokajającej kulturalne potrzeby mieszkańców oraz upowszechnianie i promocja kultury lokalnej w gminie i kraju poprzez:
 - Organizowanie warunków form edukacji kulturalnej i wychowanie przez sztukę;
 - Stwarzanie warunków dla amatorskiego ruchu artystycznego, kół i klubów zainteresowań;
 - Organizację spektakli, koncertów, wystaw, konkursów, festynów, imprez artystycznych, rozrywkowych i innych;
 - Organizowanie uroczystości związanych z obchodami ważnych świąt państwowych,
 - Wydawanie gazety lokalnej.
- Prowadzenie innej działalności polegającej na aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, umożliwienie dostępu do Internetu, udzielanie informacji na temat Unii Europejskiej i europejskich programów pomocowych, gromadzenie i udostępnianie informacji dotyczących rozwoju przedsiębiorczości, organizowanie szkoleń.
- Współpraca z pracodawcami, urzędami pracy i innymi podmiotami poprzez działalność Gminnego Centrum Informacji¹⁰.

Natomiast Dom Kultury w Kałuszynie prowadzi działalność w zakresie:

¹⁰ <http://www.kaluszyn.pl/biblioteka-gci> [data dostępu: 8.09.2016 r.].

- Rozpoznawania, rozbudzania i zaspokajania podstawowych potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych mieszkańców gminy Kałuszyn;
- Tworzenia warunków do rozwoju aktywności kulturalnej, artystycznej oraz zainteresowania sztuką;
- Prezentacji i promocji amatorskiego ruchu artystycznego;
- Propagowania aktywnego wypoczynku i rekreacji;
- Gromadzenia i udostępniania informacji o twórcach, instytucjach działalności artystycznej.

Przy Domu Kultury w Kałuszynie działa również Kałuszyński Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz prowadzone są zajęcia stałe o tematyce plastyczno-artystycznej¹¹.

Według Banku Danych Lokalnych na terenie gminy funkcjonują również 4 kluby sportowe, które zrzeszają 361 członków. Należy wymienić:

- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej;
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy przy Gimnazjum;
- Stowarzyszenie Klub Sportowy Victoria.

Na terenie gminy znajduje się wiele atrakcyjnych terenów przyrodniczych, jak Rezerwat „Przełom Witówki” czy Miński Obszar Chronionego Krajobrazu, które stanowią dobre miejsce do uprawiania rekreacji pieszej i rowerowej.

OCHRONA ZDROWIA

Na terenie Gminy Kałuszyn działa jedna przychodnia: Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie. Do głównych zadań ośrodka należy podejmowanie działań służących zachowaniu, ratowaniu przywracaniu i poprawianiu stanu zdrowia ludności, a także promocja zdrowia. Przychodnia udziela świadczeń zdrowotnych w rodzaju ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych.

Zakres świadczeń zdrowotnych udzielanych przez przychodnię obejmuje w szczególności:

¹¹ <http://www.dkkałuszyn.pl> [data dostępu: 8.09.2016 r.].

- Badania i porady lekarskie;
- Leczenie;
- Prowadzenie dokumentacji medycznej;
- Orzekanie o stanie zdrowia oraz czasowej niezdolności do pracy;
- Opiekę nad kobietą ciężarną i płodem, porodem, położeniem oraz nad noworodkiem;
- Opiekę nad zdrowym dzieckiem;
- Szczepienia ochronne i inne działania zapobiegawcze;
- Opiekę środowiskową i pielęgnację w domu chorego;
- Rehabilitację leczniczą;
- Działania diagnostyczne;
- Udzielanie stomatologicznych świadczeń profilaktyczno-leczniczych;
- Prowadzenie działalności profilaktycznej i oświatowo-wychowawczej;
- Specjalistyczną opiekę zdrowotną;
- Prowadzenie medycznej działalności usługowej, w tym dla innych podmiotów;
- Wykonujących działalność leczniczą;
- Udzielanie świadczeń zdrowotnej każdej osobie w przypadku bezpośredniego;
- Zagrożenia życia lub zdrowia¹².

W Gminie Kałuszyn znajdują się również 3 apteki. W 2015 r. w gminie udzielono 33 555 porad lekarskich z zakresu ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, tj. o 1183 porad więcej w stosunku do roku poprzedniego.

POMOC SPOŁECZNA

Główną jednostką zajmującą się świadczeniem pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kałuszynie.

Ośrodek realizuje zadania w zakresie:

¹² Uchwała nr XIII/85/2012 z dnia 27 kwietnia 2012 r. w sprawie nadania Statutu Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kałuszynie – Przychodni Opieki Zdrowotnej.

- Pomocy społecznej - zlecone z zakresu administracji rządowej kierując się ustaleniami przekazanymi przez Wojewodę Mazowieckiego oraz zadania własne gminy;
- Świadczeń rodzinnych - zadania zlecone z zakresu administracji rządowej mieszkaniowych - zadania własne;
- Funduszu alimentacyjnego - zadania zlecone.

Natomiast do zadań Ośrodka w zakresie pomocy społecznej należy:

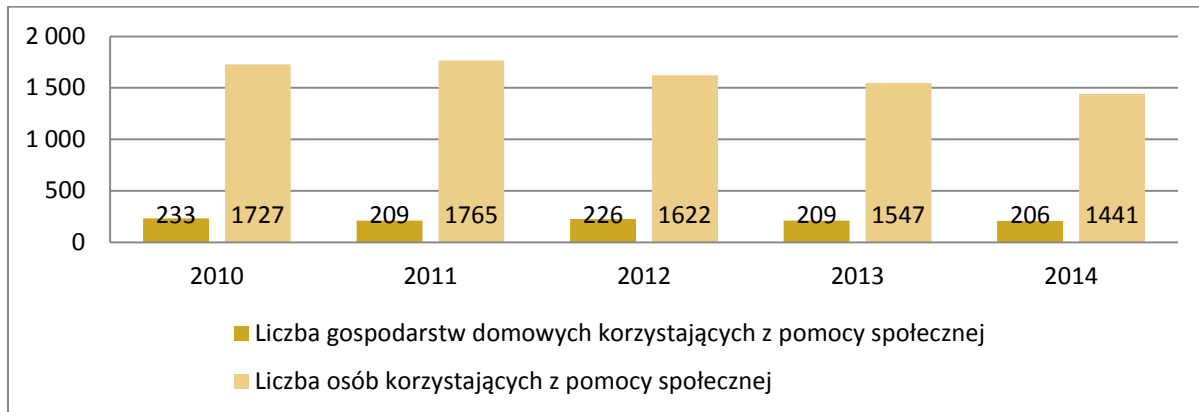
- Tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy;
- Analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej;
- Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawami świadczeń;
- Pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin;
- Praca socjalna rozumiana jako działalność zawodowa, skierowana na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz na tworzenie warunków sprzyjających temu celowi¹³.

Z poniższego wykresu wynika, że systematycznie spada liczba osób korzystających z pomocy społecznej. W 2014 r. świadczenia pobierało 1441 mieszkańców, tj. 24,2% ogółu ludności. Jest to spadek o 18,4% względem 2011 r. Wówczas zanotowano najwyższą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej (1765 osób, tj. 29,5% wszystkich mieszkańców).

Najwięcej gospodarstw domowych było wspieranych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w 2010 r. (233).

¹³ <http://www.kaluszyn.pl/ops> [data dostępu: 9.09.2016 r.].

Wykres 29 Liczba gospodarstw domowych oraz osób korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Aktywność ludności gminy koncentruje się wokół działalności stowarzyszeń, fundacji, kół oraz innych związków. Ich celem jest przede wszystkim ochrona dorobku kultury, dbanie o rozwój gminy oraz organizacja życia społecznego.

Na terenie Gminy Kałuszyn działają następujące organizacje pozarządowe:

Tabela 25 Organizacje pozarządowe na terenie Gminy Kałuszyn

Nr	Nazwa	Adres
1.	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej w Kałuszynie	Ul. Pocztowa 4, Kałuszyn
2.	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Gimazjon” przy Gimnazjum w Kałuszynie	Ul. Pocztowa 4, Kałuszyn
3.	Stowarzyszenie Klub Sportowy Victoria	Ul. Warszawska 7, Kałuszyn
4.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kałuszyńskiej	Ul. Warszawska 45, Kałuszyn
5.	Stowarzyszenie Orkiestra Dęta im. Jana Pawła II	Ul. Mickiewicza 2,

Nr	Nazwa	Adres
		Kałuszyn
6.	Stowarzyszenie Jesteśmy Razem	Ul. Wojska Polskiego 20, Kałuszyn
7.	Koło Gminne Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów	Ul. Warszawska 45, Kałuszyn
8.	Koło Miejsko-Gminne Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych	Ul. Warszawska 45, Kałuszyn
9.	Stowarzyszenie Inicjatyw Wszelkich „DRZEWO POKOLEŃ”	Ul. Poczтовая 4, Kałuszyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie na podstawie danych pochodzących ze strony: <http://kaluszyn.pl> [data dostępu: 8.09.2016 r.].

14.2. Analiza SWOT

Celem analizy SWOT (strengths-weaknesses-opportunities-threats) jest identyfikacja i analiza czynników w kontekście ustalonego celu oraz wskazanie najlepszych rozwiązań i wytyczenie kierunków działania, przy jednoczesnym wykorzystaniu szans i mocnych stron, a także minimalizacja zagrożeń i słabych stron analizowanego podmiotu. Przystępując do analizy SWOT należy wskazać czynniki, które mogą wpływać na funkcjonowanie analizowanego podmiotu. Następnie należy posegregować je w cztery grupy:

- Grupa 1: mocne strony (strengths, „S”) - czynniki wewnętrzne, cechy, które stanowią atuty, zalety, przewagę analizowanego podmiotu;
- Grupa 2: słabe strony (weaknesses, „W”) - czynniki wewnętrzne, cechy, które są słabą stroną analizowanego podmiotu, bariery, wady;
- Grupa 3: szanse (opportunities, „O”) - czynniki zewnętrzne, cechy otoczenia, które stwarzają szansę korzystnej zmiany analizowanego podmiotu;
- Grupa 4: zagrożenia (threats, „T”) - czynniki zewnętrzne, cechy otoczenia, które stwarzają niebezpieczeństwo zmian niekorzystnych dla analizowanego podmiotu.

Tabela 26 Analiza SWOT

Sfera społeczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość Siedlec i Warszawy związana z dostępem do zasobów z zakresu kultury, szkolnictwa, rynku pracy; • Dobre wyposażenie przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów; • Centra kulturalne gminy – Biblioteka oraz Dom Kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym; • Występowanie problemów społecznych, takich jak życiowa bezradność, ubóstwo, alkoholizm; • Izolacja społeczna części mieszkańców; • Brak szkół ponadgimnazjalnych; • Brak miejsca na rozwój istniejących zajęć kulturalnych i edukacyjnych; • Brak Klubu Seniora, Dziennego Domu Pobytu dla seniorów; • Brak dostępu do lekarzy specjalistów.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Programy regionalne aktywizujące lokalne społeczności; • Dotacje na realizację większej liczby wydarzeń kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych; • Otrzymanie dofinansowania na rozbudowę Domu Kultury – większa liczba zajęć; • Dostęp do edukacji wyższej poprzez powstające w regionie ośrodki edukacyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Postępujące starzenie się społeczeństwa; • Coraz niższy wskaźnik przyrostu naturalnego; • Atrakcyjniejsze wydarzenia kulturalne w pobliskich ośrodkach miejskich; • Wyludnianie się miejscowości wiejskich.
Sfera gospodarcza	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Teren atrakcyjny dla potencjalnych przedsiębiorców (stosunkowo nieduża odległość do większych obszarów gospodarczych – Siedlec, Warszawy); • Duża liczba osób w wieku produkcyjnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo wysoki odsetek osób bezrobotnych; • Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców gminy; • Mała liczba miejsc pracy; • Mała liczba nowych podmiotów gospodarczych; • Migracje młodych osób w poszukiwaniu pracy w dużym mieście.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie kapitału zagranicznego; • Nawiązywanie współpracy gospodarczej z podmiotami z okolicznych ośrodków miejskich; • Rozwój przedsiębiorstw działających na terenie gminy – nowe miejsca pracy; • Powstanie nowych zakładów pracy; • Elastyczność administracji w zakresie warunków dla nowych inwestorów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość nasilania się kryzysu gospodarczego w kraju; • Stopa bezrobocia w kraju; • Wzrastające nierówności w poziomie uzyskiwanych dochodów; • Stosowanie nieodpowiedniej polityki socjalnej; • Brak warunków korzystnych dla zakładania własnej działalności gospodarczej; • Brak następców dla małych gospodarstw rolnych.

Sfera przestrzenna	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość Siedlec i Warszawy; • Bogactwo walorów środowiskowych i przyrodniczych; • Zalew z miejską plażą, atrakcyjny dla mieszkańców i turystów; • Bogata infrastruktura sportowa; • Bliskość autostrady. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niezadawalający stan infrastruktury drogowej oraz technicznej, w tym budynków użyteczności publicznej; • Niewielka liczba zakładów usługowych (np. pralnia, zakład krawiecki, optyk); • Brak gazyfikacji gminy i miasta; • Brak kolei; • Brak obwodnicy; • Słaba komunikacja zbiorowa na terenie wiejskim; • Brak kanalizacji na obszarach wiejskich.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury drogowej, związany z bliskością dużych ośrodków miejskich; • Rozwój branży turystycznej możliwy dzięki atrakcyjnemu położeniu; • Tereny pod budownictwo mieszkaniowe i przemysłowe; • Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zatrucie środowiska przez sąsiednie ośrodki miejskie; • Składowanie odpadów w lasach i na terenie żwirowni; • Postępująca degradacja infrastruktury technicznej, w tym dróg i chodników oraz budynków mieszkalnych.

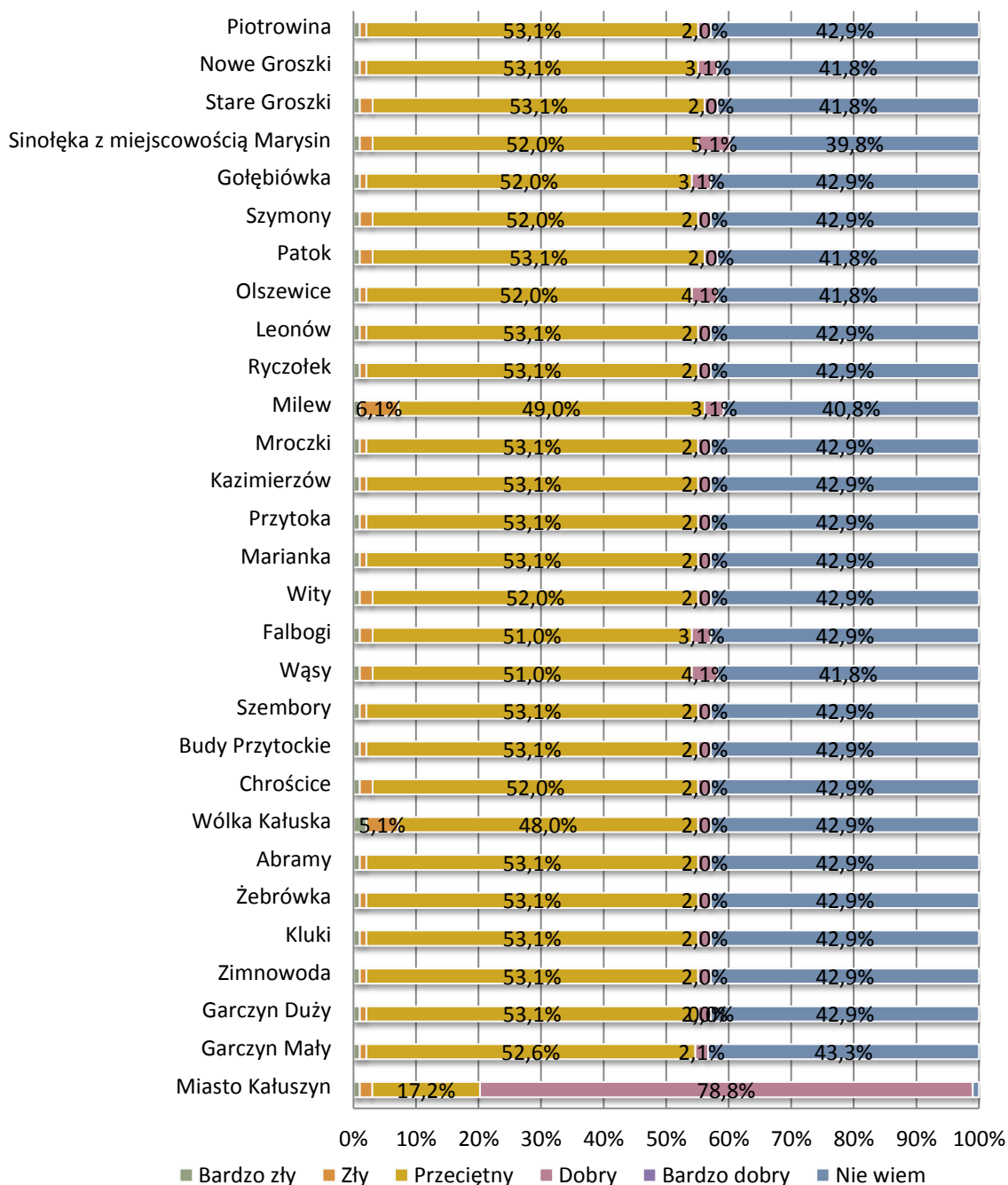
Źródło: Opracowanie własne na podstawie uzyskanych danych.

14.3. Analiza wywiadów ankietowych

Na terenie Gminy Kałuszyn, by pogłębić wiedzę na temat obszarów zdegradowanych oraz poznać rzeczywiste potrzeby i oczekiwania mieszkańców, przeprowadzono wywiad ankietowy dotyczący rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Do badania wykorzystano metodę CATI (Computer Assisted Telephone Interview), tj. metodę wspomaganego komputerowo wywiadu telefonicznego. W badaniu wzięło udział 100 losowo dobranych mieszkańców gminy. Ankieta została przeprowadzona na etapie diagnozy obszarów zdegradowanych, dlatego też, by nie sugerować mieszkańcom wyboru obszarów, zakres pytań jest dość ogólny. Interesariusze pytani byli m.in. o negatywne zjawiska i miejsce występowania tych zjawisk oraz o działania, które zjawiska te mają ograniczyć lub wyeliminować. Bardziej szczegółowe informacje zostały przez interesariuszy dostarczone podczas konsultacji społecznych.

Badani zostali poproszeni o ocenę ogólnego stanu społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów gminy. Według nich, w stosunkowo najgorszym stanie znajdowały się miejscowości Wólka Kałuska (2,0% odpowiedzi „bardzo zły” oraz 5,1% odpowiedzi „zły”) oraz Milew (1,0% odpowiedzi „bardzo zły” oraz 6,1% odpowiedzi „zły”). Obszarem ocenianym najlepiej jest Miasto Kałuszyn (78,8% odpowiedzi „dobry”). Warto jednak dodać, że większość miejscowości, także miejscowości ocenione najgorzej, w opinii mieszkańców charakteryzują się przeciętnym stanem społeczno-gospodarczym (odpowiedzi „przeciętny” otrzymywały ok. 50,0% wskazań). Dość znaczna część badanych (ok. 42,0%) nie potrafiła ocenić stanu poszczególnych miejscowości.

Wykres 30 Proszę ocenić ogólny stan społeczno-gospodarczy poszczególnych miejscowości Gminy Kałuszyn.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Respondenci zostali także zapytani o skalę występowania poszczególnych problemów na terenie przez nich zamieszkiwanym. Spośród wymienionych na wykresie aspektów, problemem o największym natężeniu jest według badanych słaba infrastruktura transportowa, w tym zły stan techniczny dróg, brak parkingów itp. (44,0% odpowiedzi

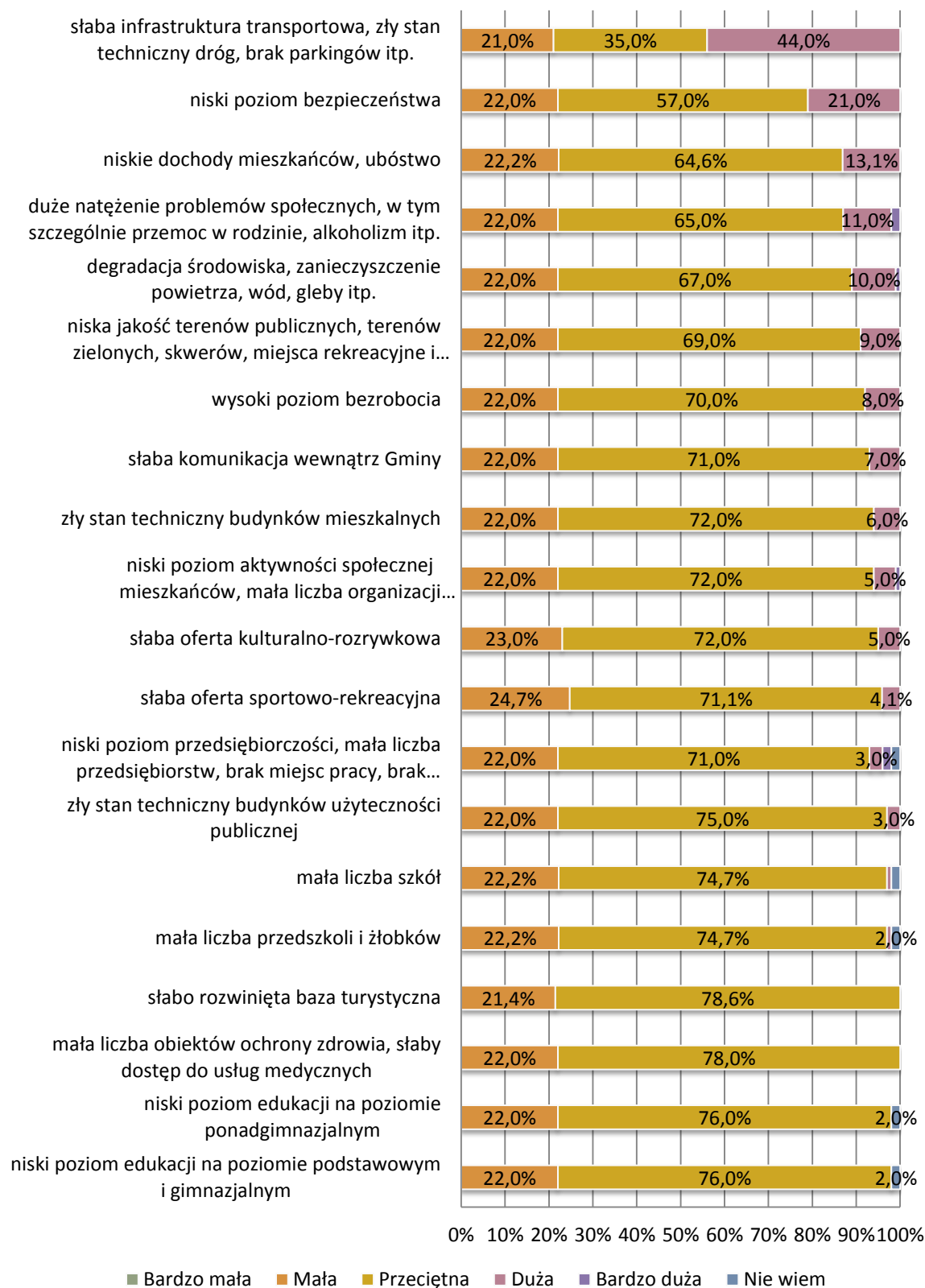

„duża”). Nieco ponad jedna piąta respondentów (21,0% odpowiedzi „duża”) jako problem o dużej skali występowania wskazała niski poziom bezpieczeństwa. Kolejnymi problemami ze sfery społecznej, na które ankietowani zwracali uwagę, były niskie dochody mieszkańców i towarzyszące im ubóstwo (13,1% odpowiedzi „duża”) oraz duże natężenie ogólnie ujętych problemów społecznych, w tym szczególnie przemocy w rodzinie, alkoholizmu itp. (11,0% odpowiedzi „duża” i 2,0% odpowiedzi „bardzo duża”). Jeden na dziesięciu badanych wskazywał na problemy środowiskowe, tj. degradację środowiska oraz zanieczyszczenie powietrza, wód i gleby (10,0%).

Problemami o najmniejszym natężeniu są według mieszkańców słabo rozwinięta baza turystyczna, mała liczba obiektów ochrony zdrowia, słaby dostęp do usług medycznych, niski poziom edukacji na poziomie podstawowym i ponadgimnazjalnym (żaden z tych aspektów nie uzyskał odpowiedzi „duża” lub „bardzo duża”).

Skala pozostałych problemów oceniana jest raczej jako przeciętna, skłaniając się jednak ku małemu natężeniu problemów.

Wykres 31 Proszę ocenić skalę występowania poszczególnych problemów w Pana/i miejscowości.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badanych zapytano o negatywne zjawiska występujące na terenie ich miejsca zamieszkania. Respondenci nie mieli przygotowanej kafeterii, pytanie miało charakter otwarty, stąd też liczba odpowiedzi różni się od liczby odpowiedzi w pozostałych pytaniach (ankietowani wskazywali często więcej niż jeden problem). Warto również zaznaczyć, że poproszono ich o dokładną lokalizację danych problemów.

Najczęściej wskazywanym przez badanych negatywnym zjawiskiem dotyczącym ich miejsca zamieszkania, były problemy infrastrukturalne. Respondenci narzekali na zły stan dróg (15,5%, tj. 22 odpowiedzi) oraz małą ilość chodników i przejść dla pieszych (7,7%, tj. 11 odpowiedzi). Miejscami, w których braki te są największe, są według badanych: droga z Milewa do Trzebnicy, droga z Milewa do Trzebuczy, drogi łączące Kałuszyn z Trzebuczą i Sinołęką, droga w miejscowości Stare Groszki, chodniki w Starych i Nowych Groszkach, brak chodnika między Przytoką a Kałuszynem, brak chodnika w Kałuszynie od strony Jakubowa. Innymi problemami infrastrukturalnymi było duże natężenie ruchu samochodowego powodujące korki (w tym ważny udział braku obwodnicy) – taką odpowiedź wskazało 4,9% badanych, brak oświetlenia przy drogach i chodnikach (zwłaszcza przy drogach Kałuszyna) - 4,2%, źle zorganizowany transport publiczny (zarówno w granicach gminy jak i poza nią) – 3,5%, mała liczba miejsc parkingowych w Kałuszynie - 2,8%, zła organizacja ruchu samochodowego w Kałuszynie (źle stawiane znaki, m.in. znaki zakazu wjazdu) – 2,1% oraz mała ilość ścieżek rowerowych – 1,4%.

Poważnymi problemami według mieszkańców są także negatywne zjawiska społeczne. Badani najczęściej wymieniali alkoholizm (także wśród młodzieży), przestępczość, bezrobocie oraz wiążącą się z nim biedę (7,7%, tj. 10 osób). Z wysokim stopniem przestępczości wiąże się brak poczucia bezpieczeństwa. Zapewnić go mogłby według ankietowanych posterunek policji w Kałuszynie i większa liczba patroli, których teraz brakuje (2,8%). Taki sam procent badanych uważał, że w Kałuszynie występuje niedostateczna oferta kulturalno-rozrywkowa.

Trzecią kategorią problemów wymienianych przez mieszkańców są problemy środowiskowe. Badani wskazywali na brak kanalizacji i nieszczelność przydomowych szamb, co może być powodem zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych (5,6%). Brak kanalizacji odczuwalny jest szczególnie w Chrościcach i Szymonach. 4,2%

respondentów wskazało na duże zaśmiecenie Kałuszyna, rzadki wywóz śmieci oraz zanieczyszczenie terenów publicznych, głównie lasów, zaś 3,5% na zanieczyszczenie środowiska spowodowane opalaniem odpadami (często wskazywanym miejscem takich działań było osiedle za szkołą w Kałuszynie).

Aż 23,9% respondentów stwierdziło, że na terenie ich miejsca zamieszkania brak negatywnych zjawisk.

Tabela 27 Jakie negatywne zjawiska występują na terenie Pana/i miejsca zamieszkania? Pytanie otwarte

Negatywne zjawisko	% odpowiedzi
Zły stan dróg	15,5%
Mała ilość chodników i przejść dla pieszych	7,7%
Problemy społeczne, głównie alkoholizm, przestępczość, bezrobocie i bieda	7,0%
Brak kanalizacji, przepełnione i nieszczelne szamba	5,6%
Duże natężenie ruchu powodujące korki, brak obwodnicy	4,9%
Zaśmiecenie, rzadki wywóz śmieci	4,2%
Brak oświetlenia przy drogach i chodnikach	4,2%
Zanieczyszczenie środowiska spowodowane opalaniem śmieciami	3,5%
Źle zorganizowany transport publiczny wewnątrz gminy oraz dojazd do dużych ośrodków, głównie Warszawy	3,5%
Niedostateczna oferta kulturalno-rozrywkowa	2,8%
Brak posterunku policji	2,8%
Mała liczba miejsc parkingowych	2,8%
Zła organizacja ruchu samochodowego	2,1%
Złe zarządzanie Burmistrza i Rady Gminy	2,1%
Mała ilość ścieżek rowerowych	1,4%

Brak takich zjawisk

23,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W nawiązaniu do wyżej wymienionych aspektów, badani zostali zapytani, jakie według nich działania powinny zostać podjęte, by zlikwidować lub ograniczyć negatywne zjawiska.

Podobnie jak w przypadku problemów, największa liczba propozycji dotyczy poprawy w zakresie infrastruktury, tj. poprawy stanu dróg (13,3%) oraz budowy chodników, przejść dla pieszych i sygnalizacji świetlnych (8,9%). Po 5,2% osób opowiedziało się za budową i rozwojem sieci kanalizacyjnych oraz poprawą funkcjonowania transportu publicznego, zarówno wewnątrz gminy, jak i poza nią (respondenci szczególną uwagę zwracali na dojazd do Warszawy). 3,7% respondentów za ważne działanie uznało budowę obwodnicy, która rozładowałaby ruch wewnątrz gminy, zaś 3,0% osób wskazało na potrzebę zapewnienia oświetlenia na drogach i chodnikach. Taki sam odsetek (3,0%) opowiedział się za rozbudową miejsc parkingowych, których w tej chwili jest zdecydowanie za mało.

Wśród działań mających na celu ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych, na najwyższym miejscu znalazła się budowa posterunku policji oraz zwiększenie liczby patroli (5,9%). Innym sposobem na zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom powinno być według badanych zaostrzenie kar za przestępstwa, a także rozwój edukacji antyalkoholowej oraz pomoc osobom uzależnionym (2,2%). By przeciwdziałać wykluczeniu, respondenci wskazywali również na potrzebę stworzenia nowych miejsc pracy (2,2% odpowiedzi). 4,4% osób uważało, że ważnym działaniem będzie poszerzenie oferty kulturalno-rozrywkowej, w tym również oferty dla dzieci (place zabaw, świetlice).

By zwalczyć problemy środowiskowe, mieszkańcy proponowali częstszy wywóz śmieci i dbanie o niezaśmiecanie miasta (4,4%) oraz zaostrzenie zakazu opalania odpadami (3,0%).

27,4% respondentów nie potrafiło zaproponować żadnego działania.

Tabela 28 Jakie działania powinny zostać podjęte przez władze Gminy w celu eliminacji/ograniczenia negatywnych zjawisk na terenie gminy?

Działania	% odpowiedzi
Poprawa stanu dróg	13,3%
Budowa chodników, przejść dla pieszych, sygnalizacji świetlnych	8,9%
Budowa posterunku policji oraz zwiększenie liczby patroli	5,9%
Budowa i rozwój sieci kanalizacyjnych	5,2%
Poprawa funkcjonowania transportu publicznego, zarówno wewnątrz gminy, jak i poza nią, zwłaszcza dojazd do Warszawy	5,2%
Poszerzenie oferty kulturalno-rozrywkowej, w tym również oferty dla dzieci (place zabaw itp.)	4,4%
Częstszy wywóz śmieci, dbanie o niezaśmiecanie	4,4%
Budowa obwodnicy	3,7%
Budowa oświetlenia	3,0%
Stworzenie większej liczby miejsc parkingowych	3,0%
Zaostrzenie zakazu palenia w piecach odpadami	3,0%
Zaplanowanie lepszej organizacji ruchu	3,0%
Stworzenie nowych miejsc pracy	2,2%
Zaostrzenie kar za przestępstwa, rozwój edukacji antyalkoholowej, pomoc dla ludzi uzależnionych i wykluczonych	2,2%
Ciężko powiedzieć	27,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Badanych zapytano o obszary, które najbardziej potrzebują wsparcia w zakresie rozwoju społecznego oraz rozwoju gospodarczego. Z uwagi na identyczne wskazania w obu pytaniach, odpowiedzi połączono.

Opinie respondentów były na tyle zróżnicowane, że nie udało wyłonić się jednej miejscowości, która wymagałaby szczególnego wsparcia. Odpowiedzi ankietowanych dzielą jednak miejscowości na cztery grupy.

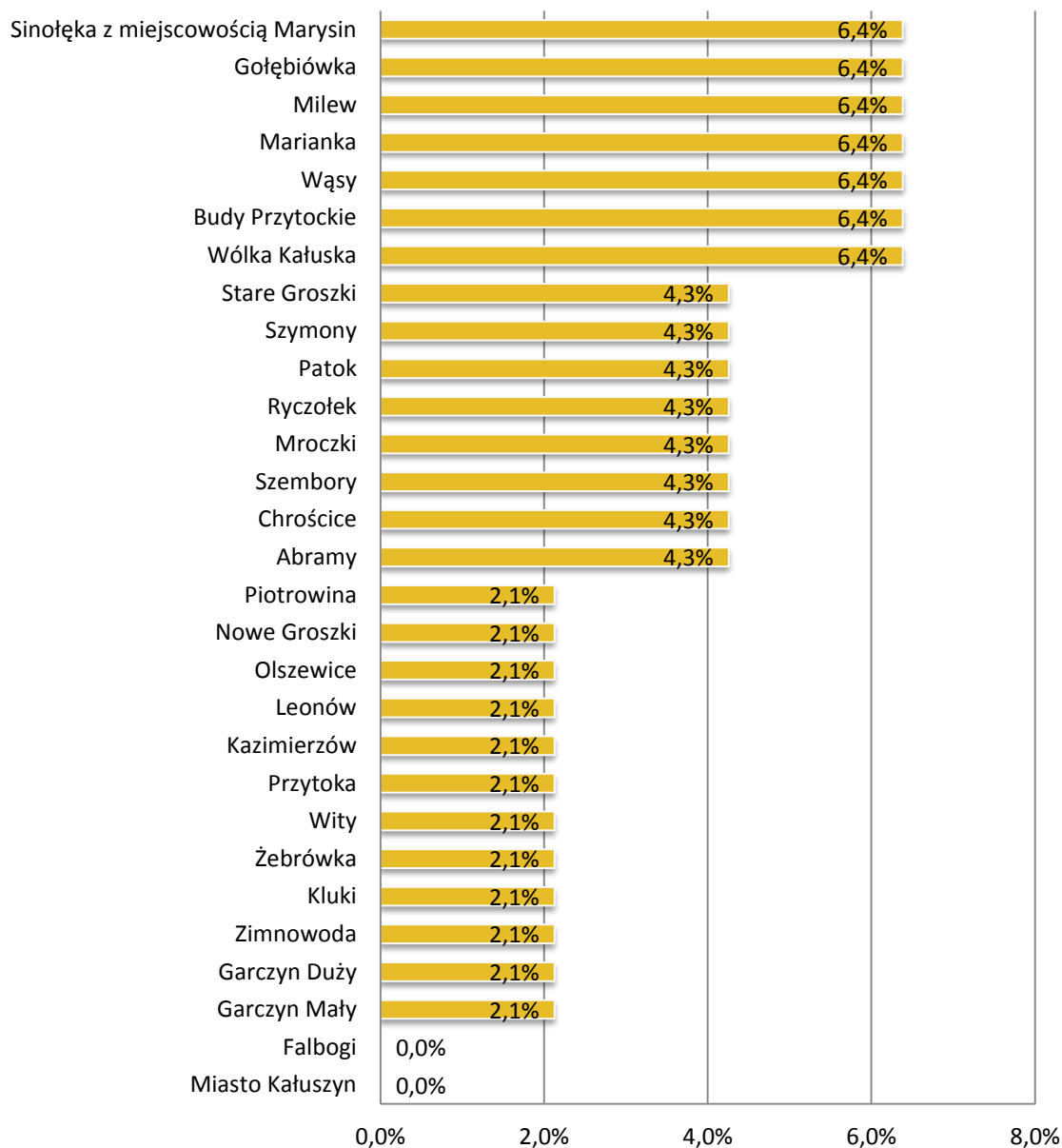
W grupie pierwszej, najczęściej wskazywanej jako potrzebującej wsparcia, znalazły się: Sinołęka z miejscowością Marysin, Gołębiówka, Milew, Marianka, Wąsy, Budy Przytockie oraz Wólka Kałuska (każde po 6,4% odpowiedzi).

W grupie drugiej znalazły się: Stare Groszki, Szymony, Patok, Ryczołek, Mrocзки, Szembory, Chrościce oraz Abramy (każde po 4,3%).

Do grupy trzeciej, najrzadziej wskazywanej, należą: Piotrowina, Nowe Groszki, Olszewice, Leonów, Kazimierzów, Przytoka, Wity, Żebrówka, Kluki, Zimnowoda, Garczyn Duży oraz Garczyn Mały (każde po 2,1%).

Nikt za najbardziej potrzebujące wsparcia nie wskazał miasta Kałuszyn oraz miejscowości Falbogi.

Wykres 32 Na jakich terenach Gminy Kałuszyn działania z zakresu wsparcia rozwoju społecznego i gospodarczego są najbardziej potrzebne? Można wskazać maksymalnie trzy obszary¹⁴.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Oprócz sfery społecznej i gospodarczej, w ankiecie poruszono również kwestię wsparcia z zakresu modernizacji lub budowy nowej infrastruktury. Tym razem odpowiedzi respondentów nieco się od siebie różniły, rozkład miejscowości był jednak podobny. Za obszar, który najbardziej potrzebuje wsparcia, uznano Wąsy (8,3%).

¹⁴ Pierwotnie pytania o rozwój społeczny i rozwój gospodarczy były rozdzielone, jednak z uwagi na identyczne odpowiedzi, połączono je, tworząc jeden wspólny wykres.

W grupie o nieco mniejszym odsetku wskazań znalazły się takie miejscowości jak: Sinołęka z miejscowością Marysin, Gołębiówka, Milew, Marianka, Budy Przytockie oraz Wólka Kałuska (każde po 6,3% wskazań).

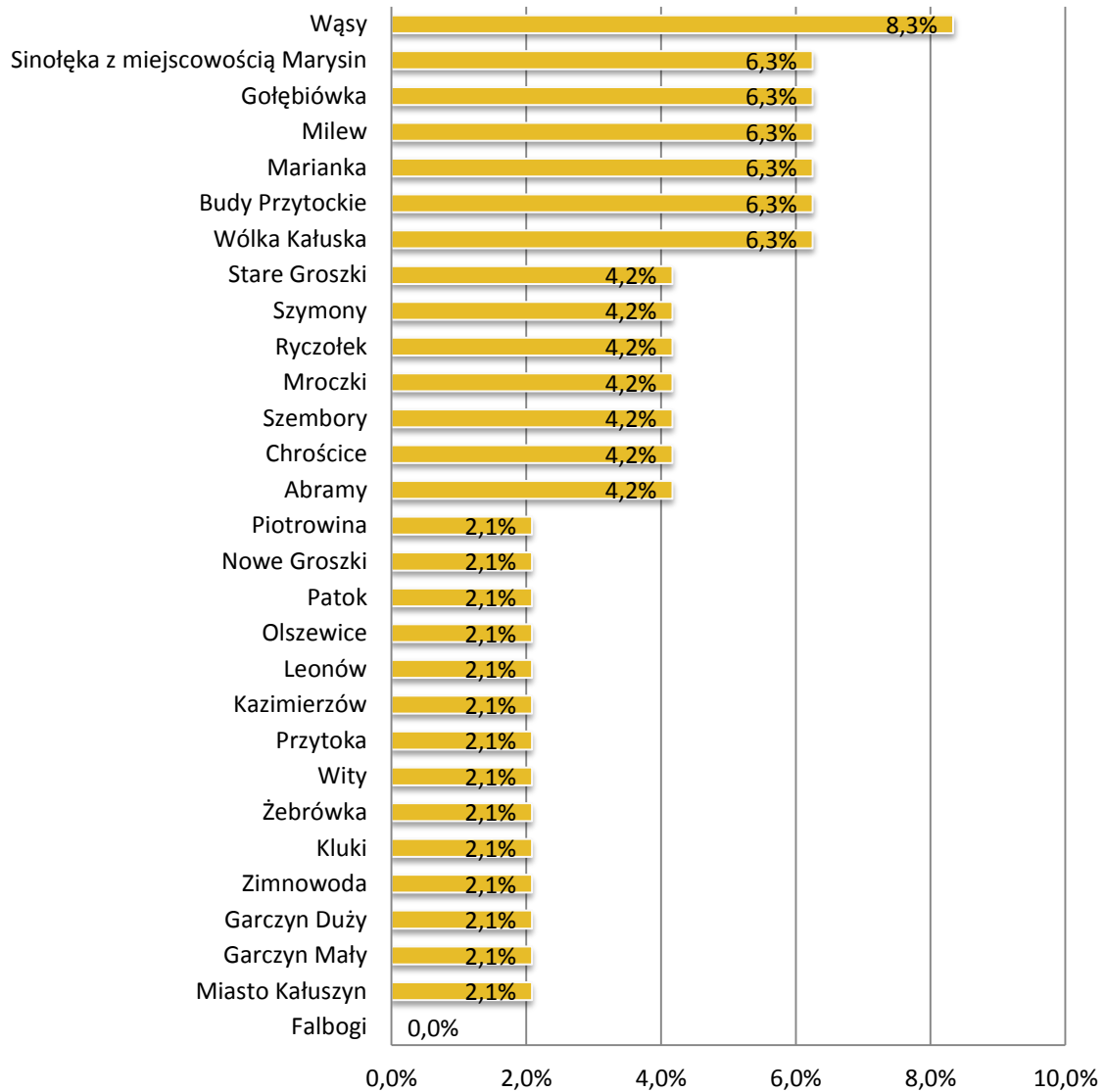
Po 4,2% odpowiedzi otrzymały: Stare Groszki, Szymony, Ryczołek, Mrocзки, Szembory, Chrościce oraz Abramy.

W grupie o najmniejszej liczbie wskazań znalazły się: Piotrowina, Nowe Groszki, Patok, Olszewice, Leonów, Kazimierzów, Przytoka, Wity, Żebrówka, Kluki, Zimnowoda, Garczyn Duży, Garczyn Mały oraz Miasto Kałuszyn (po 2,1% wskazań).

Po raz kolejny nikt nie uznał, że to Falbogi potrzebowały pilnego wsparcia.

Wykres 33 Na jakich terenach Gminy Kałuszyn działania z zakresu modernizacji lub budowy nowej infrastruktury są najbardziej potrzebne? Można wskazać maksymalnie trzy obszary.

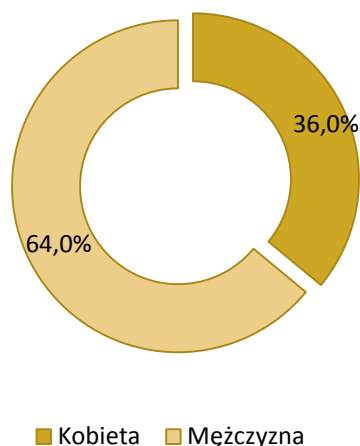

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań, N=101.

METRYCZKA

W badaniu udział wzięło łącznie 100 respondentów, z czego większość, bo 64,0% stanowili mężczyźni, zaś kobiety 36,0%.

Wykres 34 Płeć respondentów

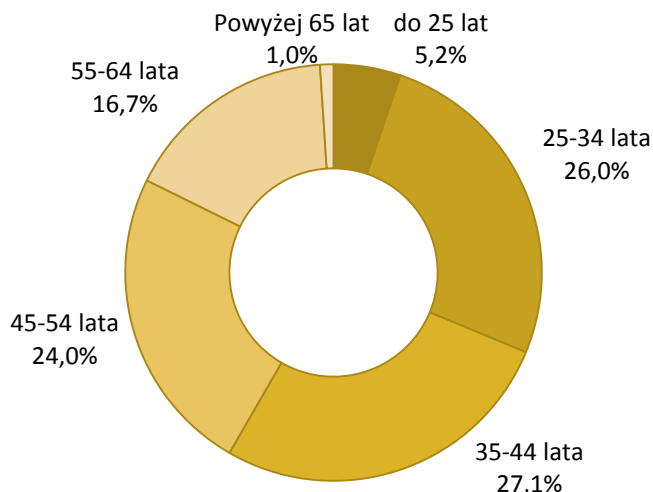

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Najczęściej badaną grupą były osoby w średnim wieku - między 35 a 44 rokiem życia (27,1%), między 25 a 34 rokiem życia (26,0%, tj. 25 osób) oraz między 45 a 54 rokiem życia (24,0%). Nieco mniejszy odsetek ankietowanych (16,7%) stanowiły osoby w wieku 55-64 lata. Najmniej licznymi grupami respondentów były osoby do 25 roku życia (5,2%) oraz powyżej 65 lat (1,0%).

Zdecydowana większość respondentów to osoby w wieku produkcyjnym, można więc wnioskować, iż są to osoby mobilne i aktywne, co przekłada się na znajomość wad i zalet, problemów i potencjałów gminy.

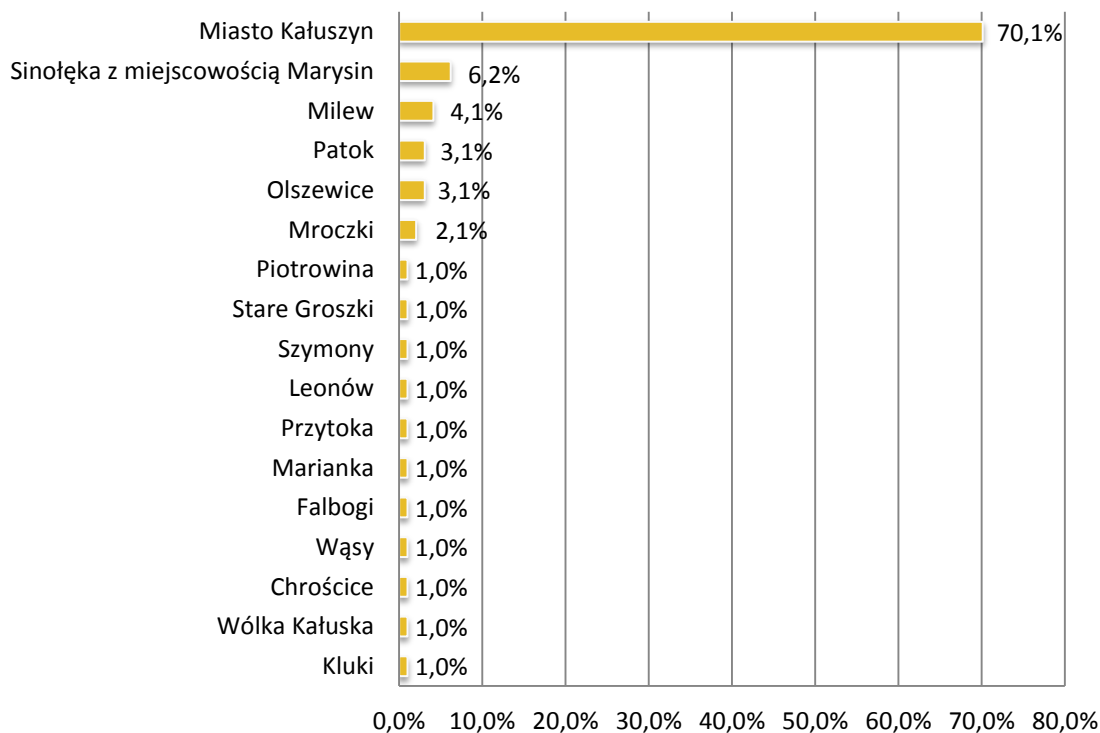
Wykres 35 Wiek respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

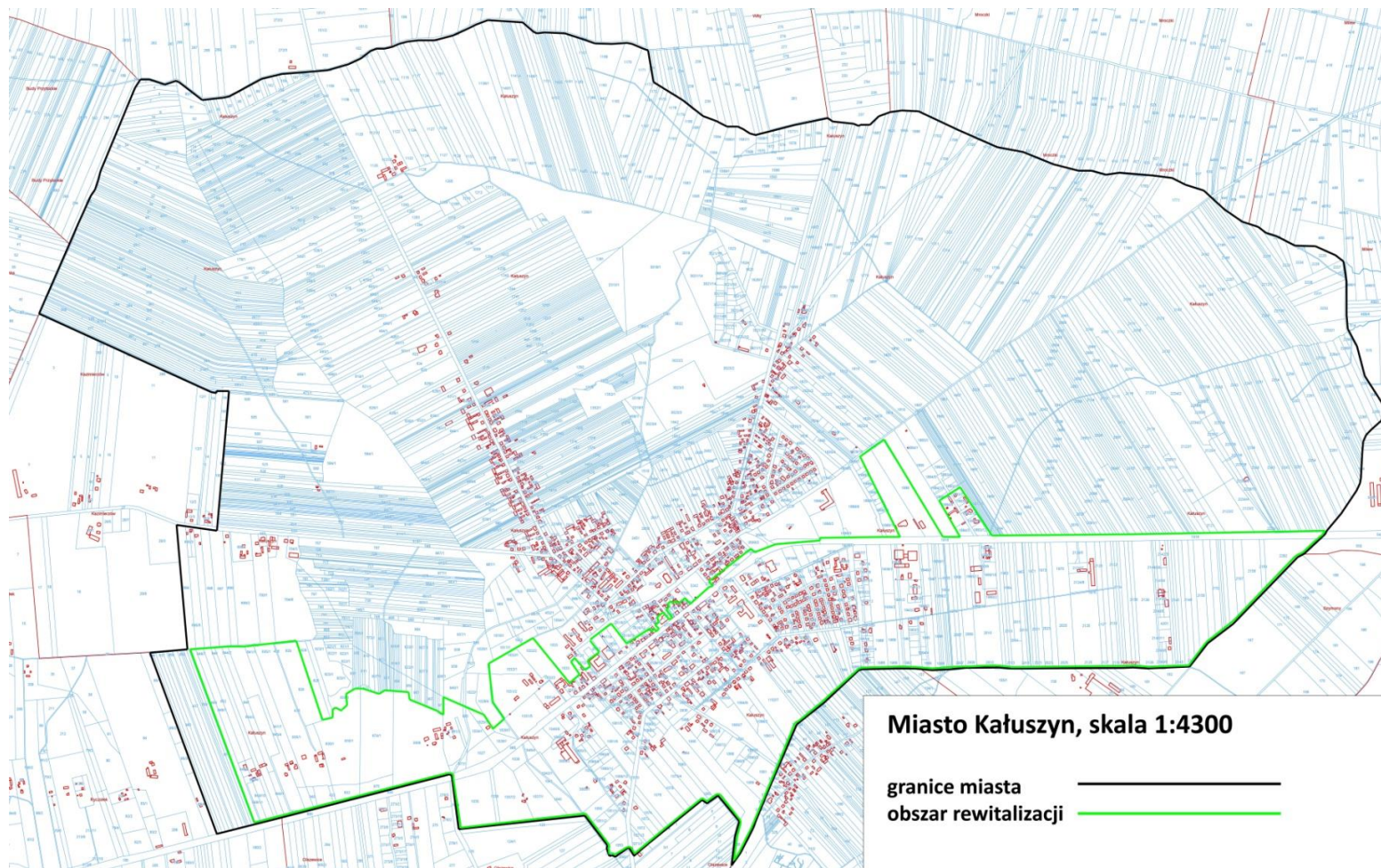
Zdecydowana większość respondentów biorących udział w badaniu mieszka w mieście Kałuszyn (70,1%, tj. 68 badanych). Na terenie Sinołęki i miejscowości Marysin mieszka 6,2% ankietowanych, zaś 4,1% w Milewie. Po 3,1% osób zamieszkuje Patok i Olszewice. 2,1% to mieszkańcy Mroczków, zaś po jednej osobie swoje reprezentacje miały: Piotrowina, Stare Groszki, Szymony, Leonów, Przytoka, Marianka, Falbogi, Wąsy, Chrościce, Wólka Kałuska oraz Kluki.

Wykres 36 Miejsce zamieszkania respondentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

14.4. Mapa ewidencyjna

Uzasadnienie

W dniu 17 lutego 2017 r. Rada Miejska w Kałuszynie podjęła uchwałę Nr XXVII/192/2017 w sprawie uchwalenia i przyjęcia do realizacji Programu Rewitalizacji Gminy Kałuszyn na lata 2016-2022.

W związku z otrzymanym pismem z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie w sprawie dokonania uzupełnień i wprowadzenia poprawek w przyjętym dokumencie, koniecznym jest ponowne jej podjęcie wraz z naniesionymi korektami.

Opracowany i przyjęty przez Radę Miejską, Program Rewitalizacji stanie się oficjalnym dokumentem, umożliwiającym samorządowi gminy ubieganie się o fundusze unijne na realizację działań rewitalizacyjnych.